

European Union

Norwegian Ministry
of Foreign Affairs

Irish Aid
Rialtas na hÉireann
Government of Ireland

This project is co-funded by the European Union, Norwegian MFA, and Irish Aid /
Bu proje Avrupa Birliği, Norveç Dışışleri Bakanlığı, ve İrlanda Yardım tarafından ortaklaşa finanse edilmektedir

CHANGES IN A NEW ERA OF TURKEY'S POLITICS

TÜRKİYE'DE SİYASETİNDE YENİ DÖNEM VE DEĞİŞEN DENGELER

Fazıl Hüsnü Erdem

July/ Temmuz 2019

DPI | Democratic
Progress
Institute

European Union

Norwegian Ministry
of Foreign Affairs

Irish Aid
Rialtas na hÉireann
Government of Ireland

This project is co-funded by the European Union, Norwegian MFA, and Irish Aid /

Bu proje Avrupa Birliği, Norveç Dışışleri Bakanlığı, ve İrlanda Yardım tarafından ortaklaşa finanse edilmektedir

CHANGES IN A NEW ERA OF TURKEY'S POLITICS

Fazıl Hüsnü Erdem

July/ Temmuz 2019

DPI

Democratic
Progress
Institute

Demokratik Gelişim Enstitüsü
11 Guilford Street
London WC1N 1DH

www.democraticprogress.org
info@democraticprogress.org
+ 44 (0) 20 7405 3835

First published / İlk Baskı, 2019
ISBN – 978-1-911205-36-4

© DPI – Democratic Progress Institute / Demokratik Gelişim Enstitüsü

DPI – Democratic Progress Institute is a charity registered in England and Wales.
Registered Charity No. 1037236. Registered Company No. 2922108

DPI – Demokratik Gelişim Enstitüsü İngiltere ve Galler’de kayıtlı bir vakıftır.
Vakıf kayıt No. 1037236. Kayıtlı Şirket No. 2922108

This publication is copyright, but may be reproduced by any method without fee or prior permission for teaching purposes, but not for resale. For copying in any other circumstances, prior written permission must be obtained from the publisher, and a fee may be payable.

Bu yayının telif hakları saklıdır, eğitim amacıyla telif ödenmeksizin yada önceden izin alınmaksızın çoğaltılabilir ancak yeniden satılamaz. Bu durumun dışındaki her tür kopyalama için yayıncıdan yazılı izin alınması gerekmektedir. Bu durumda yayıncılara bir ücret ödenmesi gerekebilir.

Table of Contents

Foreword	7
Change In The Governmental System	9
The Politics Of Alliance	13
The Struggle Of The Alliances: 24 June, 31 March And 23 June	15
The People's Alliance: AK Party and MHP	17
The Nation Alliance: CHP and IYI Party	27
HDP: Against The People's Alliance, Close To The Nation Alliance	36
The Kurdish Issue In The New Period	44
In Lieu Of A Conclusion	49
DPI Aims and Objectives	109
Board Members	113
Council of Experts	122

Foreword

This assessment by Prof Dr Fazıl Hüsnü Erdem, Professor of Constitutional Law at Dicle University in Diyarbakır, Turkey, provides an in-depth analysis of the post-restructured Turkish polity, effectively what he has termed a new era in Turkey's politics. Prof Dr Erdem delves into the distinctive dynamics of the new political system, the actions and strategies of the various political parties and actors, and the ramifications this new system may have on future politics, democracy in Turkey and the Kurdish Issue.

First providing an overview of the transformation of Turkey's system of government from parliamentary to presidential, Prof Dr Erdem describes how the dynamics of party politics had fundamentally shifted accordingly. Foremost within this shift has been the emergence of a culture of alliance politics between parties due to the heterogeneous and fractious nature of the multiparty system.

Next, he recounts the three specific elections that have taken place in Turkey within the new political climate, these being the 2018 general elections and the recent local elections, including their partial re-run. He then dissects each alliance and party, scrutinising their strategies and conduct in each of these elections.

Finally, Prof Dr Erdem characterises the Kurdish Issue within the context of Turkey's new political era, discussing the unique capacity of the Kurdish electorate to leverage the opposing political alliances, possibly resulting in a renewed effort to revitalise the resolution process.

Overall, Prof Dr Erdem takes an optimistic outlook to the prospects of the new political era. The alliance system, he asserts, has made all political parties much more important in elections, upturning the old hallmarks that had previously typified Turkish politics. The new system may prove to compel parties to come together, compromise and 'soften the language of politics' in Turkey.

DPI wishes to thank the author for these insights. The views and opinions expressed in this assessment are his own and do not necessarily reflect the official position of DPI.

Kerim Yildiz

Chief Executive Officer

Democratic Progress Institute

CHANGE IN THE GOVERNMENTAL SYSTEM

Since the first Ottoman Constitution of 1876 (known as *Kanun-u Esasi* or “Basic Law”) Ottoman and Turkish lawmakers have designed a constitutional system in line with the parliamentary governmental model.¹ Apart from a three-year period (1921 – 1924) during which there was an assembly government, Turkey always remained within the bounds of the parliamentary governmental system. This tradition was maintained with the Constitution of 1982 as well. Even though the Constitution of 1982 gave important constitutional powers to the president, exceeding the bounds of symbolic power bestowed on a head of state in a traditional parliamentary system and thus modifying the parliamentary government model, it remained in essence a parliamentary system.²

Because the extensive powers granted to the president by the Constitution of 1982 also gave the position an advantage in the struggle for power, the presidential election of 2007 was turned into a battleground for “constitutional wars”.³ In the view of the Kemalist-secular front, since AK Party already controlled the parliamentary majority for the April presidential election, to install someone from its own ranks in the position of the president would threaten the secular regime, and so tried to sabotage the whole process. “Republic rallies” were held, which had the aims of both preventing an AK Party politician from becoming the president and removing AK Party from power. On 27 April the first round of the presidential election was carried out in the parliament; the

1 Kemal Gözler: Hükümet Sistemimiz Değişecek mi?, <http://www.anayasa.gen.tr/hs-degisecek-mi.htm>

2 Ergun Özbudun: Başkanlık Sistemi ve Türkiye, Liberal Perspektif Analiz, Ankara, Sayı 1, Mayıs 2015, s. 11.

3 Ergun Özbudun/ William Hale: Türkiye’de İslamcılık, Demokrasi ve Liberalizm: AKP Olayı, Doğan Kitap, İstanbul, 2010, s. 117

very same night, the General Staff issued a harsh “e-memorandum” which underlined the need for secularism, or “*laïcité*”.⁴ Four days later, in order to prevent Abdullah Gül from becoming president, the Constitutional Court made the infamous “367 ruling”, in contravention of both the constitution and the law.⁵

In order not to re-experience this constitutional crisis that occurred in the presidential election during the spring of 2007, a constitutional amendment providing for the election of the president by the people was made in the same year.⁶ This constitutional amendment brought this hybrid system one step closer to a semi-presidential model and yet, even after the amendment the system remained closer to a parliamentary system in essence.⁷

The constitutional amendment did not make any changes to the duties or powers of the president. All the same, the democratic legitimacy of a president being elected by the people themselves had the potential to alter the functioning of the system in radical ways.⁸

AK Party staff also argued that the election of the president by the people meant a structural change in the system. According to them, for a president elected by the people and thus in possession of undeniable democratic legitimacy to occupy a symbolic role, as in the parliamentary system, was unthinkable. Indeed, on 10 August 2014 Recep Tayyip Erdoğan became “*the first president to be elected by the people*”, he did not remain a “*ceremonial president*”. On the contrary, he claimed that being elected

4 Osman Ulagay: *AKP Gerçeği ve Laik Darbe Fiyaskosu*, Doğan Kitap, İstanbul, 2008, s. 44-45.

5 Anayasa Mahkemesi’nin ilgili kararı için bkz. Resmi Gazete: 27 Haziran 2007-26565.

6 31 Mayıs 2007 tarih ve 5678 sayılı Anayasa Değişikliği Kanunu için bkz. Resmi Gazete: 16 Haziran 2007-26554.

7 Özbudun, Başkanlık Sistemi ve Türkiye, s. 11.

8 Gözler, Hükümet Sistemimiz Değişecek mi?, <http://www.anayasa.gen.tr/hs-degisecek-mi.htm>

by the people gave him a responsibility, and so acted as an “*executive*”, or “*performing president*”.

In fact, Erdoğan had long wanted an executive presidential system. Ever observant of the state of affairs in Turkey, however, Erdoğan was not very insistent on this point during the first years of his rule. AK Party even argued in its 2007 election manifesto that a new constitution in accordance with the principles of the parliamentary regime was called for, and had such a constitution drafted.⁹

After the 2011 general election, however, AK Party brought up the subject of an executive presidential system in the Constitutional Reconciliation Commission formed on the principle of equally representing the four parties with groups in the Parliament; then, in 2013, AK Party put forward the proposal for a presidential system. From that point onwards, spokespeople for the party and Erdoğan himself vehemently insisted on the executive presidential system. The proposal for a presidential system was also included in AK Party’s 2015 election manifesto, mentioned in a general manner in unspecific terms.¹⁰

However, the other parties with groups in the parliament did not take up AK Party’s request for a system change. The other three parties with groups in the parliament (CHP, MHP and HDP) opposed the presidential system. Against AK Party’s argument that the *de facto* change in the governmental system must be put in a legal framework, the other three parties supported the continuation of the parliamentary system.

However, the coup attempt of 15 July 2016 constituted a turning point for the issue of the governmental system, as it did for a great number of

9 AK Parti için hazırlanan Anayasa Taslağının metni için bkz. Legal Hukuk Dergisi, Sayı 58, Ekim 2007, s. 3177-3272.

10 Özbudun, Başkanlık Sistemi ve Türkiye, s. 12.

things. MHP, which had supported the parliamentary system alongside CHP and HDP until that point, made a U-turn after the coup attempt. MHP's leader Bahçeli said that Erdoğan's manner of executing the Presidency caused legal problems, and that the people's arbitration was needed to remove this contradiction between the *de facto* situation and the legal order, and he offered AK Party to bring forward the proposal for the presidential system to the parliament.

After the system change was greenlighted by Bahçeli, lawyers and legal experts from both AK Party and MHP started to work together. The two parties agreed on a text, which was first approved by the Parliament ¹¹ and then offered to a people's referendum on 16 April 2017. It passed by 51.41% of the total vote. ¹² Thus the governmental system changed and Turkey transitioned from the parliamentary system into a new system dubbed "the presidential government system".

11 For the Constitutional Reform enacted through the Law dated 1/1/2017 and numbered 6771 see: Resmi Gazete (Official Gazette): 11 Feb 2017-29976.

12 For the 27/4/2017 dated and 663 numbered Ruling of the Supreme Electoral Board, see. Resmi Gazete (Mükerrer): 27 April 2017-30050.

THE POLITICS OF ALLIANCE

Under the parliamentary system the executive function was shared between the president and the cabinet of ministers; that is to say, the executive was two-pronged. Under the presidential government system, the executive became unified as all powers were now wielded by the president. Because all executive powers were now wielded by one person, the presidency and therefore the presidential elections became of crucial importance.

According to the Constitution, *“In presidential elections conducted by universal suffrage, the candidate who receives the absolute majority of the valid votes shall be elected President of the Republic. If absolute majority cannot be obtained in the first ballot, the second ballot shall be held on the second Sunday following this ballot. The two candidates who received the greatest number of votes in the first ballot run for the second ballot, and the candidate who receives majority of valid votes shall be elected President of the Republic.”* (Article 101/5)

Considering the many legislative and judiciary powers it wields, the presidency became a very powerful position indeed and a 50 + 1 % rule was put in place to become the president; this change, in turn, radically affected Turkish politics and the way in which it is conducted. All behaviours and presumptions previously guiding politics had to change. Considering the electoral behaviour in Turkey and the average vote percentage garnered by the political parties, it did not seem likely for any one party to reach the threshold on its own. This made it a necessity for all actors to make alliances. No matter how powerful they were, political parties now needed the support of another party or parties to acquire the 50 + 1 % vote.

We should note that this will remain the same as long as the present system is maintained. Indeed, the need for alliances and cooperation required by the new system made the political parties look for new alliances and two alliances swiftly emerged.

The first alliance was the “People’s Alliance” formed by AK Party and MHP. The unofficial beginnings of this alliance date back to the aftermath of the 7 June 2015 election. When MHP approved the system change following the coup attempt of 15 July 2015, the alliance between the two parties gained a legal framework. The constitutional reform was also a product of this alliance.

The second alliance, “The Nation Alliance,” was formed by CHP, IYI Party and the Felicity Party. Officially, HDP was not included in either alliance but it sided with the Nation Alliance against the People’s Alliance, which harshly opposed it. HDP followed its usual policy in the Kurdish provinces whereas in the Western provinces it supported the Nation Alliance in order to beat the People’s Alliance. This is how, in the new system, elections stopped being a competition among parties and became a competition among alliances.

THE STRUGGLE OF THE ALLIANCES: 24 JUNE, 31 MARCH AND 23 JUNE

Turkey experienced three elections in the past year under this system of alliances. In the 24 June 2018 election the people voted to elect the President and the Members of Parliament. The 24 June election was particularly important because it would also mark the transition into the executive presidential system of government. The People's Alliance emerged victorious; it won the presidential election in the first round and also gained the parliamentary majority. Even though the many internal and external problems of Turkey provided the opposition with ample room for manoeuvre, the Nation Alliance fell short of its own expectations in the election. As for HDP, even though it underperformed compared to its 7 June 2015 victory, the results proved that HDP's position in Turkish politics had become permanent.

On 31 March 2019, the people voted to elect the local government. Even though alliances in local elections are prohibited by the legislation, the parties formed *de facto* alliances anyway. Because the alliances carried over to the local elections, an atmosphere of general elections prevailed. Rather than local problems and candidates, the election campaigns were more about the general politics of the alliances.

Serious problems which threw the legitimacy of the ballot box in doubt occurred in the 31 March elections. For instance, some candidates who were allowed to run in the elections were later not given their certificate of election after winning the election, ostensibly because they had been disqualified from public office by statutory decrees. Even though it ought to have remained impartial as the state's official news agency, the Anatolian Agency first announced those ballot boxes where the ruling party had received the most votes, and announced the other ballot boxes

afterwards. In Istanbul, when the votes received by the CHP candidate seemed close to overtaking the AKP candidate, the Anatolian Agency stopped providing data. It did not provide any more data after this point.

The most serious incident related to the elections occurred when the Supreme Electoral Council (YSK) ruled to annul the results of the Istanbul election. The ruling was heavily influenced by the pressure applied on YSK. The president as well as the MHP chair Devlet Bahçeli repeatedly insisted on a rerun of the Istanbul election and constructed a discourse of systematic pressure around this demand, the police went from door to door hunting for 'fake voters' and the prosecutor's office started investigations as many election officers were called to give their statements as suspects – all of this framed and guided the YSK ruling.¹³ YSK made the ruling under the influence of all these factors and in contravention of its previous rulings. As such, the legitimacy of the annulment became a controversial topic.

The ruling party could not stomach defeat and so decided to rerun the election using all of the tools available to it; this decision was met with the condemnation of the democratic popular opinion. In popular opinion and especially in social media, speculations were made that the elections would not take place, or that the elections would be annulled a second time if the People's Alliance lost again. All this speculative news and comments were proven false when the elections took place once again on 23 June and the results were accepted by everyone without dispute. Thus, Turkey's democracy emerged victorious from this test and proved its mettle.

After one year of election campaigns, a new political atmosphere thus came into being. In order to make predictions about Turkish politics

13 Ali Bayramoğlu, *Yeni bir meydan okuma arifesinde*, Karar Gazetesi, 7 Mayıs 2019, <https://www.karar.com/gorusler/yeni-bir-meydan-okuma-arifesinde-1202762>

within the framework of this new political atmosphere, we must first look closely at the People's Alliance and the Nation Alliance, to HDP and to probable new political formations.

THE PEOPLE'S ALLIANCE: AK PARTY AND MHP

From the day it was founded, AK Party had emerged as number one in all of the elections it ran in under the parliamentary system. It gained a parliamentary majority and ruled alone in all elections except for the 2015 general election. This system of government did provide AK Party with a great advantage – so much so that AK Party was able to come to power alone with just 34% of the vote. The great support it received from the electorate, the existence of the 10% general election threshold and the divided, weak state of the opposition parties were some of the factors which made it easy for AK Party to come to power alone.

This particular political reality in Turkey made all kinds of potential coalitions infeasible, and so AK Party had the opportunity to rule alone, without the need to share power with another party. In addition, it provided AK Party with more than ample elbow room when the tutelage system in Turkey was completely done away with after 2010. As media and civil society were for the large part neutralised in this process, it was as if AK Party received a boundless mandate to rule in a political environment where there were no other players to limit, check or counterbalance it.

Seeing as how the parliamentary system of government in Turkey provided AK Party leader Erdoğan with a political environment favourable to his authoritarian style of politics and his desire to share power with no one, not even those from within his own party, it is very difficult to explain from the standpoint of Erdoğan's political rationale

why he chose to adopt a new system of government which will cause him to share power with another party.

Indeed, in realising the idea of transitioning from a parliamentary system to an executive presidency, AK Party chose MHP, known for its authoritarianism, statism and nationalism, as its closest and most suitable ally. To be more precise, the idea of transitioning to the executive presidential system was first voiced by MHP. Because the transition required an alliance between parties, AK Party cooperated with MHP and thus the People's Alliance was formed. The actual seeds of this alliance were sown just after the 7 June 2015 election. After this election, no parties could come to power alone and an understanding between AK Party and MHP rose that there should not be a coalition government and that there should be a rerun of the election. In the rerun election of 1 November 2015, AK Party attained 49.50% and MHP 11.90% of the vote; the combined amount received by both parties was 61.4%.¹⁴

This combined amount of votes surpassing 60% was the main reason why the two parties went for an official alliance. Both parties came to strongly believe that with an alliance receiving such strong support from the public, they would always be able to control politics and that no other political movement would be able to compete with them. However, their belief was proven wrong in time. The People's Alliance received:

51.41% of the vote in the people's referendum of 16 April 2017,¹⁵ and
53.66% (AK Party 42.56%, MHP 11.10%)¹⁶ of the vote in the 24 June 2018 general election.

¹⁴ <http://ysk.gov.tr/doc/dosyalar/docs/Milletvekili/1Kasim2015/KesinSecimSonuclari/96-D.pdf>

¹⁵ <http://ysk.gov.tr/doc/dosyalar/docs/2017Referandum/2017HO-Ornek135.pdf>

¹⁶ <http://ysk.gov.tr/doc/dosyalar/docs/24Haziran2018/KesinSecimSonuclari/2018MV-96C.pdf>

Three sets of data from the local elections are comparable to the general election. According to these, the People's Alliance received the following votes in the local elections of 31 March 2019:

49.99% in the mayoral elections (AK Party 42.55%, MHP 7.44%)¹⁷

49.02% in the city council elections (AK Party 42.56%, MHP 7.46%)¹⁸

49.24% in the metropolitan mayoral elections (AK Party 44.06%, MHP 5.18%)¹⁹

These numbers indicate that the People's Alliance experienced a dramatic loss of votes in a brief period of time. The combined votes of the two ruling parties regressed by more than ten points in just four years, and dropped from the region of 60% to below 50%.

The People's Alliance experienced a general loss of power. However, the parties within the alliance were not affected by the loss of power in the same way. The politics of alliance weakened AK Party's voting base, whereas it strengthened MHP in two distinct ways. Firstly, the general trajectory of the alliance was determined by the choices of MHP. A statist, nationalist, harsh, exclusionary and anti-freedom language came to guide the overall politics as well as the election campaigns of the alliance. At the same time, MHP was able to get its own people to various posts within the state bureaucracy thanks to this alliance. As such, MHP gained both political and bureaucratic power.

17 <http://ysk.gov.tr/doc/dosyalar/docs/2019MahalliIdareler/KesinSecimSonuclari/2019Mahalli-Liste-3.pdf>

18 <http://ysk.gov.tr/doc/dosyalar/docs/2019MahalliIdareler/KesinSecimSonuclari/2019Mahalli-Liste-4.pdf>

19 <http://ysk.gov.tr/doc/dosyalar/docs/2019MahalliIdareler/KesinSecimSonuclari/2019Mahalli-Liste-2.pdf>

Secondly, and more importantly, entering the alliance gave MHP the possibility to preserve its own existence as well as to fortify its own base. Bahçeli, who stood his ground with AK Party's support and eliminated the in-party opposition in the process of separating from the IYI Party, started to attract voters from the AK Party base in time. The commonalities between the two parties made it easier for supporters of one party to switch to the other. However, most of the supporters went from AK Party to MHP, and not the other way around.

In the 31 March elections, in most of the thirty cities the two parties ran in the elections as themselves and not as part of the alliance, AK Party's votes dropped while MHP's votes increased and seven provinces (Amasya, Bayburt, Çankırı, Erzincan, Kastamonu, Karaman, Kütahya) were taken over by MHP from AK Party; all of which support the above theory of AK Party supporters moving to MHP.

The People's Alliance helped Erdoğan win the presidency in the first round of the 24 June 2018 presidential election, but it also hurt AK Party's votes. In the 31 March 2019 general elections The People's Alliance did not help AK Party win the metropolitan cities, and it also made AK Party's loss of votes a stable fact. In the 23 June Istanbul election AK Party's loss of votes became even more acute. All of these developments made AK Party the failing partner of the alliance, and in turn, the alliance itself became the topic of debate and controversy within the party ranks. This alarming state of affairs which emerged in the aftermath of the local elections may trigger four important developments within the AK Party:

1. It is probable that the disappointment experienced in the metropolises will start a process of reckoning within the party. Istanbul was lost not once but twice, with an increase in the winning candidate's votes a fact which is unacceptable for AK Party. With approximately

200,000 voters having switched from AK Party to CHP, an in-party process of self-criticism and accounting is in order.

Indeed, it seems that various criticisms regarding the party's policies have begun to emerge. It is being said in various circles that the alliance's harsh nationalistic campaign has put off the Kurdish electorate, that last-minute decisions such as the Öcalan letter are hurting the party, that the party is losing its institutional qualities and its shared rationale, and that it has lost touch with its reformist and inclusive characteristics. The number of people who have begun to say that AK Party has started to contradict the values it used to base itself on, that the local branches and administrations of the party have lost touch with various sections of society, and that the party is having difficulties inspiring confidence even in its own base are increasing with each passing day.

The leadership sees some of these criticisms as valid, however it does not appear as if they are willing to do what is necessary to counteract these developments. Therefore, it is likely that criticisms of AK Party will only increase in the near future, and that there will be some fractures within the party as a result of these criticisms.

2. The People's Alliance, which helped MHP and damaged AK Party, is likely to be a controversial topic of discussion in the coming days. There are those within AK Party who have been skeptical of the alliance with MHP from day one, and who have not been satisfied with the results of this said alliance. Those who believe that the alliance has hurt AK Party ideologically, that it transformed the party from a liberal and reformist standpoint to a prohibitionist and pro-status quo one, are demanding that the People's Alliance be reconsidered.

Following the elections, both Erdoğan and Bahçeli have clearly stated that they would not allow any weaknesses or doubts regarding the People's Alliance, and that they would be running in the 2023 election as an alliance. It is clear that Bahçeli will lose his political importance if the alliance is disrupted. It is natural for Bahçeli to voice his support for an alliance that does not bring any extra responsibilities to his own party and only benefits it. Erdoğan's insistence in continuing with the alliance, on the other hand, is due to the insufficient elbow room he has under current circumstances, and the fact that he has been unable to find an alternative to MHP.

As such, it is best to take these statements about the permanence of the alliance with a pinch of salt. This is because the continuation of the alliance depends on the ever-changing circumstances of politics. It is clear that AK Party's expectations are not being met by this alliance. There is every chance, then, that criticism from within AK Party ranks regarding the alliance will only multiply, and that in the framework of changing circumstances, new attempts at change will be made.

3. In the coming period it is likely that AK Party will spend a considerable amount of time on the presidential system of government. AK Party had offered this system to the attention and appraisal of the public opinion with great fanfare. According to its advocates, this system was going to free the country from its shackles, end all kinds of tutelage, consolidate democracy, strengthen the economy and fortify rights and freedoms. Defended as being unique to Turkey, this system was supposed to do away with the inefficiencies of the parliamentary system and be equipped with all kinds of mechanisms that would deal with any and all problems.

The opposition opposed the executive presidency, on the grounds that it would damage democracy. According to the opposition, there were no checks and balances inherent in this system. All powers were concentrated in one person. The president controlled the legislature and the judiciary, thus effectively doing away with the separation of powers. The state would not be able to run efficiently on such a system. It would also damage democracy, limit freedoms and create an authoritarian structure.

The presidential system was put to a public referendum in April 2017 and was accepted. After the presidential and parliamentary elections in June 2018, it came into effect. In the intervening period of time, it was seen that criticisms regarding the system were mostly well-founded. Problems occurred in every area imaginable. For instance, according to the World Justice Project's Rule of Law Index, Turkey came 109th on a list of 126 countries. Turkey had come 101th in 2018 and 99th in 2017.²⁰

The decline was not just in the field of law; it was also experienced in areas as diverse as the economy, democracy and human rights. As a result, spokespeople for the ruling party and not just the opposition began to speak of a need to revise and reform the system. As of now, there are two prominent areas in which the problems are concentrated. Firstly, there are those legal and political problems caused by the President also acting as a party chair.²¹ Secondly, there is the incompatibility between the bureaucracy and the new system.²² AK Party does not want the debate surrounding the system

20 <https://m.bianet.org/bianet/hukuk/206022-turkiye-hukukun-ustunlugu-endeksi-nde-geriledi>

21 <https://www.milligazete.com.tr/haber/2569149/cumhurbaskanligi-yike-atanan-arinc-cumhurbaskanligi-modelini-elestirdi>

22 <https://www.ntv.com.tr/turkiye/ak-parti-sozcusu-celikten-cumhurbaskanligi-hukumet-sistemi-aciklamasi,3Zt2ubN1oESutqWMwl7J9A>

to expand more than it already has. However, the seriousness of the problems and the insufficiency of the current system to resolve those problems mean that a comprehensive change is required. It seems as if the ruling power has no way of evading these demands that are being imposed on politics, and to which no political actor can turn a blind eye.

4. In terms of AK Party's future, the most immediate threat is those new political formations that are emerging from its own ranks and targeting its own base. One of these political formations is led by Ali Babacan and supported by former President Abdullah Gül, and the other is represented by former Prime Minister Ahmet Davutoğlu. Both Davutoğlu and Babacan had been critical of AK Party's policies and distancing themselves from the party for some while. The election results of 31 March and 23 June have sped up the efforts on both actors' parts.

Babacan resigned from AK Party, saying that he had "experienced a mental and sentimental break" from the party, and indicated the formation of a new party by saying, "It is inevitable that we start to work fresh for Turkey's todays as well as tomorrows"²³. Davutoğlu has not yet officially parted ways with AK Party. However, in a 15-page manifesto published on 22 April 2019²⁴, he provided an extensive list of the ways in which his position differed from that of the AK Party. In a final interview that caused the termination of the TV program hosted by the journalists who interviewed him, Davutoğlu said that he would carry on with his criticisms, and that he would look for a new way to speak his truth when he had no more chance of

23 <https://www.haberturk.com/son-dakika-reuters-duyurdu-ali-babacan-ak-parti-den-istifasetti-2502358>

24 <https://medyascope.tv/2019/04/22/ahmet-davutoglundan-15-sayfalik-manifesto-cumhurbaskaninin-siyasi-parti-lideri-olmasi-sakincalidir/>

keeping up his struggle within the party. Answering Erdoğan, who had said that breaking away from AK Party and forming a new party would be tantamount to “breaking up the *ummah*”, Davutoğlu said that in democracies, forming a new party did not equal separatism.²⁵

Considered together, these statements indicate that Davutoğlu and Babacan have severed their connections with AK Party. Both politicians are on an irreversible course, as they do not have a chance to pursue politics in their former party anymore. Judging by their language, it appears that both Davutoğlu and Babacan want to build a new political center with the capacity to reach out to all sections of society. At the same time, both actors are likely to reach out to the AK Party base first and foremost. As such, these new parties will be a threat primarily to AK Party.

President Erdoğan, in his own words, said that “MPs in active duty” were not part of these efforts, and that he did not really worry about the new parties himself.²⁶ However, considering the considerable domestic and external problems, the ruling power’s inability to resolve these problems and the AK Party’s downward trend, the new parties have a wide space in which to operate. Striking the appropriate time and content may increase the public’s interest in the new parties and it may contribute to the acceleration of AK Party’s disintegration.

It appears that Erdoğan has entered one of the most difficult periods of his political career. The difficulty is twofold. On the one hand, new actors are emerging on a political scene which AK Party represented on its own for a long period of time. These actors are closely known

25 <https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-49031697>

26 <https://www.gazeteduvar.com.tr/politika/2019/07/05/erdoganin-yeni-parti-yaniti-cok-dert-tmiyoruz/>

by the AK Party's supporting base, and not deemed as threats to their gains, which means that they are going to give Erdoğan a difficult time. On the other hand, the opposition has consolidated against the ruling bloc to an extent not witnessed before. The opposition bloc is now sensitive to society's values, able to cooperate and tends to prize common values rather than polarisation, none of which used to be the case. The opposition has ceased to play the game chosen by Erdoğan, and is trying to make Erdoğan play its own game instead – it is obvious that Erdoğan will not have it as easy as he used to in the past.

Erdoğan may take certain steps to surmount these difficulties he is facing. For instance, he may reappoint the party leadership, as well as the local branches and revise the cabinet. These efforts would only change appearances, and they would not be enough to overcome the current crisis. This is because the current crisis is caused by structural problems in AK Party itself. It is clear that the currently dominant mentality in AK Party will not allow this structural problem to be resolved. It seems equally difficult for AK Party to give up on the authoritarian policies adopted in 2015 in collaboration with MHP and to replace them with democratic policies, and also to persuade the public that the transformation is genuine.

AK Party is also experiencing a serious problem regarding its people. Even if a decision to normalise through democratisation is made, there are no people who can do it. When it was seen as a success in its financial and legal policies as well as in politics, AK Party was indeed a party formed of its members. Now however, AK Party seems to only equal Erdoğan and no other names come to the fore. The ruling power as well as the party have become personalised

extensions of Erdoğan. Things being as they are, AK Party cannot resolve the existing problems or create a new game plan.

THE NATION ALLIANCE: CHP AND İYİ PARTY

CHP, the flagship party of the alliance, played an important role in the Nation Alliance's success against the People's Alliance, especially in the metropolises. As a result of the nuanced strategy it developed, which itself was the last chain in the process of transformation CHP had been undergoing in the past few years, CHP emerged victorious from the 2019 local elections. Party leader Kılıçdaroğlu's strategy was decisive in CHP's 31 March and 23 June victories.

Kılıçdaroğlu became the 7th chairperson of CHP in the 33th Ordinary Congress held on 22 May 2010. From that day onwards, he became a target for criticism and his leadership was questioned as the party lost in each and every election. He always tried to calm the debate, as well as to watch out for the in-party counterbalances and he attempted to hold together the different groups within the party. As he did all these, he also carried on with his efforts to transform the party according to his own vision.

In his attempt to transform the party, Kılıçdaroğlu abandoned Baykal's harsh and strict secular discourse. It was clear that using this discourse and appeasing only the secular sections of society was not enough for CHP to win the elections. Continuing with Baykal's policies meant that CHP could only rule with the intervention of non-political institutions. If there was to be a democratic victory with CHP, it had to change its way of making politics.

When Kılıçdaroğlu became the leader of CHP, the military tutelage in Turkey had been neutralised for the large part. CHP had long become

accustomed to not aiming to become the ruling party, and to conduct its politics through the support of institutions of tutelage. As those institutions became eliminated one by one, CHP was left with no choice but to base its politics on people.

After becoming the leader, Kılıçdaroğlu differed from his predecessor Baykal in attempting to reach out to those who were not traditionally part of CHP's supporting base. From an internally-focused style of politics, he recalibrated to an outward-looking politics. This new politics would enable the former supporting base alienated by the leadership of Deniz Baykal to return to CHP. Dubbed as "the fourth era of CHP", this new political stance aimed to "bring liberal democracy to life through populist and social policies" ²⁷.

In order to realise this aim Kılıçdaroğlu made changes in the party's discourse as well as actions, many times risking the opposition of the party's local organisations as well as part of its electorate. It is possible to group these changes under four headings:

1. After Kılıçdaroğlu became the leader, CHP tried to replace its strictly ideological politics with a language of politics focused on the sensitivities and needs of various sections of society. The distinguishing feature of CHP under Baykal was the strict opposition to headscarves, whereas Kılıçdaroğlu's CHP fulfilled a constructive role in trying to overcome the disadvantages caused by the headscarf ban. Under Baykal CHP had become synonymous with the Republic Rallies, and with institutions of tutelage such as the army and the Constitutional Court, whereas Kılıçdaroğlu distanced CHP from these institutions of tutelage. During this period, CHP tried to reach out to the Kurds, to develop social policies and to support freedom of thought. Thus,

27 Muharrem Sarıkaya: CHP'de ideolojiye veda eski tabana merhaba, <https://www.haberturk.com/yazarlar/muharrem-sarikaya/2368603-chpde-ideolojiye-veda-eski-tabana-merhaba> (10.02. 2019)

CHP was transformed by Kılıçdaroğlu as well as transforming the people who attended the Republic Rallies with picket signs saying “No to the EU” or “We don’t want headscarves in Çankaya”.²⁸

2. Kılıçdaroğlu welcomed those who were not traditionally CHP supporters to the party. Disregarding the opposition and harsh criticism of the “nationalist wing” within the party, he welcomed a lot of liberal, Kurdish, centre-right and Islamist figures to CHP. In order to demonstrate that these people were not recruited just for show, some of them were brought to important positions within the party. Thus Kılıçdaroğlu attempted to change the status quo within the party as well as enabling CHP to participate in politics on a larger scale as a popular party
3. Kılıçdaroğlu succeeded in making CHP form alliances with various political parties and actors in a number of time periods. In the 2014 presidential elections, the joint candidate of CHP and MHP was a nationalist-religious figure: Ekmeleddin İhsanoğlu. In the 2018 presidential elections he attempted, in conjunction with the Felicity Party, to nominate Abdullah Gül as a joint candidate, though these efforts were not successful. When that failed, CHP nominated Muharrem İnce, which was an important step towards reaching out to the non-CHP electorate.

Prior to the 2018 parliamentary elections, Kılıçdaroğlu sent some of his MPs over to the newly-formed İYİ Party, enabling this party to form its group within the Parliament and to participate in the elections. He collaborated with İYİ Party in the local and general elections. He participated in the memorial event for Necmettin

28 Nihal Bengisu Karaca: Kripto AK Partili, <https://www.haberturk.com/yazarlar/nihal-bengisu-karaca/2382046-kripto-ak-partili> (22.02. 2019).

Erbakan, the leader of Felicity Party. More importantly, he included candidates from the Felicity Party in his party's lists and helped some of them to get elected. As a necessity of electoral dictates and in line with the aims of the Nation Alliance, he succeeded in explaining to his electorate that HDP had to pass the electoral threshold in the 2018 general election.²⁹ This greatly contributed to HDP's passing the threshold and entering the parliament.

Kılıçdaroğlu thus succeeded in the hard task of bringing together parties with very different bases, and making them cooperate towards the same end. This is no easy thing to accomplish, and as such, it should be regarded as an important success on Kılıçdaroğlu's part.

4. The belligerent politics pursued by AK Party in its period of decline and the political polarisation created by such politics used to benefit AK Party, which had a larger societal base compared to the other parties. When political parties resorted to a language that served to reach out only to their own electorate, those with the larger electorate would win. Even though the situation was as clear and simple as that, for a long time CHP also pursued a politics which furthered polarisation. This style of politics benefited AK Party, making things much easier for them. This was because AK Party, and Erdoğan in particular, knew very well how CHP would behave or react in any given situation. Erdoğan would bring up a topic his own electorate was sensitive about, wait for CHP to react to it and then watch his own base become further consolidated.

However, CHP eventually figured out what Erdoğan was doing and is no longer reacting right away to Erdoğan's polarising

29 Nergis Demirkaya: Seçimi 'Kılıçdaroğlu doktrini' kazandı, <https://www.gazeteduvar.com.tr/yazarlar/2019/04/05/secimi-kilicdaroglu-doktrini-kazandi/> (05.04. 2019)

statements. On the contrary, no matter how harsh Erdoğan's words may be, CHP is countering them with a calm and peaceful attitude rather than with anger. The local elections were particularly informative with regard to this change in policy. The People's Alliance pursued a discriminating and polarising campaign for 31 March through Kurdistan, and for 23 June through anti-Pontus sentiments. The Nation Alliance countered this with a positive and optimistic campaign. In the end, the inclusive and peaceful politics won over the exclusionary and condemnatory politics.

This transformation was somewhat radical for CHP, and it did not come about easily. There was harsh opposition to Kılıçdaroğlu from within as well as outside the party. Kılıçdaroğlu was accused of severing CHP from Republican values and making it a rightist party, of making concessions to reactionaries and working alongside separatists. The harshness of these reactions sometimes meant that Kılıçdaroğlu had to take a step back, or to take things even more slowly. Despite all this, however, Kılıçdaroğlu continued to broaden CHP's bases and to bring the party in contact with different sections of society.

In this respect, the 31 March and 23 June elections were important with regard to CHP's future. It seems that the election results will affect CHP chiefly in three ways:

- a. Kılıçdaroğlu finally reaped the rewards of his attempts to transform CHP with these elections. Had the metropolitan municipalities been lost, those who opposed the transformation within the party would have risen up and called Kılıçdaroğlu's leadership into question once again. However, the election results brought CHP the in-party peace it had long wished for, and also consolidated Kılıçdaroğlu's leadership position.

- b. Ekrem İmamoğlu, a virtually unknown figure outside of the district where he served as the mayor until a few months ago, outperformed all expectations in such a short period of time and became an important political actor. When he was first nominated against Binali Yıldırım, a strong candidate with positions such as the Chairperson of the Parliament, Prime Ministry and the Ministry of Transportation under his belt, very few people believed that İmamoğlu would succeed. However, İmamoğlu carried out a very effective campaign from the moment his candidacy became official to the moment that the results became certain.

Despite objections rising from his own party, İmamoğlu embarked on his election campaign by visiting President Erdoğan. This move on his part lowered the tensions. As the People's Alliance pursued a "politics of survival" which addressed the fears of the electorate, İmamoğlu adopted an optimistic discourse, did not designate any enemies, and promised to become everyone's mayor. He focused on Istanbul's problems. On the night of 31 March as well as when the elections he won were cancelled, he remained calm and in control. He ignored radical calls to boycott the rerun election, managed the crisis and showed that with democratic patience, the right objectives can be gained.

Winning Istanbul twice against such names as Yıldırım and Erdoğan made İmamoğlu a candidate for future leadership. However, his mayoral term will be the real determining factor for his political future. His success or failure in governing Istanbul will determine his political destiny.

- c. The election results increased the likelihood that CHP's transformation will speed up, and become more permanent.

Gaining control of the Aegean and the Mediterranean coast as well as reaching towards Central Anatolia gave power to those who want to make CHP a truly social democrat centrist party. Even though the change first started by Kılıçdaroğlu in terms of actors and discourse was criticised within CHP in the beginning, in time, a considerable part of CHP's base came to believe that in order to become the ruling party, such changes were necessary. In this context, the results of the local elections may consolidate this transformation in CHP's base. The conciliatory, calm and relatively inclusive language and attitude employed by CHP in the 31 March election succeeded in the ballot box; in turn, this success may further accelerate CHP's transformation, make it adopt an even bolder discourse and make these policy changes permanent.

As for IYI Party, the other member of the Nation Alliance, it must be noted first of all that it stood next to HDP, even if indirectly. As is known, HDP called its electorate in the west of Turkey to support the Nation Alliance, and supported the alliance from outside in some provinces. Reacting to this, the People's Alliance and pro-government media accused IYI Party and the Nation Alliance of "acting in conjunction with terrorists". Despite this move on the ruling bloc's part, IYI Party, branching out from MHP and deriving the majority of its votes from the MHP electorate, did not capitulate and change its position.

It may be said that IYI Party is not limiting itself to an MHP-like nationalistic framework. At the same time, two things need to be noted. Firstly, we cannot say that AK Party and MHP advancing such a strong rhetoric against IYI Party on grounds of its support of HDP is not affecting the party politically at all. Indeed,

as a result of such manoeuvring on the ruling bloc's part, IYI Party did not nominate any candidates in Iğdır, and chose to support the MHP candidate against HDP's candidate.

Secondly, IYI Party is trying to gain the upper hand against the People Alliance and its accusations of "alliance with terrorists". Indeed, when Bahçeli supported Öcalan's call for "impartiality" to HDP supporters a short while before the rerun of the Istanbul election, Akşener heavily criticised him by saying, "*Those who said that they were going to settle in Istanbul are now apparently settling down in İmralı*"³⁰. She then went on to criticise President Erdoğan by saying: "*They accused our farmers, shopkeepers, grocers of being terrorists... They went and talked to a terrorist for the sake of a mayorship. On TV, the president explained the letter written by a terrorist leader for half an hour. They lauded this terrorist by saying that he was both local and national. They talked about survival, and then went to İmralı.*"³¹ Through such harsh criticisms, Akşener is trying to draw attention to the People's Alliance's pragmatist attitude regarding Öcalan, and thus trying to keep her nationalist supporting base together.

IYI Party won no metropolitan or municipal mayorships on 31 March. This result may be interpreted in a variety of ways. We might, for instance, ask whether it is going to be enough to keep up the motivation of a party with such grand expectations and claims as IYI Party to be in control of a limited number of district municipalities. As the junior partner of the People's Alliance MHP increased its number of municipalities, IYI Party is not even in

30 <https://www.gazeteduvar.com.tr/politika/2019/06/21/mitil-istanbula-degil-imraliya-atilmis/>

31 <https://t24.com.tr/haber/meral-aksener-bu-secimin-kazanani-hepimiziz-ama-az-sayida-kaybedeni-de-olmadi-degil,827577>

control of a provincial municipality – this might raise questions about the future of the party as well as the Nation Alliance. From this standpoint, it might be said that IYI Party was unsuccessful. At the same time, it must be said that IYI Party supported CHP candidates in metropolises and so greatly helped them to take these cities from the ruling party. It might help boost IYI Party's self-esteem that thanks to its support, the senior partner of the alliance won the most important metropolises in Turkey, and so ensure the continuance of the Nation Alliance.

At the same time, it might be misleading to judge IYI Party's performance based only on the municipalities under its control. We need to look at the number of votes it has got, as well. According to election results, MHP and IYI Party's votes are in close vicinity of each other. It is not possible to say for certain the exact amount of votes cast for each and every party because of the alliances, but looking at the general picture, it is clear that IYI Party has held on to its supporting base from the 28 June 2018 election.

There are two main obstacles to Akşener expanding this base. Firstly, the party has not yet been able to clearly define what it is and what it stands for. The target audience of IYI Party is comprised of nationalist who now dislike MHP, disgruntled AK Party supporters, those who used to vote for former centre-right parties and the nationalist left electorate. Because it is such a diverse group, a certain kind of balance with regard to discourse has to be struck. However, Akşener wants to combat the image of herself as a Gulenist supporter propagated by the pro-government media, and get the vote of the secularist electorate – and so she inches closer and closer to a nationalist discourse; this, in

turn, distances the conservative electorate from her party.

The second obstacle is related to the way the party is structured. There are no public figures trusted and favoured by the public in İYİ Party. Apart from Akşener, there is no publicly known politician in İYİ Party. The party has not yet been able to become institutionalised. There is also discord between the centre-right clique and the so-called “idealists” (*ülküçüler*) within the party, which makes the party look unstable and fragmented.

Despite being formed by ex-MHP nationalist politicians, İYİ Party had intended to larger sections of society than MHP's ideologically-bounded base. In order for the party to achieve this aim and establish a “centre-nationalist” base for itself, it must prevent in-party fighting and become more institutional, and also put forward a positive, constructive political discourse. As MHP's existence now depends on its alliance with AK Party, İYİ Party can very well play an important role in the future of Turkey's politics provided it overcomes its institutional and ideological obstacles.

HDP: AGAINST THE PEOPLE'S ALLIANCE, CLOSE TO THE NATION ALLIANCE

Officially, HDP was not in the People's Alliance or the Nation Alliance; in the local elections, it had two separate policies for the west and east of Turkey. In the Kurdish provinces, HDP aimed to take back the municipalities where government trustees had been appointed. In the West, it aimed to make the People's Alliance lose the elections and support the People's Alliance. The first part of this

strategy did not succeed as HDP hoped it would, but the second part was decidedly a success.³²

By not nominating its own candidates in the metropolises where its electorate had the crucial role of determining the election result, HDP indirectly gave a very considerable amount of support to the Nation Alliance. Chiefly in Istanbul and Ankara, and also in Antalya, Mersin and Adana, HDP supported the CHP politicians who were the Nation Alliance's candidates, and so caused the People's Alliance to lose the elections in these provinces.

In fact, electoral surveys conducted in the early days of the pre-election period had indicated that the HDP electorate was unwilling to go to the ballot box, and that among those who were going to vote, approximately 40-50% intended to vote for the People's Alliance. However, as time went on and the People's Alliance developed an "anti-Kurdish" discourse in order to consolidate the nationalist-conservative voters, the HDP electorate's consolidation around the Nation Alliance increased.

By forming its electoral strategy around a "discourse of survival" and being extremely hostile towards HDP, AK Party helped the HDP electorate dispense with their indecision. The harsh language alienated not only the Kurds supporting HDP, but also those Kurds who supported AK Party. Indeed, electoral polls held shortly before the elections indicated that about 80-90% of the HDP electorate was in support of the Nation Alliance.³³

32 Vahap Coşkun: İlk okumalar (2), <http://www.kurdistan24.net/tr/opinion/05d8eb8e-86fa-43ac-9291-0a1396cf36a6> (10.04.2019).

33 MetroPoll Siyasal ve Sosyal Araştırmalar Merkezi'nin araştırmasına göre, Millet İttifakı Adayı Ekrem İmamoğlu'nu destekleyeceğini belirten HDP seçmenlerinin oranı % 99.4'tü. (Türkiye'nin Nabızı Haziran 2019, s. 16).

An important reason behind a considerable number of HDP supporters voting for CHP's candidates in Turkey's western metropolises and thus contributing to AK Party's losing the election is the imprisonment of HDP's former co-Chair Selahattin Demirtaş for now almost two and a half years.³⁴ In a message shared on his social media account two days prior to the election, Demirtaş asked the HDP electorate to “*vote strategically*”: “*You will directly determine the results of this election. We have a historic opportunity before us to demonstrate our influence, not just in the cities that we will take back from the government trustees, but everywhere. Those strategic votes we’re going to cast in the cities where we have nominated no candidates – they will show how powerful we are.*”³⁵

Kurdish supporters of AK Party, dissatisfied for some time now with the authoritarian and oppressive policies of AK Party and its alliance with MHP, were affected by the nationalist and statist discourse used in the run-up to the elections, and chose to punish their party by not voting at all. The election results in the five metropolitan municipalities won by CHP confirm this.

However, it needs to be noted that the HDP electorate's support of the People's Alliance was limited to those cities where candidates from CHP were nominated. The same support was not extended to places where İYİ Party candidates were nominated. For instance, in Balıkesir, where HDP has the 5% of the vote, the candidate of the People's Alliance, who was from İYİ Party, lost by a very small margin – because HDP did not support him.

34 Kadri Gürsel: Erdoğan'ın seçim yenilgisinde rol oynayan bumerang etkisi: Kürt faktörü, <https://www.al-monitor.com/pulse/tr/contents/articles/originals/2019/04/turkey-kurdish-factor-boomerang-effect-in-election.html> (11.04.2019).

35 <https://tr.euronews.com/2019/03/29/demistas-hdp-li-secmene-31-mart-cagiri-belirleyici-etkimizi-gostermek-icin-tarihi-firsat>

The 31 March election results were not satisfactory for HDP in the predominantly Kurdish East and the Southeast. In the region, HDP won 3 metropolitan municipalities, 5 municipalities, 46 district municipalities and 11 towns – 65 mayorships in total. It lost the municipalities in Ağrı, Bitlis, Şırnak and Tunceli; at the same time, it took Kars from MHP. It was an important aim for HDP to retake the 95 municipalities -3 metropolitan municipalities, 10 cities, 63 districts and 22 towns- which had been controlled by the Democratic Regions Party since 11 September 2016, and to which government trustees had been appointed. Far from achieving this goal, HDP actually lost about a third of the 104 municipalities it controlled.

Looking at HDP's votes in the Kurdish regions, the first thing that we notice is that it increased its votes in the larger provinces whereas in the smaller provinces, districts and towns its votes decreased. Compared to the election results of 2014, HDP's votes increased from 52% to 56% in Mardin, 55% to 63% in Diyarbakır, 53% to 54% in Van, and from 56% to 66% in Batman.

Despite losing its municipalities in Ağrı and Şırnak, HDP came first in the city council elections in these cities. It lost the Muş municipality's mayorship by a very narrow margin, but came first in the city council election here as well.

The reasons behind HDP's decreasing votes in small provinces, districts and towns are as follows:

1. A lot of beloved, efficient and popular HDP politicians, chief among them their charismatic leader Selahattin Demirtaş, were sentenced, imprisoned or made to escape abroad. During the run-up to the elections, a great number of HDP officials and election officers were taken into custody, some of whom were then arrested. The local

HDP organisations in the region are practically unable to function. HDP's right to propaganda has been curtailed to a degree not in compliance with the electoral freedom principle. It may be said that the way HDP has been surrounded in this way is one reason why the party lost votes. However, this is not the primary reason behind HDP's loss of votes. We know this because HDP and its predecessors had participated in a lot of elections under worse conditions in the past, and succeeded.³⁶

2. President Tayyip Erdoğan spoke before the election campaigns began and said that government trustees may be appointed to municipalities won by HDP once again – it may be said that this was one reason behind HDP's loss of vote especially in small provinces, districts and towns. Citizens living in such small-scale localities are directly and daily face to face with the state's power, and as such the atmosphere of fear and oppression in these places is very noticeable. There were a number of Kurdish voters who believed that if HDP's candidate was elected, trustees would be appointed again and the securitarian policies of the state would continue; these people either chose to not vote at all, or to vote for AK Party. In other words, the fact that voting for HDP would be costly was an important decisive factor, especially in small places.
3. Something that was different from previous elections was that in the 31 March elections, there was a total union between AK Party and the state. State powers, chief among them rangers, worked together to ensure that all great families and tribes which had ties with the state voted for AK Party. This effort on the state powers' part worked especially in those small provinces, districts and towns where the

36 Abdullah Kıran: Yerel seçimler ve Kürtler, <http://www.serbestiyet.com/yazarlar/abdullah--kiran/yerel-secimler-ve-kurtler-848810> (05.04.2019).

rangers and pro-government tribes were powerful. Among other reasons, the state's pro-AK Party campaigning in such places was one reason behind HDP's decreasing votes.

4. The experience of the trench – barricade warfare process had caused a distancing between HDP and its supporting base. The effects of this distancing were materially felt during the 1 November 2015 and 24 June 2018 general elections. In both elections, the people living in places which were traditionally HDP strongholds and wishing for the conflict to be over expressed their displeasure through their votes and withdrew their support from HDP. It is evident that the reverberations of this displeasure are still felt, even though four years have passed.³⁷ Generally speaking, Kurds living in this region feel that HDP's policies during the trench-barricade warfare period were not sensible, and that HDP has not yet held itself properly accountable for a process which caused the destruction of a great number of neighborhoods, the death of thousands of people and the displacement of hundreds of thousands of people.³⁸

The main reason why this traumatic memory of the trench-barricade warfare period resurfaced during the local elections rather than the general election was that the Kurdish people eventually came to feel that the local authorities were not fulfilling their expectations in answer to the events which had happened. Because the trench-barricade warfare was defended as a necessity of the declaration of autonomy, a causal relationship between local authorities, the seats of local autonomy, and the trench-barricade warfare was automatically established in the minds of the people. This reaction on the people's

37 Sedat Ergin: HDP'nin seçim sonucu nasıl okunmalı?, <http://www.hurriyet.com.tr/yazarlar/sedat-ergin/hdpnin-secim-sonucu-nasil-okunmali-41177783>, (10.04.2019).

38 Abdullah Kıran: Yerel seçimler ve Kürtler, <http://www.serbestiyet.com/yazarlar/abdullah-kiran/yerel-secimler-ve-kurtler-848810> (05.04.2019).

part against PKK making HDP announce autonomy through its municipalities made some Kurdish HDP supporters choose to teach a lesson to their own party.³⁹

5. In all local elections from 1999 onwards Kurdish parties emerged victorious in a great number of administrative units across the region; the self-assurance created by these victories has also contributed to HDP's loss of votes. During their early years of public service, Kurdish parties were good at meeting the public's expectations, especially compared to previous administrations; however, in time, the municipalities under them began to underperform. The administrators lost their old enthusiasm and drive, began to adopt a sectarian attitude towards the public and also began to act as if they were not accountable for their actions. In brief, this political tradition represented by HDP suffered from the effects of having been in power for a long period of time. This change in quality with regard to government and services caused HDP to lose support.
6. The local services offered by the trustee-run municipalities in the region also affected the electoral behaviour of the people. The people approved of the services offered by the trustees in municipalities formerly controlled by HDP, and this approval was partially reflected in their electoral behaviour.⁴⁰
7. HDP and its predecessor Kurdish parties have a tendency to nominate candidates from outside the constituency in both local and general elections; and this tendency creates a negative outcome particularly in localelections. Thisarrogantbehaviourwhichdisregardsthequalitiesthe

39 Fehim Taştekin: Erdoğan'ı kim kurtaracak, Kürtler mi?, <https://www.al-monitor.com/pulse/tr/contents/articles/originals/2019/04/turkey-who-will-rescue-erdogan-maybe-kurds.html> (10.04.2019).

40 Ahmet Taşgötenir: Millet aynasında partiler, Karar Gazetesi, 2 Nisan 2019.

candidate may have and his relationship with the constituency bothers the HDP electorate, and the electorate has begun to voice this discomfort and criticise this behaviour. In places where the same behaviour is kept up despite these protestations, the HDP electorate punished the party by voting for AK Party's candidate, or not voting at all.

It is clear that through the election results, Kurds are sending a warning as well as support message to HDP. The warning has been issued in the Kurdish provinces, and the support in the west of Turkey. The Kurds gave this warning to HDP because it did not decry PKK as it ought to have during the trench-baricade warfare period, because it did not act accountably towards the people who were hurt by these events; because its municipal services were unsatisfactory, because it developed a superiority complex and because it forgot about accountability in general. HDP must now interpret this message correctly, and in order to achieve its success in the 7 June election once again, it must cast a critical look on its own preferences, beginning with its political position and candidates.

As well as issuing a warning to HDP, Kurds also lent their support. In casting their vote, they reacted to a series of events such as the arrest, imprisonment, or exile of many politicians from HDP, including Demirtaş; the dismissals and suspensions, the oppression and the extraordinary state of everyday life. They continued to support HDP because they perceived it to be the political representative and defender of the Kurdish identity; and because they regarded it as the essential actor in resolving the Kurdish issue through democratic and peaceful means. Based on this support on the electorate's part as well as its attraction for the youth, it is evident that HDP is a permanent actor in Turkey's politics.

THE KURDISH ISSUE IN THE NEW PERIOD

Between 2013-2015, Turkey went through a “resolution process” which aimed to rid the Kurdish issue of its violent aspects and to resolve it through democratic mechanisms. Despite the important social, legal and political progress made in these two and a half years, the process did not bring about the desired peace. The resolution process was shelved after June 2015 and Turkey entered a period of conflict once again.

Following the disruption of the process, the nature of the conflicts changed as they began to take place not in rural areas, but in urban centers. As such, the cost of the conflict also went up. Adopting a securitarian model, the state increased its military operations. Rights and freedoms were limited, and the field of politics narrowed down. The resolution process was not mentioned any more, and it was as if the process never took place at all. Even the parties to the process did not take ownership of it. In an atmosphere where guns and violence became the means of communication, it became increasingly difficult to talk about the democratic resolution of the Kurdish issue, and even to remember the way of dialogue and negotiations.

However, in the aftermath of 31 March and 23 June, two important developments which may reignite the political resolution of the Kurdish issue happened. The first had to do with Syria. The civil war in Syria was also a decisive factor in the resolution attempts during the last time. It would not be wrong to say that the resolution process of 2013-15 was begun as well as ended by the developments in Syria. Today as well as then, the new developments and balances in Syria might create new possibilities for a resolution.

All actors with determining power in Syria, chiefly the US and Russia, are against Turkey conducting a military operation to the east of Euphrates, and this forced Turkey to look at other options. In this context, the most discussed idea has been the creation of a “safe zone” between Turkey and the area controlled by the Syrian Democratic Forces. This plan to create a safe zone necessitated both direct and indirect meetings among the US, Turkey and the SDF. As a result, Turkey came into contact with the SDF.

Öcalan’s meeting with his lawyers, coming after such a long time, and his message relayed to the public through his lawyers can also be interpreted within this framework. In his message, Öcalan stated that he stood by his resolution perspective from 2013 and that he favoured a renewed continuation of this perspective; he also said that the SDF should respect the territorial integrity of Syria, and that it should respect and be mindful of Turkey’s sensibilities in the region.⁴¹

In later meetings, too, Öcalan talked about his loyalty to the process and the need for a cooperative relationship between Turkey and the SDF. This contact, itself a result of the changing circumstances in Syria, might pave the way for negotiations. If even minimal agreement is arrived upon on the matter of Syria between the parties, steps toward a new resolution process in Turkey may be taken.

The second development is the increasing value of Kurdish votes following the local elections. The dense Kurdish population of the metropolises in particular made it so that Kurdish votes have the potential to determine the election results. The anti-Kurdish discourse employed by the People’s Alliance backfired and made them lose the elections; this might make all political parties be more sensitive towards the demands of the

41 Vahap Coşkun: Mutfakta pişen bir şey var, <https://www.kurdistan24.net/tr/opinion/9497d24e-2aa6-466f-b6d0-d37974a5340a> (08.05.2019).

Kurdish population in their politics. The biggest demand of the Kurds, independent of their political affiliation, is the democratic resolution of the Kurdish issue – this may make the parties think about, and act towards a democratic resolution of the Kurdish issue if they are willing to be elected.

As the Kurds already lent their support to the Nation Alliance once, CHP might spend more time on the Kurdish issue in the coming period in order to consolidate this support. Indeed, CHP's Istanbul Provincial Chair Canan Kaftancıoğlu said that the cooperation during the elections was a “*Democracy Alliance*” and continued: “*This alliance will certainly bring about the resolution of a number of problems, such as the Kurdish problem*”. According to Kaftancıoğlu, if a delegation formed in the Parliament works in conjunction with civil society, “wise persons” or similar groups, “*then the Kurdish problem will be easily resolved*.”⁴²

In fact, we must note that CHP has been trying to form new policies regarding the Kurdish issue for a long time now. After Kılıçdaroğlu became the leader, a partial softening in CHP's approach towards the Kurdish issue took place, even if it was only on the level of language. In this context, their electoral declaration for the 2011 general election made the following promise: “*Overcoming the obstacles to the Kurdish citizens' experiencing their identity through pluralist and liberal democracy*.”⁴³ The declaration also stipulated that as a concrete step, Kurdish would become an elective in state schools and that Turkey would remove its reservations on the European Charter of Local Self-Government. At the same time, the resolution process started by the government in 2013 was supported in principle, but the methods and tools employed by the government were disagreed with, and it was claimed instead that

42 <https://www.gazeteduvar.com.tr/gundem/2019/07/22/kaftancioglu-kurt-sorunu-kisa-surede-cozulebilir/>

43 <https://chp.azureedge.net/2a443c86b19546c7b44a41bd05750242.pdf>

the designated authority for resolution should be the Grand National Assembly of Turkey.⁴⁴

CHP's efforts regarding the Kurdish issue, thus begun, continued with a comprehensive report published prior to the 7 June 2015 election, titled "*CHP's Perspective on Turkey's Kurdish Problem, and a Framework for Resolution*".⁴⁵ In the report, the concept of "equal citizenship" was key in the discussion of the Kurdish issue, and the following suggestions were made in order to prepare the ground for the resolution of the Kurdish problem: the formation of a "*Social Consensus Commission*" within the Grand Assembly, the formation of a "*Common Mind Delegation*" to include the civil society in the resolution, and the formation of "*Truth-Seeking Commissions*" in order to face the history of the past.

In the report, under the section titled "Kurdish", CHP took its previous suggestion one step further by saying, "*The framework for education in the mother tongue should be evaluated in pedagogic terms, with no trace of political prejudices whatsoever.*" Thus, for the first time, the issue of "education in the mother tongue" became part of CHP's official policies.

In addition to all these, CHP put forward a number of bills and requests for investigation in the parliament regarding the demands and expectations of the Kurds, as well as their problems; they paid visits to the region during critical times, the problems were observed on-site and suggestions regarding the resolution of these problems were shared with the public.

During a period in which AK Party is under the sway of securitarian policies regarding the Kurdish issue, CHP's positive change of attitude might create an overall optimistic effect on the resolution of the issue.

44 <https://t24.com.tr/haber/kilicdaroglundan-cozum-sureci-aciklamasi,229601>

45 https://content.chp.org.tr/file/chp_kurt_meselesi_kitapcik.pdf

CHP is aware of the crucial role played by the Kurdish electorate in determining the election results, and as such, it may support the resolution of the Kurdish issue or even take the initiative itself in the coming period.

The same can be said for an AK Party once it is free from the baggage of MHP. The results of the 31 March elections have confirmed that the alliance with MHP is costing AK Party. This, in addition to the fear of losing its Kurdish supporters, may induce AK Party to make a new resolution, and to return to its original reformist policies. If that happens, AK Party and CHP, representatives of the centre-right and centre-left respectively, might cooperate with a view to permanently resolving the Kurdish issue.

If that does not happen, and AK Party insists on remaining in its current statist and nationalist trajectory, a new political formation emerging from within AK Party, defending liberal, pluralist and decentralist principles and in favour of the Kurdish identity, may also cooperate with CHP in order to resolve Turkey's essential problems, including the Kurdish issue.

No political party can become a party for all of Turkey and come to power without the support of the Kurds. The results of all elections which have taken place since the adoption of the multi-party system attest to this. Kurds play a crucial role in determining who comes into power both in the local and general elections; this is a political reality to be noted not just by AK Party, the current ruling power, but also by CHP, who wants to come to power, and by any and all parties that want to be part of the political scene.

IN LIEU OF A CONCLUSION

The change in the governmental system and the local elections have started a new era for Turkey's politics. Looking at the political developments which occurred after the system change, and the results of the three elections in particular, we may make the following remarks about the important factors that will shape politics in the days and months to come.

1. Elections have been held in Turkey since 1950. In the intervening period of time Turkey's democracy experienced many problems, as direct and indirect military coups were used to interfere with the democratic process. However, the people always took ownership of the ballot box. The people succeeded in overcoming political impasses through voting. It reacted through the ballot box when its political will was misused or misinterpreted. It always voted, and as such, the ballot box is the most important key to legitimacy – even under the most unfavourable of circumstances, the people are willing to hold on to that key.

The people vote in great numbers both in the local and the general elections, and this has two valuable and important outcomes for democracy. Firstly, the high amount of participation strengthens the democratic legitimacy of the elected. Approximately nine out of every ten citizens eligible to vote do vote; this is a victory for democracy. It shows that the democratic mechanisms are working, and the election results are all the more powerful because they represent the political choices of almost everyone.

Another important outcome of the high degree of participation is that the people's ownership of the ballot box acts as an incentive for

the opposition. In a country where the ruling party is determined through elections, where people flock to the ballot boxes and change their political choices over time, the opposition has every opportunity of actually coming into power. As such, the opposition's duty is to come up with the tools and policies which will make the voting public choose itself over the others. In this context, the 31 March and 23 June elections have been very important experiences in that they showed how an opposition aware of, and sensitive to, the demand and expectations of society can actually achieve results.

2. Because elections now take place among alliances, the distribution of votes among the alliances are important in determining the successes and the failures. Based on the results of the last three elections, there is not a considerable fracture in the distribution of votes between the alliances. Because the political equation has not decidedly taken a turn in favour of the opposition, the legitimacy of the ruling bloc is not being questioned yet. As such, the opposition is not calling for snap elections, either.
3. The ruling bloc suffered the real loss in metropolises. AK Party lost two such important metropolitan municipalities as Istanbul and Ankara to the opposition, where it had been in power since 1994. Istanbul is the place where Erdoğan's story of success began and so great political significance is attributed to it; losing Istanbul twice became a heavy burden for AK Party to bear. As the small margin of 13,000 during the 31 March election became 806,000 in the 23 June election, a salvageable loss turned into a heavy defeat.

The People's Alliance lost the local governments not just in Ankara and Istanbul, but in other metropolises such as Adana, Mersin and Antalya. In the ten biggest provinces of Turkey (İstanbul, Ankara,

İzmir, Bursa, Antalya, Adana, Konya, Gaziantep, Şanlıurfa, Kocaeli), the vote percentage of the ruling bloc decreased from 51.98% on 24 June to 47.84% on 31 March.⁴⁶ In the thirty metropolises governed by metropolitan municipalities, the ruling bloc suffered a loss of three points as it fell from 52.15% to 49.24%.

The data indicate that the ruling bloc suffered a loss of votes in the metropolises, but it held on to its position by the continuing support of the rural areas and the provinces. If this electoral trend continues, it will become much harder for the People's Alliance to emerge victorious from the following presidential and general elections.

4. With the increasing power of the opposition in the metropolises, a new era is beginning in Turkey's politics. Two different developments may mark this new era. The first of these is that an equilibrium is reached between the central and local governments, controlled by different political blocs or parties. The parties may accept the limits to their own powers and responsibilities, and act within those limits. Alternately, the central and local authorities may use their powers not to the benefit of the public, but in order to make things harder for the other party. The first possibility would soothe tensions, normalise politics and most importantly, serve the sharing and balancing of power. The second possibility would increase tensions in politics, and further the already existing polarisation.
5. The People's Alliance adopted a severe discourse of "survival" for the local elections. Spokespeople for the ruling bloc, including Erdoğan and Bahçeli, represented the elections not as a routine democratic process to determine the local governments, but as a struggle for

46 Veriler için bkz: İbrahim Kahveci: Taşraya Yolculuk, Karar Gazetesi, 04.04.2019; İbrahim Kahveci: % 15'lik Oynak Kesim, Karar Gazetesi, 12.04.2019.

survival. According to them, the opposition's victory would not be just a routine transfer of power in municipalities. The weakening of the ruling bloc would serve the aims of those internal and external enemies who wanted to harm Turkey. And so, this was not a simple case of local elections, but a struggle for survival.

However, this discourse and policy of survival did not bring about the desired results for the People's Alliance. This extreme amount of survival discourse was not meaningful at all for those sections of society which supported the opposition, and for those who supported the ruling bloc, it was not as effective as it was hoped to be. A considerable amount of AK Party supporters, particularly those in metropolises, thought that this discourse was being adopted in order to disguise the real problems and so they found it unconvincing. The discourse of survival did not persuade the MHP supporters very much, either.

However, the survival policy did create very negative outcomes for the People's Alliance. This was because this policy was formed around an anti-Kurdish core. This anti-Kurdish discourse, best exemplified by the way President Erdoğan and the Minister of the Interior Süleyman Soylu spoke, caused the Kurds in Western Turkey to support the opposition, almost as a bloc. This support was invaluable for the Nation Alliance. Indeed, this is how the Nation Alliance won cities such as İstanbul, Ankara, Adana, Mersin and Antalya where the Kurdish population is high, and gained considerable powers. In other words, the Kurdish-exclusionary survival discourse cost the People's Alliance dearly in terms of politics.

6. The 15 July coup attempt had many effects on Turkey's politics, economy, law and social life. All these areas were influenced by the

post-15 July syndrome. During the early days, the ruling party took care to cooperate with the opposition in its fight against the putschists. It tried to form a national alliance with the opposition parties with the exception of HDP, and called it “the spirit of Yenikapi”. However, this apparent alliance did not last long. “The spirit of Yenikapi”, an attempt based on the exclusion of the Kurdish political movement, speedily turned into an alliance between AK Party and MHP. The ruling party began to take sole ownership of the 15 July resistance, and accused the opposition of standing too close to the putschists, and of not standing by the people. It tried to use the people’s anti-coup sentiments for its own political purposes. That is to say, the ruling bloc based its political competition on 15 July, and tried to come down on the opposition through campaigns centered around 15 July.

However, this discourse based on 15 July began to lose its influence as the post-15 July operations, ostensibly started to combat the putschists, began to target ordinary citizens and 15 July as a whole began to be instrumentalised in order to eliminate the opposition. It does not seem possible for AK Party and MHP to guide the people’s political choices through the credit of 15 July anymore. As such, we appear to be at the limits of the 15 July discourse, and in the coming period, the People’s Alliance will have to come up with a new strategy to consolidate its power.

7. Until the last election, those who looked at a political map of Turkey would see that CHP controlled the Aegean coast, HDP controlled the East and the Southeast, and that the rest was dominated by AK Party. However, the local elections altered the map. The parties attempted to break out of their traditional strongholds. CHP, long identified with the Aegean and the Mediterranean coast, extended its reach to Central Anatolia and to the Black Sea region with this

election. AK Party still dominates Central Anatolia and the Black Sea region, but it is not the only player anymore, and new political actors are now on the scene. As AK Party lost power all across Turkey, it was able to take Bitlis, Şırnak and Ağrı from HDP. HDP won in Kars for the first time. MHP used the alliance to its own benefit, and took some municipalities from AK Party, bringing up its number of municipalities from 8 to 11. As a result, the political map became much more diversified compared to the past.

This diversification of politics is evident on the micro-level as well as the macro. With the exception of Kilis, no party was able to win all of the district and provincial municipalities in any given city. The powersharing also occurred on the level of provinces. The voters gave the provincial municipality to one party, and the districts to another. No party was allowed to have total control of one province. As such, an equilibrium was established by the electorate and a political ground for the parties' potential cooperation was created.

8. The alliance system means that all parties are very important in both local and general elections. In this system, the competition is between the alliances and in a lot of cities, the votes received by the respective alliances are close to one another in number. This means that parties with a limited base, such as the Felicity Party, have the power to determine the winning alliance. In a situation where the winner wins by a very narrow margin, every vote is more important than it actually is, and gives the parties room for negotiation.
9. One of the most significant political results of 31 March and 23 June is that the psychological superiority of AK Party is now at an end. The AK Party rule, which continued unbroken for 17 years, caused the secular sections in society in particular to believe that

AK Party would never be vanquished. According to them, because of Turkey's current religious and conservative social makeup, there was no way for AK Party to lose. The opposition would always fall behind AK Party, and never defeat AK Party in the ballot box.

This mentality was especially prevalent among CHP's supporters, and included within itself a dissatisfaction with democracy. It sometimes even took on a nihilistic tone and made the country vulnerable to the intervention of non-democratic forces. This mentality was a great risk for democracy, and it was finally eliminated through the results of the local elections. Even those who were skeptical of democracy had to give it its due. They saw that nobody's victory was guaranteed, that people could and did change their minds, that they could withdraw their support from one party for whatever reason and so AK Party could be beaten in the ballot box. This outcome made it easier to be optimistic about the future, and it may induce the opposition to try and establish stronger bonds with all sections of society.

10. The constitutional provision which makes a 50% + 1% majority imperative for being elected the President may work as an important contribution towards the development of a culture of compromises, the lack of which has been long felt in Turkey's politics. In Turkey, politics have long functioned through conflict, generally speaking. Especially in the recent past, the language of conflict reigned supreme and this damaged social cohesion, as well as causing societal polarisation. Today, as problems become even more layered, Turkey is in serious need of political reconciliation and compromise. The presidential system of government may force the parties to cooperate and compromise, and thus soften the language of politics.

If this happens in politics, its effects will be felt in society as well. Such a development would make it easier for Turkey's essential problems, including the Kurdish issue, to be resolved by the institution of politics based on widespread social agreement.

European Union

Norwegian Ministry
of Foreign Affairs

Irish Aid
Rialtas na hÉireann
Government of Ireland

This project is co-funded by the European Union, Norwegian MFA, and Irish Aid /

Bu proje Avrupa Birliği, Norveç Dışışleri Bakanlığı, ve İrlanda Yardım tarafından ortaklaşa finanse edilmektedir

TÜRKİYE'DE SİYASETİNDE YENİ DÖNEM VE DEĞİŞEN DENGELER

Fazıl Hüsnü Erdem

July/ Temmuz 2019

DPI

Democratic
Progress
Institute

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	59
HÜKÜMET SİSTEMİ DEĞİŞİKLİĞİ	61
İTTİFAK SİYASETİ	65
İTTİFAKLARIN YARIŞI: 24 HAZİRAN, 31 MART VE 23 HAZİR	67
CUMHUR İTTİFAKI: AK PARTİ VE MHP	69
MİLLET İTTİFAKI: CHP VE İYİ PARTİ	78
HDP: CUMHUR İTTİFAKINA KARŞI, MİLLET İTTİFAKINA YAKIN	87
YENİ DÖNEMDE KÜRT MESELESİ	94
SONUÇ YERİNE	100
DEMOKRATİK GELİŞİM ENSTİTÜSÜ'NÜN AMAÇLARI VE HEDEFLERİ	110
YÖNETİM KURULU ÜYELERİ	112
UZMANLAR KURULU ÜYELERİ	121

ÖNSÖZ

Türkiye’de Diyarbakır Dicle Üniversitesi’nde Anayasa Hukuku dersleri veren Prof.Dr Fazıl Hüsnü Erdem tarafından hazırlanan bu çalışmada, kendisinin Türkiye siyasetinde yeni dönem olarak tanımladığı, Türkiye’de yönetim şeklinin yeniden yapılandırılması ve bunu takip eden dönemin derin analizi yapılmıştır. Prof. Dr. Erdem, yeni siyasi sistemin kendine özgü dinamiklerini, çeşitli siyasi parti ve aktörlerin strateji ve eylemlerini, ve yeni sistemin Kürt sorunu, Türkiye’de demokrasi ve gelecekte izlenecek olan siyaset üzerine yansımalarının neler olabileceği konularını ele almıştır.

Prof. Dr. Erdem öncelikle, Türkiye’deki yönetim sisteminin parlamenter sistemden başkanlığa geçiş dönemine genel bakış sağlamış, parti siyasetinin de buna istinaden nasıl temelinden değiştiğini ele almıştır. Bu değişiklikler arasında en önemlisi de çok partili sistemin heterojen ve kırılğan yapısı nedeniyle siyasi partiler arasında ittifak siyaseti kültürünün ortaya çıkmasıdır.

Bunun ardından yazar, Türkiye’deki yeni siyasi iklimde, 2018 yılında gerçekleştirilen genel seçim, en son gerçekleştirilen yerel seçim ve yeniden tekrarlanan kısmı yerel seçim olmak üzere üç seçimi ele almıştır. Yazar daha sonra her bir ittifak ve partiyi ele almış ve bu aktörlerin her bir seçimde izlemiş olduğu strateji ve çalışmaları dikkatle incelemiştir.

Son olarak da Prof. Dr. Erdem Türkiye’nin yeni siyasi dönemi içerisinde Kürt Sorununun tanımını yaparak birbirine zıt siyasi ittifaklara baskı kurma eşsiz yeteneğine sahip olan Kürt seçmenin çözüm sürecinin yeniden hayata geçirme çabalarını da ele almıştır.

Genel olarak, Prof. Dr. Erdem yeni siyasi dönemi iyimser bir gözle ele almaktadır. Yazar aynı zamanda yeni sistemin daha önceden

Türk siyasetini tanımlayan eski belirleyicileri ters düz ettiği görüşünü ileri sürmüştür. Yeni sistem partileri bir araya getirmeyi zorlayabilir, Türkiye’de ‘siyasi dilin yumuşatılması’ anlamına da gelebilir.

DPI bu bilgileri sağlayan yazara teşekkürlerini sunar. Bu çalışmada yer alan görüş ve düşünceler yazarın kendisine ait olup, bunlar DPI’nin resmi görüşünü yansıtmamaktadır.

Kerim Yıldız

CEO

Demokratik Gelişim Enstitüsü

HÜKÜMET SİSTEMİ DEĞİŞİKLİĞİ

İlk Osmanlı anayasası olan 1876 tarihli Kanun-u Esasiden bu yana Osmanlı-Türkiye anayasa koyucuları anayasal sistemi, parlamenter hükümet sistemi modeline uygun olarak dizayn ettiler.¹ Yaklaşık üç yıllık (1921-1924) meclis hükümeti deneyimi dışında Türkiye, hükümet sistemi konusunda parlamenter hükümet sistemi geleneği içinde yer aldı. Bu gelenek 1982 Anayasasıyla da sürdürüldü. Her ne kadar 1982 Anayasası cumhurbaşkanına klasik parlamenter sisteminde devlet başkanına tanınan sembolik yetkilerin ötesinde önemli anayasal yetkiler tanıyarak parlamenter rejim modelinden sapmışsa da sistem özünde parlamenter bir sistemdi².

1982 Anayasasının cumhurbaşkanına tanıdığı geniş yetkilerin bu makama iktidar mücadelesinde üstünlük sağlaması, 2007'deki cumhurbaşkanlığı seçimini “anayasa savaşlarının” yaşandığı bir alana dönüştürdü.³ Kemalist laikçi cephe, Nisan ayı içerisinde yapılacak cumhurbaşkanlığı seçiminde parlamentodaki çoğunluğu elinde bulunduran AK Parti'nin kendi içinden birini cumhurbaşkanlığı makamına oturtmasının laik düzen açısından çok büyük bir tehdit oluşturacağını düşünerek bu süreci sabote etmeye çalıştı. AK Partili bir siyasinin cumhurbaşkanı olarak seçilmesini engellemek ve aynı zamanda AK Parti'yi iktidardan uzaklaştırmak amacını taşıyan “cumhuriyet mitingleri” düzenlendi. Akabinde, parlamentoda cumhurbaşkanlığı seçiminin ilk tur oylamasının yapıldığı 27 Nisan gününün gecesi Genelkurmay Başkanlığı tarafından sert bir laiklik vurgusu içeren

1 Kemal Gözler: Hükümet Sistemimiz Değişecek mi?, <http://www.anayasa.gen.tr/hs-degisecek-mi.htm>

2 Ergun Özbudun: Başkanlık Sistemi ve Türkiye, Liberal Perspektif Analiz, Ankara, Sayı 1, Mayıs 2015, s. 11.

3 Ergun Özbudun/ William Hale: Türkiye'de İslamcılık, Demokrasi ve Liberalizm: AKP Olayı, Doğan Kitap, İstanbul, 2010, s. 117.

“e-muhtıra” yayınlandı.⁴ Bundan tam dört gün sonra, Abdullah Gül’ün cumhurbaşkanı olarak seçimini engellemek amacıyla, Anayasa Mahkemesi tarafından anayasaya ve hukuka aykırı bir şekilde ünlü “367 kararı” alındı.⁵

2007 ilkbaharında cumhurbaşkanı seçimi konusunda yaşanan anayasa krizini aşmak amacıyla, aynı yıl içerisinde, cumhurbaşkanının halk tarafından seçimini öngören bir anayasa değişikliği gerçekleştirildi.⁶ Söz konusu anayasa değişikliği, bu melez sistemi bir adım daha yarıbaşkanlık sistemine yaklaştırdı; ama, değişiklik sonrasında da sistem özünde parlamenter sisteme daha yakın bir sistemdi.⁷

Gerçekleştirilen anayasa değişikliğinde cumhurbaşkanının görev ve yetkilerinde herhangi bir değişiklik yapılmadı. Buna rağmen, cumhurbaşkanının halk tarafından seçilmiş olmasının yaratacağı demokratik meşruiyet, sistemin işleyişinde eskiye oranla önemli farklılıklara yol açabilecek bir potansiyel taşıyordu.⁸

AK Parti kurmayları da, cumhurbaşkanının halk tarafından seçimi usulünün kabulüyle birlikte sistemde yapısal bir değişim yaşandığını savundular. Onlara göre, sandıktan çıkan ve güçlü bir demokratik meşruiyete sahip olan cumhurbaşkanının parlamenter sistemdeki gibi sembolik bir rol üstlenmesi düşünülemezdi. Nitekim 10 Ağustos 2014’te “*halk tarafından seçilen ilk cumhurbaşkanı*” unvanını alan Recep Tayyip Erdoğan bir “*protokol cumhurbaşkanı*” olmadı. Aksine, sandıktan çıkmanın kendisine sorumluluk yüklediğinden bahisle “*ıcracı bir cumhurbaşkanı*” olarak görev yaptı.

4 Osman Ulagay: AKP Gerçeği ve Laik Darbe Fiyaskosu, Doğan Kitap, İstanbul, 2008, s. 44-45.

5 Anayasa Mahkemesi’nin ilgili kararı için bkz. Resmi Gazete: 27 Haziran 2007-26565.

6 31 Mayıs 2007 tarih ve 5678 sayılı Anayasa Değişikliği Kanunu için bkz. Resmi Gazete: 16 Haziran 2007-26554.

7 Özbudun, Başkanlık Sistemi ve Türkiye, s. 11.

8 Gözler, Hükümet Sistemimiz Değişecek mi?, <http://www.anayasa.gen.tr/hs-degiscek-mi.htm>

Aslında başkanlık sistemi, uzunca bir süreden beri Erdoğan'ın gönlünde yatan bir hükümet sistemi idi. Fakat Türkiye'deki dengeleri gözetken Erdoğan, iktidarının ilk dönemlerinde bu hususta çok ısrarcı bir tavır sergilemedi. Hatta AK Parti, 2007 seçim beyannamesinde klasik parlamenter rejim ilkelerine uygun bir yeni anayasa yapılmasını savundu ve bu yönde bir anayasa taslağı hazırlattı.⁹

Fakat 2011 genel seçimlerinden sonra Meclis'te grubu bulunan dört partinin eşit temsil esasına dayalı olarak oluşturulan Anayasa Uzlaşma Komisyonu çalışmalarında AK Parti başkanlık sistemini gündem getirdi ve 2013 yılında Komisyona başkanlık sistemi önerisini sundu. Bu tarihten itibaren gerek parti sözcüleri ve gerekse Erdoğan, ısrarla başkanlık sisteminden yana tavır aldı. Başkanlık sistemi önerisi, AK Parti'nin 2015 seçim beyannamesinde de ayrıntılara girilmeden genel ifadelerle yer aldı.¹⁰

Ancak AK Parti'nin sistem değişikliği talebi Meclis'te grubu bulunan diğer partilerde olumlu bir karşılık bulmadı. Meclis'te grubu bulunan diğer üç parti (CHP, MHP ve HDP) başkanlık sistemine karşı durdu. AK Parti'nin hükümet sisteminde yaşanan fiili değişikliği hukukileştirmek gerektiği yönündeki argümanına karşı her üç parti de parlamenter sistemin devamından yana bir tercih ortaya koydu.

Ne var ki, 15 Temmuz 2016'da gerçekleşen darbe teşebbüsü, birçok alanda olduğu gibi, hükümet sistemi bakımından da bir dönüm noktası oldu. O güne kadar CHP ve HDP ile birlikte parlamenter sistemin savunuculuğunu yapan MHP, darbe girişiminin ardından keskin bir dönüş yaptı. Bahçeli, Erdoğan'ın Cumhurbaşkanlığını yürütme tarzının hukuki sorunlara yol açtığını, fiili durum ile hukuki düzen

9 AK Parti için hazırlanan Anayasa Taslağının metni için bkz. Legal Hukuk Dergisi, Sayı 58, Ekim 2007, s. 3177-3272.

10 Özbudun, Başkanlık Sistemi ve Türkiye, s. 12.

arasında meydana gelen çelişkinin giderilmesi için halkın hakemliğine müracaat edilmesi gerektiğini söyledi ve AK Parti'ye başkanlık önerisini parlamentoya getirmesini teklif etti.

Bahçeli'nin sistem değişikliği için yeşil ışık yakmasının ardından AK Parti ve MHP'nin hukukçuları birlikte çalışmaya başladılar. İki partinin üzerinde uzlaştıkları metin, önce Meclis'ten geçti¹¹ ve ardından 16 Nisan 2017'de halkoyuna sunuldu. Seçmenlerin % 51.41'nin "Evet" oyuyla anayasa değişiklikleri kabul edildi.¹² Böylece hükümet sistemi değişikliği gerçekleşmiş oldu ve Türkiye, parlamenter sistemden adına "cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi" denen yeni bir sisteme geçiş yaptı.

11 21/1/2017 tarihli ve 6771 sayılı Kanun ile yapılan Anayasa değişiklikleri için bkz. Resmi Gazete: 11 Şubat 2017-29976.

12 27/4/2017 tarihli ve 663 sayılı Yüksek Seçim Kurulu Kararı için bkz. Resmi Gazete (Mükerrer): 27 Nisan 2017-30050.

İTTİFAK SİYASETİ

Parlamente sistemde yürütme kuvveti, cumhurbaşkanı ve bakanlar kurulu arasında paylaşılıyordu; yani yürütme, iki başlıydı. Cumhurbaşkanlığı hükümet sisteminde ise yürütme tek başlı hale getirildi ve bütün yetkiler cumhurbaşkanında toplandı. Yürütmeye ait bütün yetkilerin tek bir kişide toplanması, cumhurbaşkanlığı makamına, dolayısıyla da cumhurbaşkanlığı seçimlerine kilit bir önem kazandırdı.

Anayasaya göre; *“Genel oyla yapılacak seçimde, geçerli oyların salt çoğunluğunu alan aday, Cumhurbaşkanı seçilir. İlk oylamada bu çoğunluk sağlanamazsa, bu oylamayı izleyen ikinci pazar günü ikinci oylama yapılır. Bu oylamaya, ilk oylamada en çok oy almış iki aday katılır ve geçerli oyların çoğunluğunu alan aday, Cumhurbaşkanı seçilir.”* (m. 101/5)

Yasama ve yargı alanlarındaki birçok yetkisiyle birlikte düşünüldüğünde, çok güçlenen Cumhurbaşkanlığı makamına oturmak için % 50 + 1 kuralının getirilmesi, Türkiye siyasetini ve siyasetin yapılış biçimini derinden etkiledi. Siyasete yön veren bütün kodlar ve kabuller değişmek zorunda kaldı. Türkiye’deki seçmen davranışları ve siyasi partilerin aldıkları oy oranları dikkate alındığında, hiçbir partinin tek başına bu orana ulaşması mümkün görünmüyordu. Bu durum, iktidar yolunda ilerleyebilmede bütün aktörlerin işbirliğini zorunlu kıldı. Siyasi partiler ne kadar güçlü olursa olsun % 50 + 1’i elde edebilmek için bir başka partinin ya da partilerin desteğine ihtiyaç duydular.

Yürürlükteki sistem varlığını korudukça bu ihtiyacın da devam edeceğini belirtmek gerekir. Nitekim yeni sistemden kaynaklı işbirliği ve uzlaşma mecburiyeti, siyasi partileri “ittifak” arayışlarına yöneltti ve kısa bir sürede iki ittifak oluştu.

Birinci ittifak, AK Parti ve MHP'den oluşan “Cumhur İttifakı” idi. Aslında iki parti arasındaki ittifakın gayri-resmi temelleri 7 Haziran 2015 seçimlerinden sonra atılmıştı. 15 Temmuz 2016'daki darbe girişiminden sonra MHP'nin sistem değişikliğine vize vermesi, iki partinin birlikteliğini hukuki bir çerçeveye oturttu. Anayasa değişikliği de bu ittifakın bir ürünü olarak vücut buldu.

İkinci ittifak ise, “Millet İttifakı” adı altında CHP, İYİ Parti ve Saadet Partisi'nin bir araya gelmesiyle oluştu. HDP, resmi olarak her iki ittifakın dışında kaldı; ancak, kendisine karşı çok daha sert bir politika izleyen Cumhur İttifakı karşısında Millet İttifakına yakın durdu. Kürt illerinde kendi çizgisini takip eden HDP, Türkiye'nin Batısında Cumhur İttifakını geriletmek için Millet İttifakına destek verdi. Böylece yeni sistemde seçimler, partilerin mücadele ettiği bir yarış olmaktan çıktı, ittifakların mücadele ettiği bir yarışa dönüştü.

İTTİFAKLARIN YARIŞI: 24 HAZİRAN, 31 MART VE 23 HAZİRAN

Türkiye bu ittifak yapısıyla son bir yıl içinde üç seçim yaptı. 24 Haziran 2018'te seçmenler Cumhurbaşkanını ve milletvekillerini seçmek için oy kullandılar. Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemine geçişi sağlayacak bir seçim olmasından ötürü, 24 Haziran seçimleri ayrı bir önem taşıyordu. Cumhur İttifakı, bu seçimden başarıyla çıktı; hem cumhurbaşkanlığı seçimlerini ilk turda kazandı hem de parlamentoda çoğunluğu elde etti. Türkiye'nin içte ve dışta karşı karşıya bulunduğu çok sayıda sorun, muhalefete geniş bir hareket alanı sağlamasına karşın, Millet İttifakı, seçimde beklediği sonuca ulaşamadı. HDP ise 7 Haziran 2015'teki zaferinin gerisinde kalsa da, ortaya çıkan tablo, HDP'nin Türkiye siyasetinde kalıcı bir yere sahip olduğunu tescil etti.

31 Mart 2019'da seçmenler yerel yönetimleri belirlemek için sandık başına gittiler. Her ne kadar yasal mevzuat yerel seçimlerde ittifak yapılmasına izin vermese de, partiler fiilen ittifak yaparak seçimlere girdiler. İttifakın yerel seçimlere taşınması, yerel seçimlerin de genel seçim atmosferinde geçmesine neden oldu. Kampanyalarda mahalli sorunlardan ve adaylardan ziyade, ittifakların genel siyasetleri ön plana çıktı.

31 Mart seçimlerinde, sandığın belirleyiciliğini tehdit eden çok önemli problemler yaşandı. Mesela, seçime girmelerine izin verilen bazı adaylara seçimi kazanmalarından sonra -KHK ile kamu hizmetinden ihraç edildikleri gerekçesiyle- mazbataları verilmedi. Devletin resmi haber ajansı sıfatıyla tarafsız olması gereken Anadolu Ajansı, Türkiye genelinde önce iktidar partisinin yüksek oy aldığı sandık sonuçlarını açıkladı, diğer sandık sonuçlarını ise sonraya bıraktı. İstanbul'da ise, CHP adayının oyları artış gösterip AK Parti adayının oylarına yetişecek

gibi olduğunda, Anadolu Ajansı veri akışını durdurdu. O saatten itibaren yeni bir veri yayınlamadı.

Seçimlere gölge düşüren en önemli gelişme ise, İstanbul seçimlerinin Yüksek Seçim Kurulu (YSK) kararıyla iptal edilmesi idi. İptal kararının alınmasında YSK üzerinde oluşturulan psikolojik baskı etkili oldu. Cumhurbaşkanı'nın ve MHP Genel Başkanı Devlet Bahçeli'nin ısrarla İstanbul seçimlerinin yenilenmesi çağrısı yaparak sistematik bir baskı dilini oluşturması, kolluk kuvvetlerinin evleri dolaşarak sahte seçmen avına çıkması, savcılık tarafından soruşturmaların açılması ve birçok seçim görevlisinin şüpheli sıfatıyla ifadeye çağırılması, YSK'nın kararını çerçeveleyen ve yönlendiren bir etki yarattı.¹³ Bütün bu yönlendirici faktörlerin etkisiyle YSK'nın -geçmiş yıllardaki içtihatlarına aykırı olarak- verdiği iptal kararının meşruiyeti tartışmalı hale geldi.

İktidarın yenilgiyi hazmedememesi ve kontrolü altındaki bütün araçları kullanarak seçimi yenileme yoluna gitmesi, demokratik kamuoyunda büyük tepkiyle karşılandı. Kamuoyunda ve özellikle de sosyal medyada seçimlerin yapılmayacağı; seçimlerin yapıp Cumhuriyet İttifakının seçimi kaybetmesi halinde ikinci kez seçimlerin iptal edileceğine dair spekülasyonlar yapıldı. Sonuçta bu tür spekülatif haber ve yorumlar boşa çıkarıldı; 23 Haziran'da sandık bir kez daha kuruldu ve sandıktan çıkan sonuç herhangi bir tartışmaya mahal olmaksızın herkes tarafından kabul edildi. Böylece Türkiye demokrasisi, bu sınavdan başarıyla çıkabilmeyi becererek rüştünü ispat etmiş oldu.

Bir yıl devam eden seçim maratonunun ardından yeni bir siyasi tablo oluştu. Bu yeni tabloda Türkiye siyasetine dair bazı öngörülerde bulunabilmek için Cumhuriyet ve Millet İttifaklarına, HDP'ye ve muhtemel yeni siyasi oluşumlara daha yakından bakmak gerekir.

13 Ali Bayramoğlu: Yeni bir meydan okuma arifesinde, Karar Gazetesi, 7 Mayıs 2019.

CUMHUR İTTİFAKI: AK PARTİ VE MHP

AK Parti kurulduğu günden itibaren, parlamenter hükümet sistemi altında girdiği bütün seçimlerden birinci parti olarak çıktı. 2015 genel seçimleri dışındaki bütün seçimlerde parlamento çoğunluğunu elde ederek tek başına iktidar olmayı başardı. Aslında bu hükümet sistemi, AK Parti'ye büyük bir avantaj sağlıyordu. Öyle ki, % 34'lük bir oy oranıyla dahi tek başına iktidar olabildi. Büyük oy desteğine sahip olması, % 10'luk genel seçim barajının bulunması ve muhalefet partilerinin parçalı ve güçsüz olması gibi faktörler, AK Parti'nin tek başına iktidarı ele geçirmesini kolaylaştırmaktaydı.

Her türlü koalisyon seçeneğini büyük ölçüde devre dışı bırakan Türkiye'nin bu politik gerçekliği, AK Parti'ye iktidarını herhangi bir partiyle paylaşmadan tek başına kullanabilme fırsatı sunmaktaydı. Buna ilaveten, 2010 sonrasında vesayetçi sistemin tümüyle tasfiye edilmesi, AK Parti'ye çok geniş bir iktidar alanı sağladı. İlerleyen süreçte medya ve sivil toplumun da büyük ölçüde etkisizleştirilmesiyle birlikte -kendisini sınırlayacak, denetleyecek ve dengeleyecek herhangi bir güç odağının bulunmadığı bir politik vasatta- AK Parti adeta sınırsız bir iktidara kavuşmuş oldu.

Türkiye'deki parlamenter sistem uygulaması, AK Parti lideri Erdoğan'ın otoriter siyaset tarzına ve iktidarı -kendi partisi içinden dahi- hiç kimseyle paylaşmama arzusuna yeterince uygun bir siyasi zemin sunmasına rağmen, iktidarını bir başka partiyle paylaşması sonucunu doğuracak yeni bir hükümet sistemi arayışı içerisine girilmesi, Erdoğan'ın siyasi rasyonalitesi açısından da açıklanması çok güç bir siyasi hamledir.

Nitekim, parlamenter sistemden cumhurbaşkanlığı hükümet sistemine geçme düşüncesini hayata geçirmede AK Parti, kendisine en yakın ve en uygun partner olarak otoriter, devletçi ve milliyetçi özellikleriyle

temayüz eden MHP'yi seçti. Daha doğrusu, cumhurbaşkanlığı hükümet sistemine geçme fikri ilk olarak MHP tarafından dile getirildi. Hükümet sistemi değişikliği, partiler arası bir ittifakı zorunlu kıldığından, AK Parti, MHP ile işbirliğine gitti ve böylelikle Cumhur İttifakı meydana geldi. Fiili olarak bu ittifakın tohumları 7 Haziran 2015 seçimlerinin hemen ertesinde yapıldı. Hiçbir partiye tek başına iktidar olma şansını vermeyen bu seçimlerden sonra, AK Parti ve MHP arasında bir koalisyon hükümetinin kurulmaması ve tekrar seçim yapılması için bir anlayış birliği doğdu. 1 Kasım 2015'de yapılan seçimlerde AK Parti % 49.50, MHP ise % 11.90 oy aldı; iki partinin oylarının toplamı % 61.4'tü.¹⁴

% 60'ı aşan oy oranı, sonraki süreçte iki partiyi resmi bir ortaklığa yönelten en önemli faktör oldu. Her iki partide de, bu kadar yüksek bir oy oranına sahip olan bir ortaklığın siyaseti hep kendi kontrolü altında tutacağı ve başka bir siyasi hareketin bu ortaklıkla baş edebilmesinin mümkün olmadığına dair güçlü bir kanaat oluştu. Ancak zaman bu değerlendirmeyi doğrulamadı. Cumhur İttifakı;

16 Nisan 2017'de yapılan halk oylamasında % 51.41¹⁵,
24 Haziran 2018 genel seçimlerinde % 53.66 (AK Parti % 42.56,
MHP % 11.10)¹⁶ oy aldı.

Yerel seçimlerde genel seçimlerle kıyaslanabilecek üç veri var. Buna göre Cumhur İttifakı'nın 31 Mart 2019'daki yerel seçimlerde aldığı oylar şöyle:

Belediye başkanlığı seçimlerinde % 49.99 (AK Parti % 42. 55,
MHP % 7.44)¹⁷

14 <http://ysk.gov.tr/doc/dosyalar/docs/Milletvekili/1Kasim2015/KesinSecimSonuclari/96-D.pdf>

15 <http://ysk.gov.tr/doc/dosyalar/docs/2017Referandum/2017HO-Ornek135.pdf>

16 <http://ysk.gov.tr/doc/dosyalar/docs/24Haziran2018/KesinSecimSonuclari/2018MV-96C.pdf>

17 <http://ysk.gov.tr/doc/dosyalar/docs/2019Mahallidareler/KesinSecimSonuclari/2019Mahalli-Liste-3.pdf>

Belediye meclisi üyeliği seçimlerinde % 49.02 (AK Parti % 42.56, MHP % 7.46) ¹⁸ ve

Büyükşehir belediye başkanlığı seçimlerinde ise % 49.24 (AK Parti % 44.06, MHP % 5.18) ¹⁹

Bütün bu rakamlar, Cumhur İttifakının kısa bir süre içinde dramatik bir oy kaybı yaşadığını gösterdi. İttifakı oluşturan iki partinin toplam oyları dört yıl içinde on puandan fazla geriledi ve % 60'lardan % 50'nin altına düştü.

Cumhur İttifakı genel olarak güç yitimine uğradı. Ancak ittifakı oluşturan partiler bu güç yitiminden aynı şekilde etkilenmedi. İttifak siyaseti AK Parti'nin oy tabanını zayıflatırken, MHP'ye iki yönlü güç kattı. Birincisi, ittifakın genel güzergâhını MHP'nin tercihleri belirledi. Devletçi, milliyetçi, katı, dışlayıcı ve özgürlük karşıtı bir dil ittifakın ana siyasetinde ve seçim kampanyalarında tayin edici oldu. Öte yandan, bu ittifak sayesinde MHP, kadrolarını devlete yerleştirdi. Dolayısıyla MHP, hem siyasi hem de bürokratik bir güç elde etti.

İkincisi ve daha önemlisi, ittifaka girmek MHP'ye hem varlığını korumak hem de tabanını tahkim etme olanağı yarattı. İYİ Parti ile ayrışma sürecinde AK Parti'nin desteğini arkasına alarak ayakta duran ve parti içi muhalefeti tasfiye eden Bahçeli, zamanla AK Parti tabanından oy çekmeye de başladı. İki parti arasındaki ortaklık tabanlar arasında geçiş kolaylaştırdı. Ancak, oy geçişleri MHP'den AK Parti'ye doğru değil, AK Parti'den MHP'ye doğru gerçekleşti.

31 Mart'ta ittifakın yapılmadığı ve iki partinin kendi kimlikleriyle seçime girdikleri otuz şehrin birçoğunda AK Parti'nin oyları düşerken,

18 <http://ysk.gov.tr/doc/dosyalar/docs/2019MahalliIdareler/KesinSecimSonuclari/2019Mahalli-Liste-4.pdf>

19 <http://ysk.gov.tr/doc/dosyalar/docs/2019MahalliIdareler/KesinSecimSonuclari/2019Mahalli-Liste-2.pdf>

MHP oylarının yükselmesi ve yedi ilin (Amasya, Bayburt, Çankırı, Erzincan, Kastamonu, Karaman, Kütahya) AK Parti'den MHP'ye geçmesi bu geçişkenliğin bir kanıtı olarak görülebilir. Keza Karadeniz, İç Ege ve İç Anadolu'da MHP oylarındaki kayda değer artış da, AK Parti seçmeninin rahatlıkla MHP'ye oy verebildiğinin bir göstergesi olarak okunabilir.

Cumhur İttifakı, 24 Haziran 2018'deki cumhurbaşkanlığı seçiminin ilk turunda Erdoğan'a cumhurbaşkanlığını kazandırdı; ancak AK Parti'nin oylarını da aşındırdı. 31 Mart 2019 yerel seçimlerinde Cumhuriyet İttifakı, AK Parti'nin büyük şehirleri kazanmasını sağlayamadığı gibi, AK Parti'deki oy kaybını da stabil hale getirdi. 23 Haziran İstanbul seçimlerinde ise, AK Parti'nin oy kaybını daha da derinleştirdi. AK Parti'yi İttifakın zarar eden ortağı haline getiren bu gelişmeler, parti içerisinde ittifak ilişkisinin sorgulanmasına ve tartışılmasına yol açtı. Mahalli idareler seçimlerin ertesinde oluşan rahatsızlık verici bu tablo AK Parti'de dört önemli gelişmeyi tetikleyebilir:

1. Büyükşehirlerde yaşanan hayal kırıklığının, parti içerisinde bir muhasebe sürecini başlatma ihtimali yüksektir. Özellikle İstanbul'un iki kez kaybedilmesinden, yeniletilen seçimlerde farkın hazmedilemeyecek kadar çok artmasından ve yaklaşık 200 bin oyun AK Parti'den CHP'ye doğru yönelmesinden sonra, parti içi eleştiri ve sorgulama ertelenemez bir ihtiyaca dönüştü.

Nitekim partinin politikalarına yönelik çeşitli tenkitlerin uç vermeye başladığı görülüyor. İttifakın katı milliyetçi kampanyasının Kürt seçmeni küstürdüğüne, Öcalan mektubu gibi üzerinde iyi düşünülmemiş günü birlik kararlarının partiye zarar verdiğine, partinin kurumsal yapısını ve ortak aklını kaybettiğine, reformcu ve kapsayıcı kimliğinden uzaklaştığına

yönelik eleştiriler çeşitli düzeylerde dile getirmektedir. AK Parti'nin kendini var eden değerlerle zıtlaşmaya başladığını, teşkilatların ve yerel yönetimlerin farklı toplumsal kesimlerle ilişkilerinin zayıfladığını, partinin kendi tabanına dahi güven vermekte zorlandığını söyleyenlerin sayısı her geçen gün artmaktadır.

Parti yönetiminin, bu eleştirilerin bir kısmını kabul etmekle beraber gereğini yerine getirmekte kararlı bir tavır sergilediği söylenemez. Dolayısıyla önümüzdeki günlerde AK Parti'de eleştirilerin dozunun artması ve buna bağlı olarak parti içinde birtakım kırılmaların yaşanması beklenebilir.

2. AK Parti'ye kaybettiren ama MHP'ye kazandıran Cumhur İttifakı da yakın geleceğin sıcak tartışma konularından biri olmaya adaydır. AK Parti'de MHP ile ittifaka başlangıcından itibaren şüphe ile bakan ve ürettiği sonuçlardan memnun olmayanlar var. İttifakın AK Parti'de ideolojik bir erozyona yol açtığını, partiyi özgürlükçü ve değişimci bir çizgiden yasakçı ve statükocu bir çizgiye doğru kaydırıldığını düşünenler, Cumhur İttifakının gözden geçirilmesini talep etmektedirler.

Seçimlerden sonra Erdoğan da Bahçeli de Cumhur İttifakında bir zaafiyete müsaade etmeyeceklerini, 2023'deki seçimlere de ittifakla gidileceğini net bir biçimde ifade ettiler. İttifak ilişkisinin bozulması halinde, Bahçeli'nin siyasi ağırlığını kaybedeceği aşîkârdır. Bahçeli'nin partisine herhangi bir sorumluluk yüklemeyen ama partisinin lehine işleyen bir ittifaka sadakatini dillendirmesi doğaldır. Erdoğan'ın ittifaktaki ısrarı ise, mevcut koşullarda hareket alanının darlığıyla ve MHP'ye alternatif oluşturacak bir ortak bulmaktaki zorlukla açıklanabilir.

Bu itibarla ittifakın daimiliğine ilişkin beyanatlara ihtiyatla

yaklaşılmalıdır. Zira ittifakın varlığı da devamı da siyasetin değişen şartlarına bağlıdır. İttifakın AK Parti'nin beklentilerine karşılık oluşturmadığı açıktır. Bundan ötürü AK Parti'de ittifaka yönelik eleştirel seslerin artması ve koşullarının değişmesiyle irtibatlı olarak yeni arayışlar içerisine girilme ihtimali mevcuttur.

3. Önümüzdeki dönemde AK Parti'nin mesaisinin önemli bir kısmını cumhurbaşkanlığı hükümet sistemine ayırması beklenebilir. AK Parti bu sistemi çok büyük iddialarla kamuoyunun bilgisine ve desteğine sunmuştu. Müelliflerine göre bu sistem; ülkeyi prangalarından kurtaracak, her türlü vesayete son verecek, demokrasiyi derinleştirecek, ekonomiyi güçlendirecek, özgürlükleri ve hakları tahkim edecekti. Türkiye'ye özgü olduğu savunulan bu sistemin, parlamenter sistemdeki aksaklıkları giderecek ve her türlü probleme çözüm üretecek mekanizmalarla teçhiz edildiği belirtiliyordu.

Muhalefet ise, demokrasiyi gerileteceğinden bahisle cumhurbaşkanlığı hükümet sistemine karşı duruyordu. Muhalefete göre, bu sistemde denge ve kontrol mekanizmaları bulunmuyordu. Bütün yetkiler tek bir kişiye teslim edilmişti. Cumhurbaşkanı, yasama ve yargıya da hâkim kılınarak güçler ayrılığı ortadan kaldırılmıştı. Bu sistemle devletin etkin bir şekilde işlemesi mümkün değildi. Ayrıca sistem demokrasiyi tahrip edecek, özgürlükleri budayarak otoriter bir yapıya neden olacaktı.

Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi Nisan 2017'de halkoyundan geçerek kabul edildi. Haziran 2018'deki cumhurbaşkanlığı ve milletvekilliği seçiminden sonra da uygulamaya geçirildi. Aradan geçen kısa sürede, sisteme dönük eleştirilerin önemli oranda haklılık taşıdığı görüldü. Her alanda önemli sıkıntılar yaşandı. Örneğin Dünya Adalet Projesi'nin Hukukun Üstünlüğü

Endeksi'ne göre Türkiye, 126 ülke arasında 109. sırada yer aldı. Türkiye 2018'de 101, 2017'de ise 99. sırada bulunuyordu.²⁰

Gerileme sadece hukuk alanında yaşanmadı; ekonomi, demokrasi ve insan hakları gibi birçok alan da gerilemeden nasibini aldı. Bundan ötürü, sadece muhalefet değil, iktidar sözcüleri de sistem için bir revizyon ihtiyacından söz etmeye başladılar. Şimdilik öne çıkan iki sorun alanı var: Biri, Cumhurbaşkanının parti genel başkanı olmasının yarattığı hukuki ve siyasi sorunlardır.²¹ Diğeri ise, bürokrasinin sisteme gösterdiği uyumsuzluktur.²² AK Parti sistem tartışmasının sınırlarının genişlemesini istemiyor. Fakat sorunların ağırlığı ve mevcut sistemin bunlara çare üretmede yetersizliği, kapsamlı bir değişimi gerekli kılıyor. İktidarın, siyasete dayatılan ve hiçbir aktörün göz ardı edemeyeceği bu taleplerden kaçınabilme olanağı yok gibi görünüyor.

4. AK Parti'nin geleceği açısından en büyük tehdit, kendi içinden çıkan ve tabanına yönelik olan yeni siyasi arayışlardır. Biri eski Cumhurbaşkanı Abdullah Gül tarafından desteklenen Ali Babacan, diğeri ise eski Başbakan Ahmet Davutoğlu tarafından temsil edilen iki yeni siyasi hareket var. Hem Davutoğlu hem de Babacan bir süreden beri AK Parti politikalarına karşı eleştirel bir tavır sergiliyor ve kendilerini ayrı bir yerde konumlandırıyorlardı. 31 Mart ve 23 Haziran sonuçları, her iki aktörün de çalışmalarına hız kattı.

Babacan *“aklen ve kalben bir ayrışmaya yaşadım”* dediği AK Parti'den istifa etti ve *“Türkiye'nin bugünü ve geleceği için yeni bir çalışma başlatmak*

20 <https://m.bianet.org/bianet/hukuk/206022-turkiye-hukukun-ustunlugu-endeksi-nde-geriledi>

21 <https://www.milligazete.com.tr/haber/2569149/cumhurbaskanligi-yike-atanan-arinc-cumhurbaskanligi-modelini-cestirdi>

22 <https://www.ntv.com.tr/turkiye/ak-parti-sozcusu-celikten-cumhurbaskanligi-hukumet-sistemi-aci-klamasi,3Zt2ubNIoESutqWMwl7J9A>

*kaçınılmaz hale gelmiştir*²³ yeni bir partinin sinyalini verdi. Davutoğlu, henüz parti ile yollarını resmi bir şekilde ayırmış değil. Ancak 22 Nisan 2019'da yayınladığı 15 sayfalık manifestoda,²⁴ AK Parti'den farklılaştığı noktaları tek tek sıraladı. Kendisiyle konuşan gazetecilerin programlarının yayından kaldırılmasıyla sonuçlanan son röportajında da Davutoğlu, eleştirilerini sürdüreceğini, parti içinde mücadele etme şansı kalmadığında doğrularını söylemek için yeni bir yola gireceğini belirtti. Bu bağlamda Davutoğlu, AK Parti'den ayrılıp yeni bir parti kurmayı “*Ümmeti parçalamak*” olarak niteleyen Erdoğan’a cevaben, demokrasilerde yeni bir parti kurmanın bölücülük olmadığını ifade etti.²⁵

Bütün bu açıklamalar, Davutoğlu ve Babacan'ın AK Parti ile köprüleri attığına işaret ediyor. Artık eski partilerinde siyaset yapma şansları kalmayan her iki isim de geri dönüşsüz bir yola girdiler. Söylemlerine bakıldığında, Davutoğlu'nun da Babacan'ın da toplumun bütün katmanlarına hitap edecek yeni bir merkez inşa etme çabasında oldukları söylenebilir. Bununla birlikte her iki aktörün de ilk yönecekleri adres, AK Parti tabanı olacaktır. Dolayısıyla yeni parti ya da partiler öncelikli olarak AK Parti için bir tehdit unsuru oluşturacaklardır.

Cumhurbaşkanı Erdoğan, kendi ifadesiyle “muvazzaf olan vekillerin” buyenipartikurmaçalışmalarıçindeyeralmadığını, kendisinin de yeni partileri çok dert etmediğini söyledi.²⁶ Ancak gerek içeride ve dışarıda büyük problemler yaşanması ve iktidarın bunlara çözüm bulmada

23 <https://www.haberturk.com/son-dakika-reuters-duyurdu-ali-babacan-ak-parti-den-istifa-etti-2502358>

24 <https://medyascope.tv/2019/04/22/ahmet-davutoglundan-15-sayfalik-manifesto-cumhurbaskaninin-siyasi-parti-lideri-olmasi-sakincaolidir/>

25 <https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-49031697>

26 <https://www.gazeteduvar.com.tr/politika/2019/07/05/erdoganin-yeni-parti-yaniti-cok-dert-etmiyoruz/>

başarılı bir performans sergileyememesi ve gerekse AK Parti'nin düşüş trendine girmesi, yeni partilere oldukça geniş bir alan açmaktadır. Zamanlama ve içerik olarak doğru bir çıkış, yeni partilere olan ilgiyi artırabilir ve AK Parti'nin çözülmesini hızlandırabilir.

Erdoğan, politik yaşamının en zor dönemlerinden birine giriyor görünmektedir. Zorluk iki taraflı: Bir taraftan, uzunca bir dönemdir AK Parti'nin tek başına temsil ettiği siyasal alana başka aktörler de dâhil oluyor. AK Parti tabanının yakından tanıdığı ve kazanımlarına bir tehdit olarak görmediği bu aktörlerin Erdoğan'ı zorlayacağı anlaşılıyor. Diğer taraftan ise, muhalefet, bugüne kadar hiç olmadığı kadar iktidarkarşısındagüçlü bir şekilde konumlanıyor. Eskinin aksine toplumsal değerlere duyarlı, birlikte hareket etme becerisi gösteren ve kutuplaşmaya karşı ortak değerleri öne çıkarmaya çalışan bir muhalefet bloku var. Oyunu Erdoğan'ın istediği sahada oynamayan, bunun yerine Erdoğan'ı kendi sahasına çeken muhalefet karşısında Erdoğan'ın işinin geçmişteki kadar kolay olmayacağı açıktır.

Karşısında duran zorlukları aşmak için Erdoğan bazı adımlar atabilir. Örneğin, parti yönetimini yenileyebilir, teşkilatları değiştirebilir, kabinede revizyona gidebilir. Makyaj niteliğindeki bu adımlar, yaşanan krizi aşmaya yetmeyecektir. Çünkü yaşanan kriz, AK Parti'deki yapısal bir sorundan kaynaklanıyor. Oysa bugün AK Parti'ye hâkim olan zihniyet ile bu yapısal sorunun aşılmasının pek mümkün olmadığı anlaşılıyor. 2015'ten itibaren MHP ile birlikte yürütülen otoriter siyasetten dönmek ve onun yerine demokratik bir siyaset ikamet etmek de, halkı bu değişime inandırmak da çok güç görünüyor.

Ayrıca AK Parti'de ciddi bir kadro sorunu yaşanıyor. Demokratik

normalleşme yönünde bir karar verilse dahi bunu gerçekleştirebilecek bir kadro da ortada gözükmüyor. Ekonomide, siyasette ve hukukta başarılı addedildiği dönemde AK Parti bir kadro partisi hüviyetinde iken, bugün AK Parti denildiğinde Erdoğan'dan başka herhangi bir isim akla gelmiyor. İktidar da parti de adeta Erdoğan'ın ismi etrafında kişiselleşmiş bulunuyor. Hal böyleyken, AK Parti ne var olan sorunlara alternatif çözümler üretebiliyor, ne de yeni bir oyun kurabiliyor. Dolayısıyla Erdoğan'ın bu iki yönlü meydan okumaya bir cevap üretmesi zor görünüyor.

MİLLET İTTİFAKI: CHP VE İYİ PARTİ

Millet İttifakının -özellikle büyük şehirlerde- Cumhur İttifakına karşı başarılı olmasında, ittifakın taşıyıcı partisi olan CHP büyük bir rol oynadı. CHP, uzun yıllardır kendi içinde başlattığı değişim sürecinin son halkasında geliştirdiği incelikli strateji sayesinde 2019 yerel yönetimler seçiminden zaferle çıkmayı başarabildi. CHP'nin 31 Mart ve 23 Haziran'daki başarısında Genel Başkan Kılıçdaroğlu'nun izlediği strateji tayin edici bir rol oynadı.

Kılıçdaroğlu, 22 Mayıs 2010 tarihinde yapılan 33. Olağan Kurultay'da CHP'nin 7. Genel Başkanı oldu. O günden itibaren girdiği her seçim sonrası aldığı yenilgiden dolayı hedef tahtasına konuldu ve liderliği tartışmaya açıldı. Her defasında hem bu tartışmaları yatıştırmaya, hem de parti içi dengeleri gözetip, partideki hizipleri bir arada tutmaya çalıştı. Bütün bunları yaparken kendi kurgusu doğrultusunda partiyi dönüştürme çabalarına da devam etti.

Partiyi dönüştürme çabası içinde olan Kılıçdaroğlu, her şeyden önce Baykal'ın sert ve katı laikçi söylemine itibar etmedi. Çünkü bu söylemle ve salt laik mahallenin gönlünü soğutan bir tarzla CHP'nin seçimleri kazanmasının bir olanağının bulunmadığı ortadaydı. Baykal'ın izlediği

siyasetle CHP, ancak siyaset dışı kurumların müdahalesiyle iktidar olabilirdi. Eğer demokrasi içinde bir zafer kazanılacaksa, bu ancak CHP'nin siyaset tarzının değişmesiyle mümkün olabilirdi.

Kılıçdaroğlu, CHP'nin başına geçtiğinde, Türkiye'de askeri vesayet önemli ölçüde etkisiz hale getirilmişti. Uzunca bir dönem iktidar olmayı hedeflemeden, vesayet kurumlarına yaslanarak ve onları harekete geçirerek siyaset yapmayı kendisine şiar edinen CHP'nin -vesayet kurumlarının teker teker tasfiye edilmesi karşısında- önünde topluma dayalı siyaset yapmak dışında bir seçenek kalmamıştı.

Kılıçdaroğlu genel başkanlık koltuğuna oturduktan sonra, selefi Baykal'dan farklı olarak, CHP'yi klasik tabanının dışına açmaya çalıştı. İçer odaklı bir siyaset tarzından, dışa yönelik açılıma odaklı yeni bir siyasi çizgiye yöneldi. Bu yeni siyasi çizgi, aslında Deniz Baykal'ın genel başkanlığa gelmesi sonrasında kaybedilen ve tekrar getirilmesinde güçlük çekilen eski sosyolojik tabanın CHP'ye dönüşünü sağlayacak politikadan başka bir şey değildi. "CHP'nin dördüncü evresi" olarak isimlendirilen bu yeni siyasi çizgi, "özgürlükçü demokrasinin, halkçı sosyal politikalarla hayata geçirilmesini" amaçlıyordu.²⁷

Bu amaca ulaşmak için Kılıçdaroğlu, çoğu kez parti teşkilatlarının ve seçmenlerinin bir kısmını karşısına almak pahasına hem söylem hem de eylem düzeyinde önemli hamleler yaptı. Bunları dört başlık altında toplamak mümkündür:

1. Kılıçdaroğlu'nun genel başkanlığa seçilmesinden sonra CHP'de, sert çekirdekli bir ideolojiye dayalı siyaset yerine, farklı toplumsal kesimlerinin hassasiyetlerine ve ihtiyaçlarına odaklanan bir siyaset dili geliştirmeye çalışıldı. Baykal CHP'sinin ayırt edici

27 Muharrem Sarıkaya: CHP'de ideolojiye veda eski tabana merhaba, <https://www.haberturk.com/yazarlar/muharrem-sarikaya/2368603-chpde-ideolojiye-veda-eski-tabana-merhaba> (10.02. 2019)

özelliği başörtüsüne keskin bir karşıtlık iken, Kılıçdaroğlu CHP'si başörtüsünden kaynaklı mağduriyetlerin aşılmasında yapıcı bir işlev üstlendi. Baykal CHP'yi Cumhuriyet Mitingleriyle, ordu ve Anayasa Mahkemesi gibi vesayet odaklarıyla özdeşleştirirken, Kılıçdaroğlu CHP'yi vesayet kurumlarıyla ilişkide mesafeli bir tavra yöneltti. CHP bu dönemde Kürtlerle temas kurmaya, sosyal politikalar geliştirmeye ve düşünce özgürlüğünden yana durmaya çalıştı. Böylece CHP hem Kılıçdaroğlu eliyle dönüşmeye, hem de “AB'ye karşıyız”, “Çankaya'da başörtüsü istemiyoruz” pankartlarının açıldığı Cumhuriyet Mitinglerinin ahalisini dönüştürmeye başladı.²⁸

2. Kılıçdaroğlu, partinin kapısını klasik CHP'lilerin dışındaki isimlere de açtı. Parti içerisindeki “ulusalcı kanat”ın muhalefetine ve şiddetli eleştirilerine aldırmandan liberal, Kürt, merkez sağ ve İslamcı kimliği ile tanınan birçok ismi CHP kadrolarına kattı. CHP'ye katılan bu isimlerin “vitrinlik” olmadıklarını göstermek amacıyla, bunlardan bir kısmına partide önemli görevler verdi. Böylece, bir yandan CHP içerisindeki statükonun ağırlığı kırılmaya çalışıldı, diğer yandan da CHP'nin bir kitle partisi olarak daha geniş bir yelpazede siyaset yapabilmesinin önü açılmış oldu.
3. Kılıçdaroğlu, CHP'nin farklı dönemlerde farklı siyasi partilerle ve aktörlerle işbirliği yapmasını sağladı. 2014'teki Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde MHP ile birlikte Ekmeleddin İhsanoğlu gibi milliyetçi-dindar bir ismi aday gösterdi. 2018 Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde, sonuç alamasa da, Abdullah Gül'ü ortak aday yapmak için -Saadet Partisi ile birlikte hareket ederek- çaba sarf etti. Çabalarından netice alamayan CHP'nin Muharrem İnce'yi aday göstermesi de, CHP dışındaki

28 Nihal Bengisu Karaca: Kripto AK Partili, <https://www.haberturk.com/yazarlar/nihal-bengisu-karaca/2382046-kripto-ak-partili> (22.02. 2019).

seçmene ulaşma çabasında önemli bir adım oluşturdular.

2018 milletvekili seçimleri öncesinde yeni kurulmuş olan İYİ Parti'ye milletvekillerini gönderip bu partinin Meclis'te grup kurmasını ve seçimlere katılmasını sağladı. Yerel ve genel seçimlerde İYİ Parti ile işbirliği yaptı. Saadet Partisi lideri Necmettin Erbakan'ın anma törenine katıldı. Bundan daha önemlisi, Saadet Partisi'nin adaylarına listelerinde yer verdi ve bir kısmının seçilmesini sağladı. Seçim matematiğinin bir zorunluluğu ve Millet İttifakının bir hedefi olarak, 2018 genel seçimlerinde HDP'nin seçim barajını aşmasının gerekliliğini özellikle güçlü olduğu seçim çevrelerindeki seçmenlerine anlatmayı başardı.²⁹ HDP'nin seçim barajını aşır parlamentoya girmesinde bunun önemli bir katkısı oldu.

Böylece Kılıçdaroğlu, tabanları birbirine son derece uzak olan partileri bir araya getirmek ve onların aynı hedef için birlikte çalışmalarını sağlamak gibi zor bir işi becermesini bildi. Elde edilmesi çok kolay olmayan bu sonuç, Kılıçdaroğlu'nun önemli bir başarısı olarak kayda geçirilmelidir.

4. AK Parti'nin duraklama ve gerileme döneminde kullandığı çatışmacı siyaset tarzı ve bunun yarattığı siyasi kutuplaşma, toplumsal tabanı daha geniş olan AK Parti'nin lehine sonuç üretiyordu. Siyasi aktörler herkesi kendi mahallesine hapseden bir dile başvurdıklarında, mahallesi daha büyük olan iktidar oluyordu. Durum bu kadar açık olmasına rağmen CHP uzunca bir süre siyasi kutuplaşmaya hizmet eden bir siyaset tarzını benimsedi. Bu siyaset tarzı AK Parti'nin elini kolaylaştırıyor ve işine yarıyordu. Zira AK Parti -özellikle de Erdoğan- CHP'nin hangi durumda ne tür bir tepki vereceğini çok iyi

29 Nergis Demirkaya: Seçimi 'Kılıçdaroğlu doktrini' kazandı, <https://www.gazeteduvar.com.tr/yazarlar/2019/04/05/secimi-kilicdaroglu-doktrini-kazandi/> (05.04. 2019)

biliyordu. Erdoğan, kendi seçmen tabanının hassas olduğu bir konuyu gündeme getiriyor, CHP'nin tepki vermesini bekliyor ve CHP'nin beklenen tepkiyi vermesiyle kendi kitlesini konsolide ediyordu.

Ancak son dönemlerde CHP bu oyunu çözdü. Artık Erdoğan'ın kutuplaştırıcı söylemlerine hemen karşılık vermiyor. Aksine ne kadar sert ifadeler kullanılırsa kullanılsın buna öfke ve kızgınlıkla değil, sakinlik ve sükûnetle cevap veriyor. Yerel seçimler, bu politika değişimi açısından oldukça öğreticiydi. Cumhuriyet İttifakı 31 Mart'ta Kürdistan, 23 Haziran'da ise Pontus karşıtlığı üzerinden ayrımcı ve kutuplaştırıcı bir kampanya yürüttü. Millet İttifakı ise buna kuşatıcı, güler yüzlü ve umut verici bir kampanya ile karşı koydu. Sonuçta dışlayıcı ve sert mesajlar içeren siyaset değil, kapsayıcı ve barışçıl mesajlar içeren siyaset kazandı.

CHP için radikal sayılabilecek bu değişim kolay gerçekleşmedi. Parti içinden ve dışından Kılıçdaroğlu'na çok sert tepkiler gösterildi. Kılıçdaroğlu, CHP'yi Cumhuriyet değerlerinden koparmakla ve sağcılaştırmakla, gericilere taviz vermekle ve bölücülerle dirsek temasına geçmekle itham edildi. Tepkilerin sertliği bazen Kılıçdaroğlu'nu geri adım atmak bazen de değişim hızını düşürmek zorunda bıraktı. Her şeye rağmen Kılıçdaroğlu, CHP'nin oy havuzunu genişletmeyi ve partiyi farklı kesimlerle buluşturmayı amaçlayan yürüyüşünü devam ettirdi.

Bu meyanda 31 Mart ve 23 Haziran seçimleri, CHP'nin geleceği açısından önem taşıyan kritik seçimlerdi. Ortaya çıkan sonuçların CHP'ye başlıca üç açıdan tesir edeceği anlaşılıyor:

- a. Kılıçdaroğlu, CHP'yi dönüştürme çabalarının semeresini bu seçimde aldı. Eğer büyük şehirler kaybedilmiş olsaydı,

bu değişimden rahatsız olan parti içi muhalefet ayaklanır ve Kılıçdaroğlu'nun genel başkanlığı bir kez daha sorgulanmaya başlandı. Ancak seçimlerden çıkan sonuç, hem CHP'ye uzun bir süreden sonra hasret kaldığı parti içi huzuru getirdi hem de Kılıçdaroğlu'nun liderliğini pekiştirdi.

- b. Bundan birkaç ay öncesine kadar belediye başkanı olduğu ilçenin dışında kimsenin bilmediği Ekrem İmamoğlu, kısa sürede gösterdiği yüksek performans ile siyaset arenasında kendine önemli bir yer edindi. Meclis Başkanlığı, Başbakanlık ve Ulaştırma Bakanlığı yapmış Binali Yıldırım gibi güçlü bir adaya rakip olarak gösterildiğinde, İmamoğlu'nun başarılı olacağını düşünenlerin sayısı çok azdı. Oysa İmamoğlu, adaylığının resmileştiği andan sonuçların kesinleştiği ana kadar çok etkili bir kampanya yürüttü.

İmamoğlu seçim çalışmalarına -partisinden gelen itirazlara rağmen- Cumhurbaşkanı Erdoğan'ı ziyaret ederek başladı. Bu hamlesiyle gerilimi düşürdü. Cumhur İttifakı, seçmenlerin korkularına seslenen “beka siyaseti” yürütürken, İmamoğlu düşmanı olmayan, ümit veren ve herkesin başkanı olmayı vaat eden bir çizgi izledi. İstanbul'un sorunlarına odaklandı. 31 Mart gecesinde de, kazandığı seçimler iptal edildiğinde de sakin kaldı ve kontrolü elinde tutmayı becerdi. “Boykot” gibi radikal önerilere kulağını tıkadı, krizi yönetti ve demokratik sabır ile doğru sonuca ulaşılabileceğini gösterdi.

İstanbul'u Yıldırım ve Erdoğan gibi isimlere karşı iki kez kazanmak, İmamoğlu'nu geleceğin potansiyel liderlerinin arasına soktu. Ama onun siyasi akıbetini tayin edecek esas unsur, belediye

başkanlığı dönemi olacaktır. İstanbul'u yönetmede göstereceği başarı veya başarısızlık onun siyasi kaderini belirleyecektir.

Seçim sonuçları, CHP'deki değişim sürecinin hızlanması ve kökleşmesi ihtimalini artırdı. Ege ve Akdeniz kıyılarına hâkim olmak ve İç Anadolu'ya uzanmak, CHP'yi gerçek bir sosyal demokrat merkez partisine dönüştürmek isteyenlerin elini güçlendirdi. Kılıçdaroğlu'nun aktör ve söylem düzeyinde başlattığı değişim CHP'de ilk etapta tepki görse de, zamanla tabanın önemli bir bölümü, iktidar olmanın bu değişimi zorunlu kıldığına ikna oldu. Bu bağlamda mahalli idareler seçimlerinin sonuçları, CHP tabanındaki dönüşümü derinleştirebilir. 31 Mart seçimlerinde CHP'nin kullandığı uzlaşmacı, ılımlı ve görece kuşatıcı dil ve tavrın sandığa pozitif bir şekilde yansımış olması, CHP'deki değişim ivmesinin hızlanmasını, daha cesur bir söylem geliştirmesini ve bunu kalıcı bir siyasete dönüştürmesini sağlayabilir.

Cumhur İttifakının diğer üyesi olan İYİ Parti açısından öncelikli olarak değinilmesi gereken konu, HDP ile -dolaylı bir biçimde de olsa- yan yana gelmesidir. Bilindiği gibi HDP, Türkiye'nin Batısındaki seçmenine Millet İttifakını desteklemesi çağrısında bulundu; bazı illerde de ittifaka dışarıdan destek verdi. Bunun üzerine Cumhuriyet İttifakı ve iktidara yakın medya, İYİ Parti'nin de içinde yer aldığı Millet İttifakını “teröristlerle birlikte hareket etmek” ile suçladı. MHP'nin içerisinden çıkmış ve büyük oranda MHP seçmeninden oy alan İYİ Parti, iktidarın bu propagandasına rağmen siyasi pozisyonunu değiştirmede.

Bu tavır, İYİ Parti'nin kendini MHP tarzı milliyetçi bir çerçeveye hapsedmemesi olarak değerlendirilebilir. Bununla birlikte iki noktaya dikkat edilmelidir: İlkin, AK Parti ve MHP'nin, HDP

desteğini öne sürerek İYİ Parti'ye karşı güçlü bir karşıt söylem üretmesinin bu partiyi siyasi olarak hiç etkilemediği söylenemez. Nitekim iktidar blokundan gelen bu türden sıkıştırmaların bir neticesi olarak İYİ Parti, Iğdır'da aday çıkarmayarak HDP adayı karşısında MHP adayını destekleme yoluna gitti.

İkincisi, İYİ Parti'nin kendisini “terörle ittifak” ithamıyla sıkıştıran Cumhur İttifakına karşı söylem üstünlüğü elde etme çabasıdır. Nitekim Akşener, tekrar edilen İstanbul seçimlerine az bir süre kala Öcalan'ın HDP seçmenine yönelik yaptığı “tarafsızlık” çağrısını Bahçeli'nin onaylaması üzerine, “İstanbul'a mitil atacağını söyleyenler bir baktık ki mitili İmralı'ya atmışlar”³⁰ diyerek, MHP lideri Bahçeli'yi sert bir dille eleştirdi. Aynı eleştiriyi Cumhurbaşkanı Erdoğan'a yönelik olarak şu sözleriyle sürdürdü: “Çiftçimizi, esnafımızı, bakkalımızı teröristlikle itham ettiler... Bir belediye başkanlığı adına teröristin ayağına gittiler. Bir cumhurbaşkanı televizyonda yarım saat bir terörist başının mektubunu şerh etti. Teröristi yerli ve milli ilan ettiler. ‘Beka beka’ dediler takaya binip İmralı'ya gittiler.”³¹ Bu sert eleştirilerle Akşener'in, Cumhur İttifakı'nın Öcalan konusundaki pragmatist tutumuna vurgu yaparak milliyetçi tabanını korumaya çalıştığı söylenebilir.

İYİ Parti, 31 Mart'ta hiçbir büyükşehir ve il belediye başkanlığını kazanamadı. Bu sonuç hakkında farklı değerlendirmeler yapılabilir. Sadece az sayıda ilçe belediyesini yönetmenin İYİ Parti gibi iddialı bir partinin motivasyonunu ayakta tutmaya yetip yetmeyeceği sorgulanabilir. Cumhur İttifakı içindeki küçük

30 <https://www.gazeteduvar.com.tr/politika/2019/06/21/mitil-istanbula-degil-imraliya-atilmis/>

31 <https://t24.com.tr/haber/meral-aksener-bu-secimin-kazanani-hepimiziz-ama-az-sayida-kaybedeni-de-olmadi-degil,827577>

ortak MHP belediye sayısını artırırken, Millet İttifakındaki İYİ Parti'nin bir il belediyesine dahi sahip olmaması, hem partinin hem de ittifakın geleceğine dair soru işaretleri yaratabilir. Bu yönüyle İYİ Parti başarısız olarak addedilebilir. Ancak İYİ Parti'nin özellikle metropollerde CHP adaylarına destek vererek bu kentlerin iktidarın elinden alınmasına büyük bir katkı sağladığına da işaret etmek gerekir. Sunduğu destek sayesinde İttifakın büyük ortağının Türkiye'nin en önemli büyükşehir belediyelerini kazanması, İYİ Parti'nin -kilit bir parti olarak- kendine olan güvenini pekiştirebileceği gibi, Millet İttifakının sürdürülebilirliğine de hizmet edebilir.

Öte yandan, İYİ Parti'yi sadece kazandığı belediye sayısı üzerinden değerlendirmek de yanıltıcı olabilir. Bunun yanı sıra partinin aldığı oya da bakılmalıdır. Seçim sonuçlarına göre, MHP ile İYİ Parti'nin oyları birbirine çok yakındır. İttifaklar nedeniyle her bir partinin tam olarak ne kadar oy aldığını tespit etmek mümkün değilse de, genel oy tablosuna bakıldığında, İYİ Parti'nin 24 Haziran 2018 seçimlerindeki tabanını koruduğu görülür.

Akşener'in bu tabanı daha da büyütmesini engelleyen iki önemli handikapı var: Birincisi, partinin kendini halen net olarak konumlandıramamasıdır. İYİ Parti'nin hedef kitlesini; MHP'den rahatsızlık duyan milliyetçiler, partisinden soğumuş AK Partililer, eski merkez sağ partilere oy verenler ile milliyetçi sol seçmenler oluşturuyor. Yelpazenin geniş tutulması çok dengeli bir dilin tutturulmasını gerektiriyor. Ancak Akşener'in iktidar medyasında kendisi hakkında yaratılmak istenen FETÖ'cü algısını kırabilmek ve seküler hassasiyeti yüksek seçmenden oy alabilmek amacıyla ulusalcı bir çizgiye yaklaşması, partisinin muhafazakâr

seçmenlerle olan mesafesini giderek açmaktadır.

İkinci handikap, partideki yapılanmayla ilgilidir. İYİ Parti’de, toplumun güven duyduğu ve tanıdığı bir kadro bulunmuyor. Akşener dışında toplumsal bilinirliği olan ikinci bir isim yok. Parti, kurumsallaşabilmiş değil. Ayrıca parti içinde merkez sağ kökenliler ile ülkücüler arasındaki çatışma da, partinin istikrarsız ve parçalı bir görüntü vermesine neden oluyor.

İYİ Parti, MHP’den ayrılan milliyetçi siyasetçiler tarafından kurulmasına rağmen, MHP gibi ideolojik bir taban üzerine oturmayı değil, daha geniş bir sosyolojik tabanı kapsamayı hedeflemişti. Partinin bu hedefine ulaşabilmesi ve “merkez milliyetçi” bir zemine oturabilmesi için parti içi çatışmayı önleyerek daha kurumsal bir hale gelmesi, pozitif bir siyasal dil ortaya koyması zorunludur. MHP’nin varlığının AK Parti ile ittifaka bağımlı hale geldiği bir ortamda, İYİ Parti’nin kurumsal ve ideolojik açmazlarını aşması halinde, Türkiye siyasetinin geleceğinde önemli bir rol alması beklenebilir.

HDP: CUMHUR İTTİFAKINA KARŞI, MİLLET İTTİFAKINA YAKIN

Resmi olarak Cumhur İttifakı ile Millet İttifakının dışında yer alan HDP, yerel seçimlerde Türkiye’nin doğusunda ve batısında iki farklı strateji izledi. Kürt illerine yönelik stratejisinde HDP’nin hedefi, kayyum atanan belediyeleri geri almaktı. Türkiye’nin batısındaki amacı ise, Cumhur İttifakına seçim kaybettirmek ve Millet İttifakına destek sunarak başarı kazandırmaktı. HDP, ikili stratejisinin ilk ayağında umduğunu elde edemedi, ama ikinci ayağında ciddi bir başarı sağladı.³²

32 Vahap Coşkun: İlk okumalar (2), <http://www.kurdistan24.net/tr/opinion/05d8eb8e-86fa-43ac-9291-0a1396cf36a6> (10.04.2019).

HDP, özellikle sahip olduğu oy potansiyeliyle seçimlerin sonucunu belirlemede anahtar role sahip olduğu metropol kentlerde aday göstermeyerek, dolaylı bir biçimde Millet İttifakına çok önemli ve kritik bir destek sunmuş oldu. Başta İstanbul ve Ankara olmak üzere, Antalya, Mersin ve Adana illerinde Millet İttifakı listesinden aday gösterilen CHP'li isimlere oy vermek suretiyle Cumhur İttifakının bu illerde seçim kaybetmesine neden oldu.

Aslında seçim sürecinin ilk günlerinde yapılan anket çalışmaları, HDP seçmen kitlesinin sandığa gitme konusunda çok fazla istekli olmadığını ve sandığa gidecekler arasında da Millet İttifakına oy vermeyi düşünenlerin oranının HDP'li seçmenlerin % 40-50'sine tekabül ettiğini ortaya koymaktaydı. Ancak ilerleyen süreç içerisinde Cumhur İttifakının milliyetçi-muhafazakâr sağ seçmeni konsolide etmek amacıyla geliştirdiği “anti-Kürt söylem”, HDP'li seçmenin Millet İttifakına yönelik konsolidasyon oranını giderek yukarı çekti.

Seçim stratejisini “beka söylemi” üzerine oturtan ve HDP'ye yönelik hiç olmadığı kadar düşmanlaştırıcı bir dil kullanan AK Parti, HDP'li seçmenin kararsızlığını gidermede etkili oldu. Bu sert dil ve üslup sadece HDP'li Kürtleri değil, AK Partili Kürtleri de rahatsız etti. Nitekim seçimlere çok yakın bir dönemde yapılan anket çalışmaları, HDP'li seçmenlerin % 80-90'nının Millet İttifakına yöneldiğini gösterdi.³³

HDP seçmeninin önemli bir kısmının Türkiye'nin Batısındaki metropollerde CHP'li adaylara oy vererek AK Parti'ye seçim kaybettirmesinde teşvik edici rol oynayan başlıca faktörlerden biri de, HDP'nin iki buçuk yıldır hapiste tutulan eski Eş Başkanı Selahattin

33 MetroPoll Siyasal ve Sosyal Araştırmalar Merkezi'nin araştırmasına göre, Millet İttifakı Adayı Ekrem İmamoğlu'nu destekleyeceğini belirten HDP seçmenlerinin oranı % 99.4'tü. (Türkiye'nin Nabızı Haziran 2019, s. 16).

Demirtaş oldu.³⁴ Demirtaş, seçimden iki gün önce sosyal medya hesabından paylaştığı mesajında HDP'li seçmenleri “stratejik oy kullanmaya” çağırdı: *“Bu seçimin belirleyicisi direkt olarak sizsiniz. Belirleyici etkimizi sadece kayımlardan geri alacağımız şehirlerde değil, her yerde göstermek için tarihi bir fırsat var kapımızda. Aday çıkarmadığımız şehirlerde kullanacağımız stratejik oylar, gücümüzün göstergesi olacak.”*³⁵

MHP ile ittifak ilişkisine girmiş AK Parti'nin uzunca bir süredir izlediği otoriter ve baskıcı politikalardan hoşnutsuz olan AK Partili Kürtler de, seçim sürecindeki milliyetçi ve devletçi dilden etkilenip sandığa gitmemek suretiyle kendi partilerini cezalandırma yoluna gittiler. CHP'nin kazandığı beş büyükşehir belediye seçim sonuçları bu tespiti doğrular niteliktedir.

Ancak hemen belirtmek gerekir ki, HDP'li seçmenin Millet İttifakına yönelik desteği CHP'li isimlerin aday gösterildiği illerle sınırlı kaldı. İYİ Partili isimlerin aday gösterildiği yerlerde bu desteğin verilmediği görülmektedir. Sözgelimi, HDP'nin yaklaşık % 5 oya sahip olduğu Balıkesir'de İYİ Partili Millet İttifakı adayının çok küçük bir oy farkıyla seçimi kaybetmesinin nedeni, HDP'nin vermediği destektir.

31 Mart seçim sonuçları, Kürt nüfusun yoğun olarak yaşadığı Doğu ve Güneydoğu'da HDP'nin beklentilerini karşılamaktan uzak kaldı. HDP Bölgede 3 Büyükşehir, 5 il, 46 ilçe ve 11 belde olmak üzere toplam 65 belediye başkanlığını kazandı. Ağrı, Bitlis, Şırnak ve Tunceli belediyelerini kaybetti; buna karşın MHP'nin elindeki Kars ilini kazandı. 11 Eylül 2016 tarihinden itibaren Demokratik Bölgeler Partisi'nin elinde bulunan ve kayyum atanan 3'ü büyükşehir olmak üzere 10 şehir, 63

34 Kadri Gürsel: Erdoğan'ın seçim yenilgisinde rol oynayan bumerang etkisi: Kürt faktörü, <https://www.al-monitor.com/pulse/tr/contents/articles/originals/2019/04/turkey-kurdish-factor-boomerang-effect-in-election.html> (11.04.2019).

35 <https://tr.euronews.com/2019/03/29/demistas-hdp-li-secmene-31-mart-cagri-belirleyici-etkimizi-gostermek-icin-tarihi-firsat>

ilçe ve 22 belde belediyesini (toplam 95 belediyeyi) geri almak HDP'nin öncelikli hedeflerinden biriydi. HDP bu hedeflere ulaşmak bir tarafa, elindeki toplam 104 belediyeden yaklaşık üçte birini kaybetti.

HDP'nin Kürt coğrafyasında aldığı oylara bakılacak olursa, ilk dikkat çeken sonuç; büyük illerde oylarını artırdığı, küçük il, ilçe ve beldelerde ise oy kaybettiğidir. 2014 yerel seçim sonuçlarıyla mukayese edildiğinde HDP oylarını Mardin'de % 52'den % 56'ya, Diyarbakır'da % 55'den % 63'e, Van'da % 53'ten % 54'e, Batman'da ise % 56'dan % 66'ya çıkardı.

HDP, Ağrı ve Şırnak'ta elindeki belediyeleri kaybetmesine rağmen İl Genel Meclisi seçimlerinde birinci parti oldu. Muş'ta belediye başkanlığını kıl payı kaçırdı, ama burada da İl Genel Meclisi seçiminde birinci parti olmayı başaramadı.

HDP'nin özellikle küçük il, ilçe ve beldelerde oy kaybı yaşamasının nedenlerini şu şekilde sıralamak mümkündür:

1. Başta karizmatik liderleri Selahattin Demirtaş olmak üzere, HDP'nin birçok sevilen, etkin ve popüler siyasetçisi tutuklandı, hüküm giydi veya yurt dışına çıkmak zorunda kaldı. Seçim sürecinde birçok HDP'li yönetici ve sandık görevlisi gözaltına alındı, bir kısmı tutuklandı. Bölgedeki HDP teşkilatları fiilen çalışamayacak duruma geldi. Seçimlerin serbestliği ilkesiyle bağdaşmayacak ölçüde HDP'nin propaganda faaliyetleri engellenmeye çalışıldı. HDP'nin bu şekilde kısıp alınması, partinin oy kaybetmesinin bir sebebi olarak ileri sürülebilir. Ancak bu, HDP'nin oy kaybındaki temel etken değildir. Zira, HDP ve öncülü olan partiler, daha önceki birçok seçimde çok daha ağır şartlar altında seçime katılmış ve başarı sağlamışlardı.³⁶

36 Abdullah Kıran: Yerel seçimler ve Kürtler, <http://www.serbestiyet.com/yazarlar/abdullah--kiran/yerel-secimler-ve-kurtler-848810> (05.04.2019).

2. Cumhurbaşkanı Tayyip Erdoğan'ın seçim süreci başlamadan önce yaptığı ve HDP'nin seçim kazanacağı belediyelere tekrar kayyum atanabileceğine ilişkin açıklamanın özellikle küçük il, ilçe ve beldelerde HDP'nin seçim kaybında etkili olduğu söylenebilir. Bölgenin küçük yerleşim birimlerinde yaşayan vatandaşlar devletin gücüyle her gün çıplak bir şekilde karşı karşıya gelmekte, bu yerlerde korku ve baskı havası çok daha belirgin bir hal almaktadır. HDP'li belediye başkanının seçilmesi halinde yeniden kayyum atanacağını ve güvenlikçi uygulamaların devam edeceğini düşünen bir kısım Kürt seçmen sandığa gitmemeyi ya da AK Parti'ye oy vermeyi tercih etti. Kısacası; HDP'ye oy vermenin maliyetinin yüksek olacağı kaygısı da özellikle küçük yerleşim birimlerinde etkili bir parametre oldu.
3. Geçmiş seçimlerden farklı olarak AK Parti, 31 Mart seçimlerinde devletle adeta bütünleşti. Devlet güçleri koordineli bir şekilde çalışarak, başta korucular olmak üzere, devletle ilişkili büyük ailelerin ve aşiretlerin blok olarak AK Parti lehine hareket etmesini sağladı. Devlet güçlerinin bu çabası daha ziyade koruculuk sisteminin ve devlete müzahir olan aşiretlerin güçlü ve yaygın olduğu küçük il, ilçe ve beldelerde seçim sonuçları üzerinde kısmen de olsa etkili oldu. HDP oylarının bu tür yerlerde azalmış olmasında -başka etkenlerin yanı sıra- devletin söz konusu yerleşim birimlerindeki AK Parti adına yoğun bir şekilde çalışmasının da etkili olduğu belirtilebilir.
4. Hendek-barikat sürecinde yaşananlar, HDP ile seçmen tabanı arasında bir soğumanın oluşmasına yol açmıştı. Bu soğumanın etkisi, 1 Kasım 2015 ve 24 Haziran 2018 genel seçimlerinde görüldü. Her iki seçimde de, HDP'nin geleneksel olarak güçlü olduğu seçim çevrelerinde yaşayan ve çatışma döneminin geride kalmasını arzulayan halk, duyduğu rahatsızlığı sandıkta ifade ederek, HDP'ye bu yerlerde zemin kaybettirdi. Aradan dört yıl

geçmiş olmasına rağmen tabanda oluşan rahatsızlığın izlerinin hâlâ devam ettiği anlaşılmaktadır³⁷. Genel olarak Bölgede yaşayan Kürt seçmen, HDP'nin hendek-barikat sürecinde sağduyulu bir politika izlemediğini, birçok yerleşim biriminin yerle bir edilmesine, binlerce insanın ölümüne ve yüz binlercesinin göç etmesine yol açan bu sürece dair öz eleştiri yapmadığını düşünmektedir.³⁸

Hendek-barikat dönemine ait travmatik hafızanın genel seçimlere oranla yerel seçimlerde daha fazla açığa çıkmasının temel nedeni, o dönem içerisinde yaşananlar karşısında yerel yöneticilerin beklentilere cevap vermeyen bir tavır içerisinde bulunduklarına dair Kürt toplumunda oluşan algıdır. Hendek-barikat pratiğinin öz-yönetim ilanının bir gereği olarak kurgulanmış olması, yerel özerkliğin uygulama mekânları olan yerel yönetimlerle hendek-barikat arasında bir sebep-sonuç ilişkisinin toplumsal algıda oluşmasını sağladı. PKK'nin, HDP'nin elindeki belediyelere özerklik ilan ettirmesine karşı tabanda oluşan tepki, bir kısım HDP'li Kürt seçmeni, kendi partisine ders verme seçeneğine sevk etti³⁹.

5. 1999 yılı ve sonrasında yapılan bütün yerel yönetim seçimlerinde -Bölgenin birçok merkezinde- açık ara farkla seçimlerden zaferle çıkan Kürt partilerinde oluşan özgüvenin de HDP'nin oy kaybında etkili olduğunu söylemek mümkündür. Yereldeki ilk iktidar dönemlerinde halka hizmet götürmede -geçmişteki belediye hizmetlerine oranla- fark yaratan ve halkın talep ve beklentileri konusunda hassas davranan Kürt partilerinin yönetimindeki

37 Sedar Ergin: HDP'nin seçim sonucu nasıl okunmalı?, <http://www.hurriyet.com.tr/yazarlar/sedar-ergin/hdpnin-secim-sonucu-nasil-okunmali-41177783>, (10.04.2019).

38 Abdullah Kıran: Yerel seçimler ve Kürtler, <http://www.serbestiyet.com/yazarlar/abdullah-kiran/yerel-secimler-ve-kurtler-848810> (05.04.2019).

39 Fehim Taştekin: Erdoğan'ı kim kurtaracak, Kürtler mi?, <https://www.al-monitor.com/pulse/tr/contents/articles/originals/2019/04/turkey-who-will-rescue-erdogan-maybe-kurds.html> (10.04.2019).

belediyelerin zamanla performanslarında düşüş yaşandı. Yöneticiler eski heyecan ve çalışma azimlerini kaybettiler, halkla ilişkilerinde sekte davranmaya başladılar ve halka hesap vermeme eğilimi içine girdiler. Sonuçta HDP'nin temsil ettiği gelenek, uzun süre iktidarda olmanın yıpratıcı etkisine maruz kaldı. Yönetme ve hizmet üretme tarzındaki bu niteliksel değişim, HDP'nin oy kaybına sebebiyet verdi.

6. Bölgede kayyumla yönetilen belediyelerin sundukları yerel hizmetler de seçmen tercihlerini belirlemede bir ölçüde etkili oldu. Daha önce HDP'nin yönettiği il ve ilçelere atanan kayyumların sunduğu ve halk tarafından takdirle karşılanan hizmetlerin, seçmen tercihlerine kısmi de olsa tesir ettiği ifade edilebilir.⁴⁰
7. HDP ve selefi olan Kürt partilerin hemen her yerel ve genel seçimde seçim çevresinin dışından aday gösterme temayülü, özellikle yerel yönetim seçimlerinde negatif bir etki yaratmaktadır. Adayın niteliğini ve aday gösterildiği seçim çevresiyle olan ilişkisini dikkate almayan bu üstenci tavır, HDP seçmen tabanında rahatsızlık yaratmakta, bu tavırdan duyulan rahatsızlık artık seslice dile getirilmekte ve eleştirilmektedir. Buna rağmen aynı tavırdan ısrar edilen seçim çevrelerinde HDP'li seçmen sandığa gitmemek ya da AK Partili adaya oy vermek suretiyle partisini cezalandırmaktadır.

Seçim sonuçlarıyla Kürt seçmenin HDP'ye hem uyarı hem de destek mesajı verdiği anlaşılmaktadır. Uyarıyı Kürt illerinde, desteği ise Türkiye'nin Batısında göstermiş oldu. Kürt seçmen; hendek-barikat sürecinde PKK'ye gereken tepkiyi göstermemesi ve/veya bu süreçte zarar gören halka karşı özeleştiride bulunmaması, belediye hizmetlerinde yetersizliğe düşmesi, büyüklük kompleksine

40 Ahmet Taşgetiren: Millet aynasında partiler, Karar Gazetesi, 2 Nisan 2019.

kapılması ve seçmene karşı hesap vermeme tavrı içine girmesi gibi nedenlerle HDP'ye uyarı mesajı verdi. HDP, bu mesajı doğru okumalı, 7 Haziran seçimlerindeki zirve noktasına tekrar çıkmak ve onu aşmak için, başta siyasi hat ve adaylar olmak üzere tercihlerini eleştirel bir şekilde gözden geçirmelidir.

Kürt seçmen uyarı mesajının yanı sıra HDP'ye destek de verdi. Başta Demirtaş olmak üzere birçok HDP'li siyasetçinin tutuklanmasına, mahkûm edilmesine ya da yurt dışına kaçma mecburiyetinde bırakılmasına, görevden ihraçlara ve askıya alınmalara, baskılara ve gündelik hayatın bir türlü normalleşmemesine yönelik tepkisini sandıkta gösterdi. Kürt kimliğinin siyasi temsilcisi ve savunucusu olarak kabul edildiği ve Kürt meselesinin demokratik ve barışçıl yöntemlerle çözümünün vazgeçilmez aktörü olarak görüldüğü için HDP'nin arkasında durmaya devam etti. Gerek seçmenin verdiği bu destek ve gerek genç seçmenler nezdindeki cazibesi nedeniyle HDP'nin Türkiye siyasetinin kalıcı bir aktörü olduğu vurgulanabilir.

YENİ DÖNEMDE KÜRT MESELESİ

Türkiye, 2013-2015 yılları arasında, Kürt meselesinin şiddetten arındırılmasını ve demokratik mekanizmalarla çözülmesini amaçlayan bir “Çözüm Süreci” yaşadı. 2.5 yıllık zaman zarfında toplumsal, hukuksal ve siyasal alanda önemli kazanımlar elde edilmesine rağmen süreç beklenen barışı getirmedi. 2015 Haziran'ından sonra çözüm süreci rafa kaldırıldı ve Türkiye tekrar çatışmalı bir döneme girdi.

Sürecin akamete uğramasıyla birlikte çatışmanın karakteri değişti; çatışmalar kırsal bölgelerden kent merkezilerine taşındı. Buna bağlı olarak çatışmanın maliyeti arttı. Devlet, güvenlik konseptine geçerek askeri operasyonlara ağırlık verdi. Özgürlükleri sınırladı, hakları kısıtı, siyaset sahasını elden geldiğince daralttı. Çözüm Süreci ağızlara

alınmamaya ve hiç yaşanmamış gibi gösterilmeye çalışıldı. Sürecin tarafları bile süreci sahiplenmekten imtina ettiler. Silahların konuştuğu bir ortamda Kürt meselesinin demokratik çözümünü konuşmak, diyalog ve müzakere yolunu hatırlatmak dahi güçleşti.

Ancak, 31 Mart ve 23 Haziran'dan sonraki süreçte, Kürt meselesinde tekrar siyaset kapısının açılmasını sağlayacak iki önemli gelişme yaşandı. İlk gelişme, Suriye ile ilgiliydi. Suriye iç savaşı, son dönem çözüm arayışları için de belirleyici bir faktördü. Denilebilir ki, 2013-2015 dönemindeki çözüm arayışını başlatan da sonlandıran da Suriye'deki gelişmelerdi. Bugün için de Suriye'deki yeni gelişmeler ve dengeler çözüm için bir fırsat yaratabilir.

Başta ABD ve Rusya olmak üzere Suriye sahasında söz sahibi olan bütün aktörlerin, Türkiye'nin Fırat'ın doğusuna bir askeri operasyon yapmasına karşı çıkmaları, yeni formüllerin üretilmesini zorunlu kıldı. Bu bağlamda üzerinde en çok durulan konu, Türkiye ile Suriye Demokratik Güçleri'nin hâkim olduğu alan arasında bir "güvenli bölge" tesis edilmesi oldu. Güvenli Bölge oluşturma planı, ABD, Türkiye ve SDG arasında dolaylı ve doğrudan görüşmelerin yapılmasını gerektirdi. Böylece Türkiye ile SDG arasında da bir temas meydana geldi.

Öcalan'ın uzunca bir süreden sonra avukatlarıyla görüştürülmesi ve Öcalan'ın avukatları üzerinden kamuoyuna bir açıklama yapması, bu temas çerçevesinde değerlendirilebilir. Öcalan mesajında hem 2013'teki çözüm perspektifini koruduğunu ve bu perspektifin derinleştirilerek devamından yana olduğunu belirtti, hem de SDG'ye Suriye'nin toprak bütünlüğüne saygı duyması ve bölgede Türkiye'nin hassasiyetlerini gözetmesi çağrısında bulundu.⁴¹

41 Vahap Coşkun: Mutfakta pişen bir şey var, <https://www.kurdistan24.net/tr/opinion/9497d24e-2aa6-466f-b6d0-d37974a5340a> (08.05.2019).

Daha sonraki görüşmelerinde de Öcalan, sürece bağlılığını ve Türkiye ile SDG arasında uyumlu bir ilişkinin gerekliliğine dair mesajlar verdi. Suriye’de şartların değişmesine bağlı olarak gelişen bu temas, bir müzakerenin önünü açabilir. Taraflar arasında Suriye konusunda asgari bir mutabakata varılması halinde, Türkiye’de yeni bir çözüm süreci için adımlar atılabilir.

İkinci gelişme ise, yerel seçimler sonrasında Kürt oylarının değerinin artmasıdır. Özellikle büyük şehirlerdeki Kürt nüfusunun yoğunluğu, Kürt oylarını seçim sonuçlarının belirlenmesinde önemli bir etken haline getirdi. Cumhur İttifakının anti-Kürt dilinin ters tepmesi ve seçim kaybına neden olması, bütün partileri Kürt seçmenlerin taleplerine daha duyarlı bir siyaset izlemeye götürebilir. Parti aidiyetlerinden bağımsız olarak Kürt seçmenlerin en büyük isteminin Kürt meselesinin demokratik çözümü olması, iktidar olmak isteyen partileri ister istemez Kürt meselesinin demokratik çözümü konusunda kafa yormaya ve çaba sarf etmeye yöneltebilir.

Kürtlerin Millet İttifakına sunduğu destek dolayısıyla CHP, bu desteği sürdürmek ve sağlamlaştırmak için önümüzdeki dönemde Kürt meselesinin üzerine daha fazla eğilebilir. Nitekim CHP İstanbul İl Başkanı Canan Kaftancıoğlu, yerel seçimlerdeki işbirliğini bir “Demokrasi İttifakı” olarak niteledi ve *“Bu yan yana durma hali, elbette Kürt sorunu gibi birçok sorunun çözümüne vesile olacaktır”* ifadesini kullandı. Kaftancıoğlu’na göre, Meclis’te kurulacak bir heyetin sivil toplumla, ‘akıl’ ya da farklı yapılarla bir araya gelmesi ve bir irade ortaya konulması halinde *“Kürt sorunu rahatlıkla çözülebilir bir sorundur.”*⁴²

Aslında CHP’nin uzunca bir süreden beri Kürt meselesinde yeni bir siyaset oluşturma çabası içinde olduğunu belirtmek gerekir.

42 <https://www.gazeteduvar.com.tr/gundem/2019/07/22/kaftancioglu-kurt-sorunu-kisa-surede-cozulebilir/>

Kılıçdaroğlu'nun, partisinin başına geçmesinden sonra, CHP'nin Kürt meselesine yönelik yaklaşımında söylem düzeyinde de olsa kısmi bir yumuşama eğilimi başlamıştı. Bu bağlamda ilk olarak 2011 genel seçimlerinde açıklanan seçim bildirgesinde,⁴³ “*Kürt yurttaşların kimliklerini yaşamalarının önündeki engellerin çoğulcu ve özgürlükçü demokrasi yoluyla aşılması*” taahhüdüne yer verildi. Bildirgede, somut adım olarak, Kürtçenin devlet okullarında seçmeli ders olarak okutulması ve Türkiye'nin Avrupa Konseyi Yerel Yönetimler Özerlik Şartı üzerindeki çekincelerinin kaldırılması taahhüt edildi. Öte yandan, 2013'de hükümet tarafından başlatılan çözüm sürecine ilkesel düzeyde destek verildi, ancak hükümetin kullandığı yöntem ve araçlara karşı çıkılarak, çözüm merciinin TBMM olması gerektiği savunuldu.⁴⁴

CHP'de başlayan Kürt meselesine ilişkin açılım, 7 Haziran 2015 seçimleri öncesinde yayımladığı “*CHP'nin Türkiye'nin Kürt Sorununa Bakışı, Çözüm Çerçevesi*” başlıklı kapsamlı bir raporla sürdürüldü.⁴⁵ Kürt sorununun ele alınışında “eşit vatandaşlık” kavramının referans olarak kullanıldığı raporda; Kürt sorununun çözüm zemini oluşturmak amacıyla TBMM içinde bir ‘Toplumsal Mutabakat Komisyonu’ kurulması, sivil toplumu çözüm konusunda etkin kılacak bir “*Ortak Akıl Heyeti*” oluşturulması ve sorunun geçmişiyle yüzleşilmesini sağlayacak “*Gerçekleri Araştırma Komisyonu*” oluşturulması önerildi.

Raporun “Kürtçe” başlığı altında ise, daha önceki önerisini bir adım ileri taşıyarak, “*Anadilde eğitim çerçevesinin hiçbir politik önyargı olmadan pedagojik açıdan değerlendirilmesi gerektiğine*” vurgu yapıldı. Böylelikle ilk kez “anadilde eğitim” konusu, CHP'nin resmi politikasının bir parçası haline gelmiş oldu.

43 <https://chp.azureedge.net/2a443c86b19546c7b44a41bd05750242.pdf>

44 <https://t24.com.tr/haber/kilicdaroglundan-cozum-sureci-aciklamasi,229601>

45 https://content.chp.org.tr/file/chp_kurt_meselesi_kitapcik.pdf

Bütün bunlara ilave olarak, son yıllarda Kürtlerin talep ve beklentilerine, yaşadıkları sorunlara ilişkin CHP tarafından birçok kanun teklifi sunuldu, araştırma önermeleri verildi, kritik dönemlerde bölgeye ziyaretler yapıldı, yaşanan sorunlar yerinde tespit edilerek bu sorunların çözümüne dair öneriler kamuoyuyla paylaşıldı.

AK Parti'nin Kürt meselesinde güvenlikçi politikalara teslim olduğu bir dönemde CHP'nin Kürt meselesine yaklaşımdaki bu olumlu değişim, meselenin çözümü açısından umutlandırıcı bir etki yaratabilir Kürt seçmen desteğinin seçim kazanmadaki kilit rolünü dikkate alacak olan CHP'nin, ilerleyen süreç içerisinde Kürt meselesinin çözümü doğrultusunda atılacak adımlara destek vermesi ve/veya bu konuda bizzat inisiyatif üstlenmesi mümkün olabilir.

MHP bagajından kurtulmuş bir AK Parti için de benzer bir değerlendirme yapılabilir. MHP ile olan ittifak ilişkisinin AK Parti'nin aleyhine işlediği gerçekliğinin 31 Mart seçim sonuçlarıncı da teyit edilmesi ve kendi sadık Kürt seçmen kitlesini kaybetme korkusu, AK Parti'yi yeni bir karar almaya, fabrika ayarlarına ve reformist çizgisine dönmeye itebilir. Böyle bir ihtimalin gerçekleşmesi halinde, merkez sağ ve merkez solu temsil eden AK Parti ile CHP'nin Kürt meselesine kalıcı bir çözüm üretmede bir araya gelmeleri söz konusu olabilir.

Bu ihtimalin gerçekleşmemesi ve AK Parti'nin devletçi ve milliyetçi çizgide ısrarcı olması halinde, AK Parti içinden çıkacak özgürlükçü, çoğulcu ve âdem-i merkezîyetçi görüşleri savunan ve Kürt kimliğini kucaklayan yeni bir siyasi oluşumun, Türkiye'nin temel meselelerini ve bu arada Kürt meselesini çözme konusunda CHP'yle ortaklaşması da bir seçenek olarak ortaya çıkabilir.

Kürtlerin desteğini al(a)mayan herhangi bir siyasi partinin Türkiye partisi olabilmesi ve iktidara gelebilmesi mümkün değildir. Çok

partili siyasi hayata geçildikten sonraki bütün seçim sonuçları bu gerçeği yansıtmaktadır. Kürtlerin gerek genel ve gerekse yerel yönetim seçimlerinde iktidarın değişimindeki “koçbaşı rolü”, iktidardaki AK Parti’nin olduğu kadar, iktidara talip olan CHP ile siyasi denkleme dâhil olmak isteyen yeni siyasi aktörlerin de dikkate alması gereken bir politik gerçekliktir.

SONUÇ YERİNE

Hükümet sistemi değişikliği ve ardından gerçekleşen yerel seçimler, Türkiye siyasetinde yeni bir dönemin başlamasına yol açtı. Hükümet sistemi değişikliğinden sonra yaşanan politik gelişmeleri ve özellikle gerçekleştirilen üç seçimde alınan sonuçları dikkate alarak, bu yeni dönemde siyasetin şekillenmesinde etkili olabilecek bazı tespitlerde bulunmak mümkündür:

1. Türkiye’de 1950’den beri serbest seçimler yapılıyor. Aradan geçen süre zarfında Türkiye demokrasisi birçok problemler yaşadı; doğrudan ve dolaylı askeri darbelerle demokratik sürece müdahale edildi. Ancak halk her daim sandığa sahip çıktı. Siyasetteki tıkanıklıkları sandık yoluyla aşmayı becerdi. Tercihlerinin çarpıtılmasına oyu ile karşı çıktı. Sandık başına gitmekten imtina etmedi. Bu nedenle sandık, meşruiyetin en önemli anahtarıdır ve seçmen en elverişsiz şartlarda bile o anahtarı elinde tutmakta kararlıdır.

Halkın hem yerel hem de genel seçimlerde yüksek oranlarda sandık başına gitmesinin demokrasi açısından iki önemli ve değerli sonucu vardır: Bunlardan birincisi, katılımın büyüklüğünün, seçilenlerin demokratik meşruiyetini güçlendirmesidir. Oy verme hakkına sahip her on vatandaşın yaklaşık dokuzunun seçimlere iştirak etmesini demokratik bir kazanım olarak kabul etmek gerekir. Zira bu katılım, hem demokratik mekanizmaların işlediğini gösterir, hem de hemen herkesin siyasi tercihini ortaya koymasından ötürü, sandıktan çıkan sonucun daha güçlü bir şekilde kabulünü sağlar.

Seçimlere katılımın yüksek olmasının bir diğer önemli sonucu ise, halkın sandığı sahiplenmesinin muhalefet için özendirici bir işlev görmesidir. İktidarın seçimle belirlendiği, halkın seçim günü

sandıklara akın ettiği ve zaman içinde siyasi tercihini değiştirdiği bir yerde, muhalefet için iktidara giden yollar açık demektir. Bu durumda muhalefete düşen, sandığa gidecek seçmenin tercihini kendisinden yana kullanmasını sağlayacak ikna araçlarını ve siyaseti üretmek olacaktır. Bu bağlamda 31 Mart ve 23 Haziran seçimleri, topluma temas eden ve onun talep ve beklentilerine uygun bir siyaset üreten muhalefetin sonuç alabileceğini göstermesi açısından çok önemli bir tecrübedir.

2. Seçimler ittifaklar üzerinden yapıldığından, başarı ve başarısızlıkların tespitinde ittifakların oy dengesi önemli bir ölçüttür. Son üç seçimin sonuçlarına göre bir değerlendirme yapıldığında, ittifakların oy dengesinde belirgin bir kırılmanın yaşandığı söylenemez. Siyasi dengenin muhalefet lehine keskin bir biçimde değişmemesi nedeniyle, iktidar hâlihazırda bir meşruiyet sorgulamasına tabi tutulmuyor. Bu bağlamda muhalefetten de erken seçim yapılması yönünde bir talep gelmiyor.
3. İktidar bloku asıl büyük kayba büyükşehirlerde uğradı. AK Parti, 1994'ten beri yerelde iktidar olduğu İstanbul ve Ankara gibi çok önemli iki şehirde büyükşehir belediyelerini muhalefete kaptırdı. Özellikle Erdoğan'ın başarı öyküsünün başladığı yer olan ve bundan ötürü çok büyük bir siyasi anlam atfedilen İstanbul'da iki kez mağlup olmak, AK Parti için kaldırılması güç bir yük oluşturdu. 31 Mart'ta 13 bin olan oy farkının 23 Haziran'da 806 bine çıkması, telafi edilebilir bir yenilgiyi, ağır bir hezimetle dönüştürdü.

Cumhur İttifakı, yalnızca Ankara ve İstanbul'da değil, Adana, Mersin ve Antalya gibi büyük şehirlerde de yerel iktidarlarını kaybetti. Türkiye'nin on büyük ilinde (İstanbul, Ankara, İzmir, Bursa, Antalya, Adana, Konya, Gaziantep, Şanlıurfa,

Kocaeli) iktidarın oy oranı 24 Haziran'da % 51.98 iken, 31 Mart'ta % 47. 84'e geriledi.⁴⁶ Büyükşehir belediyeleri ile yönetilen otuz büyük ilde de iktidar cephesi üç puanlık bir oy kaybı yaşayarak, oy oranını % 52.15'ten % 49.24'e düşürdü.

Bütün bu veriler, iktidarın büyükşehirlerde oy yitirdiğini ve ancak taşradaki oyları sayesinde konumunu muhafaza ettiğini gösteriyor. Seçimdeki bu eğilim devam ettiği takdirde, Cumhuriyet'in bir sonraki cumhurbaşkanlığı ve parlamento seçimlerinden zaferle çıkması çok daha güç olacaktır.

4. Muhalefetin büyük şehirlerde güçlenmesiyle birlikte Türkiye siyasetinde yeni bir perde açılıyor. Açılan bu perdede iki farklı gelişme yaşanabilir: Bunlarda ilki, merkezi iktidar ile yerel iktidarın farklı siyasi ellerde olmasının bir dengeyi sağlamasıdır. Tarafların karşılıklı yetki ve görev sınırlarını kabullenmesi ve bu sınırlar dâhilinde faaliyet göstermesidir. Diğer ise, merkez ile yerelin sahip oldukları güçleri, kamu yararı saikiyle değil, birbirlerinin işlerini zorlaştırmak için ve alanlarını daraltmak için kullanmalarıdır. İlk ihtimal tansiyonu düşürür, siyasetin normalleşmesine katkıda bulunur ve bunlardan daha önemlisi, iktidarın paylaşılmasına ve dengelenmesine hizmet eder. İkinci ihtimal ise siyasi alana gerginliği hâkim kılar ve kutuplaşmayı derinleştirir.
5. Cumhuriyet'in yerel seçimlere çok keskin bir “beka” söylemiyle girdi. Başta Erdoğan ve Bahçeli olmak üzere iktidar sözcüleri, seçimleri yerel yöneticilerin seçileceği rutin bir demokratik mekanizma olarak değil, bir varlık-yokluk mücadelesi olarak kodladılar. Onlara göre, muhalefetin seçimden galip

46 Veriler için bkz: İbrahim Kahveci: Taşraya Yolculuk, Karar Gazetesi, 04.04.2019; İbrahim Kahveci: % 15'lik Oynak Kesim, Karar Gazetesi, 12.04.2019.

çıkması, belediyelerdeki sıradan bir iktidar değişimi olarak değerlendirilemezdi. İktidarın zayıflaması, Türkiye'nin kötülüğünü isteyen iç ve dış düşmanların ekmeğine yağ sürcekti. Dolayısıyla yapılan, basit bir yerel seçim değil, bir ölüm-kalım meselesiydi.

Ancak Cumhur İttifakı, bu beka söyleminden ve siyasetinden beklediğini elde edemedi. Aşırı beka söylemi, muhalefeti destekleyen toplumsal kesimler nezdinde bir karşılık bulmazken, iktidarı destekleyen toplumsal kesimlerde de umulan karşılığı bulmadı. Özellikle büyük şehirlerdeki AK Parti seçmenlerinin önemli bir kısmı, ülkedeki gerçek sorunları perdelemek için kullanıldığını düşündüğü bu söylemi inandırıcı bulmadı. Keza “beka”, MHP seçmenini de hedeflendiği kadar motive edemedi.

Buna karşılık beka siyaseti, Cumhur İttifakı için çok menfi neticeler doğurdu. Zira bu siyasetin omurgasını anti-Kürt bir dil oluşturuyordu. Cumhurbaşkanı Erdoğan ile İçişleri Bakanı Süleyman Soylu'nun ifadelerinde somutlaşan bu dil, Türkiye'nin batısındaki Kürtlerin neredeyse bir blok olarak muhalefetin arkasında durmasına neden oldu. Millet İttifakı için paha biçilmez kıymette bir destekti bu. Nitekim bu destek sayesinde İstanbul, Ankara, Adana, Mersin ve Antalya gibi Kürt nüfusun yoğun olduğu şehirlerde Millet İttifakı ipi önde göğüsledi, önemli bir güç elde etti. Bir başka ifadeyle Kürtleri dışlayan beka söylemi, Cumhur İttifakına çok ağır bir siyasi fatura çıkardı.

6. 15 Temmuz darbe girişimi; Türkiye'nin siyaseti, ekonomisi, hukuku ve sosyal hayatı üzerinde çok yönlü etkilerde bulundu. Bütün bu alanlar post-15 Temmuz sendromunun etkisine maruz kaldı. İktidar, ilk günlerde darbecilere karşı mücadelede muhalefetle birlikte hareket etmeye özen gösterdi. HDP dışındaki muhalefet partileriyle “Yenikapı

ruhu” adı altında bir milli ittifak oluşturmaya çalıştı. Ancak bu ittifak görüntüsünün ömrü uzun sürmedi. Kürt siyasi hareketini dışlayarak oluşturulmaya çalışılan “Yenikapı ruhu”, kısa bir süre sonra AK Parti ve MHP’yle sınırlı bir ittifak ilişkisine dönüştürüldü. İktidar partisi 15 Temmuz’daki direnişi tek başına sahiplenmeye başladı, muhalefeti darbecilere yakın olmakla ve halkın yanında durmamakla itham etti. Darbe karşıtlığı temelinde toplumda oluşan hassasiyeti siyasi ranta tahvil etme gayreti içinde oldu. Yani iktidar, siyasi rekabeti de 15 Temmuz üzerinden yürüttü ve seçimlerde 15 Temmuz’u merkeze alan kampanyalarla muhalefeti sıkıştırmaya çalıştı.

Ancak gerek 15 Temmuz’dan sonra darbecilerle mücadele konsepti çerçevesinde başlatılan operasyonlarla darbe teşebbüsü ile hiçbir alakası bulunmayan vatandaşların mağdur edilmesi ve gerekse 15 Temmuz’un bir bütün olarak muhalefeti tasfiye etmek amacıyla kullanılması, 15 Temmuz’a dayalı söylemin etkisini zayıflattı. AK Parti ve MHP’nin artık “15 Temmuz sermayesine” yaslanarak siyasi tercihleri yönlendirebilmeleri pek mümkün görünmüyor. Bu itibarla 15 Temmuz söyleminin sonuna gelindiği ve bundan sonraki süreçte Cumhur İttifakının gücünü tahkim etmek için yeni bir dil kurmak mecburiyeti duyacağı söylenebilir.

7. Son seçimlere kadar Türkiye’nin siyasi haritasına bakanlar karşılarında, Ege kıyılarında CHP’nin, Doğu ve Güneydoğu’da HDP’nin ve geri kalan yerlerde ise AK Parti’nin renklerinin hâkim olduğu az renkli bir harita görürlerdi. Ancak yerel seçimlerin ardından harita değişti. Partiler, geleneksel olarak sıkıştıkları bölgelerden çıkmak için hamle yaptılar. Uzun bir müddettir varlığı Ege ve Akdeniz kıyıları ile özdeşleşen CHP, bu seçimlerde İç Anadolu’ya ve Karadeniz’e kadar uzandı. İç Anadolu’da ve Karadeniz’de halen AK Parti’nin ağırlığı söz konusu olmakla

birlikte artık bu bölgelerde de tek başına bir güç olmadığı ve sahaya yeni siyasi aktörlerin dâhil olduğu söylenebilir. AK Parti, Türkiye genelinde güç kaybederken HDP'den Bitlis, Şırnak ve Ağrı'yı aldı. HDP ise ilk kez Kars'ta zafere ulaştı. İttifakı kendi yararına işletme becerisi gösteren MHP, AK Parti'den bazı belediyeleri aldı ve belediye sayısını 8'den 11'e yükseltti. Netice itibariyle, eskisinden çok daha renkli bir Türkiye haritası meydana geldi.

Siyasetteki renklenme, makro düzeyde olduğu gibi mikro düzeyde de kendini belli ediyor. Kilis istisna olmak üzere, hiçbir parti bir şehirdeki il ve ilçe belediyelerin tamamını kazanamadı. Şehir ölçeğinde de bir iktidar paylaşımı gerçekleşti. Seçmen, il merkezini bir partiye verdiğinde, ilçeleri ise başka bir parti ya da partilere teslim etti. Bir partinin bir ilde bütün yerel iktidarı ele geçirmesine izin vermedi. Bu anlamda seçmen bir güç dengesi kurdu ve partilerin işbirliği yapabilecekleri bir siyasi zemin yarattı.

8. İttifak sistemi, hem yerel hem de genel seçimlerde bütün partileri çok değerli bir hale getirdi. Bu sistemde seçim yarışı ittifaklar arasında geçiyor ve şehirlerin birçoğunda ittifakların oyları birbirine yakın duruyor. Bu durum, sınırlı bir oyu bulunan Saadet Partisi gibi partilere de sonuçları değiştirebilme, yani kazananı tayin edebilme fırsatı veriyor. Kazananı, çok az bir oy farkının belirlediği bir vasatta, her oy olduğundan daha büyük bir değer taşıyor ve partilerine pazarlık gücü tanıyor.
9. 31 Mart ve 23 Haziran'ın en mühim siyasi sonuçlarından biri, AK Parti'nin psikolojik üstünlüğünün yıkılmasıdır. 17 yıldır aralıksız süren AK Parti iktidarı, bilhassa seküler kesimlerde bu partinin yenilmeyeceğine dair bir fikrin kökleşmesine neden olmuştu. Buna göre, Türkiye'deki mevcut dindar ve muhafazakâr

toplumsal yapı nedeniyle AK Parti'nin seçim kaybetmesinin bir olanağı yoktu. Muhalefet daima AK Parti'nin gerisinde kalacak, asla AK Parti'ye sandıkta bir mağlubiyet tattıramayacaktı.

Özellikle CHP seçmen kitlesinde yaygın ve güçlü olan bu ruh hali, içinde demokrasiye hoşnutsuzluğu da barındırıyordu. Kimi zaman nihilist bir karaktere bürünüyor ve ülkeyi demokrasi dışı güçlerin müdahalesine açık kılıyordu. Demokrasi için son derece büyük bir tehlikeye işaret eden bu ruh hali, yerel seçimlerden sonra kırıldı. Demokrasiye şüpheyile yaklaşanlar bile demokrasinin hakkını teslim etmek zorunda kaldılar. Kimsenin oyunun kimsenin cebinde olmadığını, halkın tercihlerini değiştirebileceğini, dün destek verdiklerinden bugün çeşitli nedenlerle vazgeçebileceklerini ve dolayısıyla AK Parti'nin de sandıkta yenilebileceğini gördüler. Geleceğe daha umutla bakılmasını sağlayan bu sonuç, muhalefeti bütün toplumsal kesimlerle daha sıkı bir bağ kurma arayışına yöneltebilir.

10. Cumhurbaşkanı seçilmek için % 50 + 1'i zorunlu kılan anayasa kuralı, Türkiye siyasetinde eksikliği hissedilen uzlaşma kültürünün gelişmesi açısından önemli bir işlevi yerine getirebilir. Türkiye'de siyaset genel olarak çatışma üzerinden yürütüldü. Özellikle son dönemlerde çatışma dilinin çatallaşması; toplumsal bütünlüğü zedeledi, toplumsal kampaşmayı ise körükledi. Bugün sorunların katmerlendiği bir vasatta Türkiye'nin siyasi alanda uzlaşmaya ciddi bir ihtiyacı var. Cumhurbaşkanlığı hükümet sisteminin partileri işbirliğine ve uzlaşmaya zorlaması, siyasetin dilinin de yumuşamasını sağlayabilir.

Eğer siyasal alanda böyle bir gelişme kat edilirse, bunun etkisi toplumsal alanda da hissedilir. Bu durum, Türkiye'nin çözüm

bekleyen temel meselelerinin ve bu arada Kürt meselesinin de toplumsal mutabakat temelinde siyaset kurumu tarafından ele alınıp çözüme kavuşturulmasını kolaylaştırabilir.

DPI Aims and Objectives

Aims and objectives of DPI include:

- To contribute to broadening bases and providing new platforms for discussion on establishing a structured public dialogue on peace and democracy building.
- To provide opportunities, in which different parties are able to draw on comparative studies, analyse and compare various mechanisms used to achieve positive results in similar cases.
- To create an atmosphere whereby different parties share knowledge, ideas, concerns, suggestions and challenges facing the development of a democratic solution in Turkey and the wider region.
- To support, and to strengthen collaboration between academics, civil society and policy-makers.
- To identify common priorities and develop innovative approaches to participate in and influence democracy-building.
- Promote and protect human rights regardless of race, colour, sex, language, religion, political persuasion or other belief or opinion.

DPI aims to foster an environment in which different parties share information, ideas, knowledge and concerns connected to the development of democratic solutions and outcomes. Our work supports the development of a pluralistic political arena capable of generating consensus and ownership over work on key issues surrounding democratic solutions at political and local levels.

We focus on providing expertise and practical frameworks to encourage stronger public debates and involvements in promoting peace and democracy building internationally. Within this context

DPI aims to contribute to the establishment of a structured public dialogue on peace and democratic advancement, as well as to widen and create new existing platforms for discussions on peace and democracy building. In order to achieve this we seek to encourage an environment of inclusive, frank, structured discussions whereby different parties are in the position to openly share knowledge, concerns and suggestions for democracy building and strengthening across multiple levels.

DPI's objective throughout this process is to identify common priorities and develop innovative approaches to participate in and influence the process of finding democratic solutions. DPI also aims to support and strengthen collaboration between academics, civil society and policy-makers through its projects and output. Comparative studies of relevant situations are seen as an effective tool for ensuring that the mistakes of others are not repeated or perpetuated. Therefore we see comparative analysis of models of peace and democracy building to be central to the achievement of our aims and objectives.

DEMOKRATİK GELİŞİM ENSTITÜSÜ'NÜN AMAÇLARI VE HEDEFLERİ

DPI'nın amaçları ve hedefleri:

- Barışın ve demokrasinin inşası üzerine yapılandırılmış bir kamusal diyalogun oluşması için gerekli olan tartışma ortamının geliştirilmesi ve genişletilmesi.
- Farklı kesimlerin karşılaştırmalı çalışmalar vesilesiyle bir araya gelerek, farklı dünya örnekleri özelinde benzer durumlarda olumlu sonuçlar elde etmek için kullanılmış çeşitli mekanizmaları incelemesine ve analiz etmesine olanak sağlamak. Farklı kesimlerin bir araya gelerek Türkiye ve daha geniş bir coğrafyada demokratik bir çözümün geliştirilmesine yönelik bilgilerini, düşüncelerini, endişelerini, önerilerini, kaygılarını ve karşılaşılan zorlukları paylaştığı bir ortam yaratmak. Akademisyenler, sivil toplum örgütleri ve karar alıcılar arasındaki işbirliğinin desteklemek ve güçlendirmek.
- Ortak öncelikleri belirlemek ve demokrasi inşası sürecini ve sürece katılımı etkileyecek yenilikçi yaklaşımlar geliştirmek. Din, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi görüş ve inanç farkı gözetmeksizin insan haklarını teşvik etmek ve korumak.

Demokratik Gelişim Enstitüsü (DPI), Türkiye'de demokratik bir çözümün geliştirilmesi için, farklı kesimlerin bir araya gelerek bilgilerini, fikirlerini, kaygılarını ve önerilerini paylaştıkları bir ortamı teşvik etmeyi amaçlamaktadır. Çalışmalarımız, demokratik çözümün sağlanması için kilit önem taşıyan konularda fikir birliğine varma ve uzlaşılan konuları

sahiplenme yeteneğine sahip çoğulcu bir siyasi alanın geliştirilmesini desteklemektedir.

Kurum olarak güçlü bir kamusal tartışmayı; barışı ve demokrasiyi uluslararası düzeyde geliştirmeye yönelik katılımları teşvik etmek için uzmanlığa ve pratiğe dayalı bir bakış açısıyla hareket ediyoruz. Bu çerçevede barış ve demokratik ilerleme konusunda yapılandırılmış bir kamusal tartışmanın oluşturulmasına katkıda bulunmayı; barış ve demokrasi inşası tartışmaları için yeni platformlar yaratmayı ve mevcut platformları genişletmeyi amaçlıyoruz.

Bu amaçlara ulaşabilmenin gereği olarak, farklı kesimlerin demokrasinin inşası ve güçlendirmesi için bilgilerini, endişelerini ve önerilerini açıkça paylaşabilecekleri kapsayıcı, samimi ve yapılandırılmış tartışma ortamını çeşitli seviyelerde teşvik etmeye çalışıyoruz. DPI olarak farklı projelerimiz aracılığıyla akademi, sivil toplum ve karar alıcılar arasındaki işbirliğini desteklemeyi ve güçlendirmeyi de hedefliyoruz.

Board Members / Yönetim Kurulu Üyeleri

Kerim Yıldız (Chief Executive Officer / İcra Kurulu Başkanı)

Kerim Yıldız is an expert in conflict resolution, peacebuilding, international human rights law and minority rights, having worked on numerous projects in these areas over his career. Yıldız has received a number of awards, including from the Lawyers Committee for Human Rights for his services to protect human rights and promote the rule of law in 1996, and the Sigrid Rausing Trust's Human Rights award for Leadership in Indigenous and Minority Rights in 2005. Yıldız is also a recipient of the 2011 Gruber Prize for Justice. He has also written extensively on international humanitarian law, conflict, and various human rights mechanisms.

Kerim Yıldız çatışma çözümü, barışın inşası, uluslararası insan hakları ve azınlık hakları konusunda uzman bir isimdir ve kariyeri boyunca bu alanlarda çok çeşitli projelerde çalışmıştır. Kerim Yıldız, 1996 yılında insan haklarının korunması ve hukuk kurallarının uygulanması yönündeki çabalarından ötürü İnsan Hakları İçin Avukatlar Komitesi Ödülü'ne, 2005'te Sigrid Rausing Trust Vakfı'nın Azınlık Hakları alanında Liderlik Ödülü'ne ve 2011'de ise Gruber Vakfı Uluslararası Adalet Ödülü'ne layık görülmüştür. Uluslararası insan hakları hukuku, insancıl hukuk ve azınlık hakları konularında önemli bir isim olan Yıldız, uluslararası insan hakları hukuku ve insan hakları mekanizmaları üzerine çok sayıda yazılı esere sahiptir.

Nicholas Stewart QC (Chair / Yönetim Kurulu Başkanı)

Nicholas Stewart, QC, is a barrister and Deputy High Court Judge (Chancery and Queen's Bench Divisions) in the United Kingdom. He is the former Chair of the Bar Human Rights Committee of England and Wales and former President of the Union Internationale des Avocats. He has appeared at all court levels in England and Wales, before the Privy Council on appeals from Malaysia, Singapore, Hong Kong and the Bahamas, and in the High Court of the Republic of Singapore and the European Court of Human Rights. Stewart has also been the chair of the Dialogue Advisory Group since its founding in 2008.

Tecrübeli bir hukukçu olan Nick Stewart Birleşik Krallık Yüksek Mahkemesi (Chancery and Queen's Bench Birimi) ikinci hâkimidir. Geçmişte İngiltere ve Galler Barosu İnsan Hakları Komitesi Başkanlığı (Bar Human Rihts Committee of England and Wales) ve Uluslararası Avukatlar Birliği (Union Internationale des Avocats) başkanlığı görevlerinde bulunmuştur. İngiltere ve Galler'de gerçekleşen ve Malezya, Singapur, Hong Kong, Bahamalar, Singapur ve Avrupa İnsan Hakları mahkemelerinin temyiz konseylerinde görüş bildirdi. Stewart, 2008'deki kuruluşundan bu yana Diyalog Danışma Grubunun başkanlığını da yürütüyor.

Priscilla Hayner

Priscilla Hayner is co-founder of the International Center for Transitional Justice and is currently on the UN Department of Political Affairs Standby Team of Mediation Experts. She is a global expert on truth commissions and transitional justice initiatives and has authored several books on these topics, including *Unspeakable Truths*, which analyses truth commissions globally. Hayner has recently engaged in the recent Colombia talks as transitional justice advisor to Norway, and in the 2008 Kenya negotiations as human rights advisor to former UN Secretary-General Kofi Annan and the United Nations-African Union mediation team. Hayner has also worked significantly in the implementation stages following a peace agreement or transition, including Sierra Leone in 1999 and South Sudan in 2015.

Geçiş Dönemi Adaleti için Uluslararası Merkez'in (International Center for Transitional Justice) kurucularından olan Priscilla Hayner, aynı zamanda BM Kıdemli Arabuluculuk Danışmanları Ekibi'ndedir. Hakikat komisyonları, geçiş dönemi adaleti inisiyatifleri ve mekanizmaları konusunda küresel bir uzman olan Hayner, hakikat komisyonlarını küresel olarak analiz eden *Unspeakable Truths* (Konulmayan Gerçekler) da dahil olmak üzere, alanda pek çok yayına sahiptir. Hayner, yakın zamanda Kolombiya barış görüşmelerinde Norveç'in geçiş dönemi adaleti danışmanı olarak ve 2008 Kenya müzakerelerinde eski BM Genel Sekreteri Kofi Annan ve Birleşmiş Milletler-Afrika Birliği arabuluculuk ekibinin insan hakları danışmanı olarak görev yapmıştır. Hayner, 1999'da Sierra Leone ve 2015'te Güney Sudan da dahil olmak üzere birçok ülkede, barış anlaşması ve geçiş sonrası uygulamaları konularında çalışmalar yapmıştır.

Arild Humlen

Arild Humlen is a lawyer and Director of the Norwegian Bar Association's Legal Committee. He is widely published within a number of jurisdictions, with emphasis on international civil law and human rights, and he has lectured at the law faculty of several universities in Norway. Humlen is the recipient of the Honor Prize of the Bar Association of Oslo for his work on the rule of law and in 2015 he was awarded the Honor Prize from the international organisation Save the Children for his efforts to strengthen the legal rights of children.

Hukukçu olan Arild Humlen aynı zamanda Norveç Barosu Hukuk Komitesi'nin direktörüdür. Uluslararası medeni hukuk ve insan hakları gibi yargı alanları üzerine çok sayıda yazısı yayınlanmış, Norveç'te bir dizi hukuk fakültesinde ders vermiştir. Oslo Barosu bünyesinde Sığınmacılık ve Göçmenlik Hukuku Davaları Çalışma Grubu başkanı olarak yaptığı çalışmalardan dolayı Oslo Barosu Onur Ödülü'ne layık görülmüştür.

Jacki Muirhead

Jacki Muirhead was appointed Chambers Administrator at Devereux Chambers, London, UK, in November 2015. Her previous roles include Practice Director at FJ Cleveland LLP, Business Manager at Counsels' Chambers Limited and Deputy Advocates Clerk at the Faculty of Advocates, UK.

Şu anda Devereux Chambers isimli hukuk firmasında üst düzey yönetici olarak görev yapan Jacki Muirhead bu görevinden önce Cleveland Hukuk Firması çalışma direktörü, Counsel's Chambers Limited isimli hukukçular odasında şef katip ve Avukatlar Fakültesi'nde (Faculty of Advocates) pazarlama müdürü olarak çalışmıştır.

Prof. David Petrasek

Professor David Petrasek is Associate Professor at Graduate School of Public and International Affairs, University of Ottawa, Canada. He is a former Special Adviser to the Secretary-General of Amnesty International. He has worked extensively on human rights, humanitarian and conflict resolution issues, including for Amnesty International (1990-96), for the Office of the UN High Commissioner for Human Rights (1997-98), for the International Council on Human Rights Policy (1998-02) and as Director of Policy at the Centre for Humanitarian Dialogue (2003-07). Petrasek has also taught international human rights and humanitarian law courses at the Osgoode Hall Law School at York University, Canada, the Raoul Wallenberg Institute at Lund University, Sweden, and at Oxford University.

Kanada'da Ottawa Üniversitesi'nde Uluslararası Siyasal İlişkiler Bölümünde öğretim üyesi olarak görev yapmaktadır. Geçmişte Uluslararası Af Örgütü Eski Genel Sekreteri'ne başdanışmanlık yapan Prof. David Petrasek, uzun yıllardır insan hakları, insancıl hukuk ve uyuşmazlıkların çözümü konularında çalışmalar yürütmektedir. Bu alanlarda önde gelen bir uzman ve yazardır. 1990-1996 yılları arasında Uluslararası Af Örgütü, 1997-1998 yılları arasında Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiserliği, 1998-2002 yılları arasında İnsan Hakları Politikası üzerine Uluslararası Konsey ve 2003-2007 yılları arasında da İnsani Diyalog Merkezi'nde Politika Bölümü Direktörü olarak çalışmıştır.

Antonia Potter Prentice

Antonia Potter Prentice is currently the Director of Alliance 2015 – a global network of humanitarian and development organisations. Prentice has extensive experience on a range of humanitarian, development, peacemaking and peacebuilding issues through her previous positions, including interim Senior Gender Adviser to the Joint Peace Fund for Myanmar and providing technical advice to the Office of the Special Envoy of the UN Secretary General to the Yemen peace process. Prentice has also been involved in various international organisations including UN Women, Dialogue Advisory Group, and Centre for Humanitarian Dialogue. Prentice co-founded the Athena Consortium as part of which she acts as Senior Manager on Mediation Support, Gender and Inclusion for the Crisis Management Initiative (CMI) and as Senior Adviser to the European Institute for Peace (EIP).

Antonia Potter Prentice, insani yardım kuruluşlarının ve kalkınma örgütlerinin küresel ağı olan İttifak 2015'in direktörüdür. Prentice, Myanmar için Ortak Barış Fonu'na geçici Kıdemli Cinsiyet Danışmanı ve Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri Yemen Özel Elçisi Ofisi'ne teknik tavsiyeler vermek de dahil olmak üzere insancıl faaliyetler, kalkınma, barış yapma ve barış inşası gibi konularda sivil toplum bünyesinde 17 yıllık bir çalışma tecrübesine sahiptir. BM Kadınları, Diyalog Danışma Grubu ve İnsani Yardım Diyalogu Merkezi gibi çeşitli uluslararası örgütlerde görev yapan Prentice, kurucuları arasında yer aldığı Athena Konsorsiyomu Arabuluculuk Desteği, Toplumsal Cinsiyet ve Kaynaştırma için Kriz Yönetimi İnisiyatifi'nde yöneticilik ve Avrupa Barış Enstitüsü'ne (EIP) başkanışmanlık yapmaktadır.

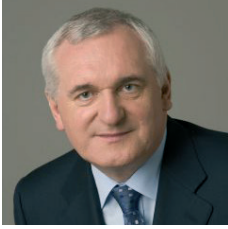
Catherine Woollard

Catherine Woollard is the current Secretary General for ECRE, the European Council for Refugees and Exiles, a pan-European alliance of 96 NGOs protecting and advancing the rights of refugees, asylum seekers and displaced persons. Previously she served as the Director of the Brussels Office of Independent Diplomat, and from 2008 to 2014 she was the Executive Director of the European Peacebuilding Liaison Office (EPLO) – a Brussels-based network of not-for-profit organisations working on conflict prevention and peacebuilding. She also held the positions of Director of Policy, Communications and Comparative Learning at Conciliation Resources, Senior Programme Coordinator (South East Europe/CIS/Turkey) at Transparency International and Europe/Central Asia Programme Coordinator at Minority Rights Group International. Woollard has additionally worked as a consultant advising governments on anti-corruption and governance reform, as a lecturer in political science, teaching and researching on the EU and international politics, and for the UK civil service.

Catherine Woollard, Avrupa Mülteci ve Sürgünler Konseyi (ECRE) Genel Sekreteri'dir. ECRE, Avrupa ülkelerinin ittifakına dayalı ve uluslararası koruma alanında çalışan yaklaşık 96 sivil toplum kuruluşunun üye olduğu bir ağıdır. Geçmişte Bağımsız Diplomatlar Grubu'nun Brüksel Ofis Direktörü olarak çalışan Woollard 2008-2014 yılları arasında çatışmanın önlenmesi ve barışın inşası üzerine çalışan sivil toplum kuruluşlarının oluşturduğu bir ağ olan Avrupa Barış İnşası İrtibat Bürosu'nun direktörü olarak görev yapmıştır. Conciliation Resources'da Siyaset, İletişim ve Karşılaştırmalı Öğrenme Birimi Direktörü, Transparency International'da Güneydoğu Avrupa ve Türkiye Kıdemli Program Koordinatörü, Minority Rights Group'da Avrupa ve Orta

Asya Program Koordinatörü olarak görev yapmıştır. Hükümetlere yolsuzluk konusunda danışmanlık hizmeti vermiş, akademisyen olarak Birleşik Krallık'taki kamu kurumu çalışanlarına siyaset bilimi, AB üzerine eğitim ve araştırma ve uluslararası politika alanlarında dersler vermiştir.

Council of Experts / Uzmanlar Kurulu Üyeleri

Bertie Ahern

Bertie Ahern is the former Taoiseach (Prime Minister) of Ireland, a position to which he was elected following numerous Ministerial appointments as well as that of Deputy Prime Minister. A defining moment of Mr Ahern's three terms in office as Taoiseach was the successful negotiation of the Good Friday Agreement in April 1998. Mr Ahern held the Presidency of the European Council in 2004, presiding over the historic enlargement of the EU to 27 member states. Since leaving Government in 2008 Mr Ahern has dedicated his time to conflict resolution and is actively involved with many groups around the world. Current roles include Co-Chair of The Inter Action Council; Member of the Clinton Global Initiative; Member of the International Group dealing with the conflict in the Basque Country; Honorary Adjunct Professor of Mediation and Conflict Intervention in NUI Maynooth; Member of the Kennedy Institute of NUI Maynooth; Member of the Institute for Cultural Diplomacy, Berlin; Member of the Varkey Gems Foundation Advisory Board; Member of Crisis Management Initiative; Member of the World Economic Forum Agenda Council on Negotiation and Conflict Resolution; Member of the IMAN Foundation; Advisor to the Legislative Leadership Institute Academy of Foreign Affairs; Senior Advisor to the International Advisory Council to the Harvard International Negotiation Programme; and Director of Co-operation Ireland.

Tecrübeli bir siyasetçi olan Bertie Ahern bir dizi bakanlık görevinden sonra İrlanda Cumhuriyeti Başbakanı olarak görev yapmıştır. Bertie Ahern'in

başbakanlık yaptığı dönemdeki en belirleyici gelişme 1998 yılının Nisan ayında Hayırlı Cuma Anlaşması'yla sonuçlanan barış görüşmesi müzakerelerinin başlatılması olmuştur. Ahern, 2004 yılında Avrupa Konseyi başkanlığı görevini yürütürken Avrupa Birliği'nin üye ülke sayısının 27'ye çıktığı tarihsel süreçte payı olan en önemli isimlerden biri olmuştur. 2008 yılında aktif siyasetten çekilen Bertie Ahern o tarihten bu yana bütün zamanını çatışma çözümü çalışmalarına ayırmakta ve bu amaçla pek çok grupla temaslarda bulunmaktadır. Ahern'in hali hazırda sahip olduğu ünvanlar şunlardır: The Inter Action Council Eşbaşkanlığı, Clinton Küresel İnsiyatifi Üyeliği, Bask Ülkesindeki Çatışma Üzerine Çalışma Yürüten Uluslararası Grup Üyeliği, İrlanda Ulusal Üniversitesi Arabuluculuk ve Çatışmaya Müdahale Bölümü Fahri Profesörlüğü, Berlin Kültürel Diplomasi Enstitüsü Üyeliği, Varkey Gems Vakfı Danışma Kurulu Üyeliği, Kriz İdaresi İnisiyatifi Üyeliği, Dünya Ekonomik Forumu Müzakere ve Çatışma Çözümü Forumu Konsey Üyeliği, Harvard Uluslararası Müzakere Programı Uluslararası Danışmanlar Konseyi Başdanışmanı.

Dermot Ahern

Dermot Ahern is a former Irish Member of Parliament and Government Minister and was a key figure for more than 20 years in the Irish peace process, including in negotiations for the Good Friday Agreement and the St Andrews Agreement. He also has extensive experience at the EU Council level, including as a key negotiator and signatory to the Constitutional and Lisbon Treaties. In 2005, he was appointed by the then UN Secretary General Kofi Annan, to be a Special Envoy on the issue of UN Reform.

Geçmişte İrlanda Parlamentosu milletvekilliği ve kabinede bakanlık görevlerinde bulunan Dermot Ahern, 20 yıldan fazla bir süre İrlanda barış sürecinde anahtar bir rol oynamıştır ve bu süre içinde Belfast Anlaşması (Hayırlı Cuma Anlaşması) ve St. Andrews Anlaşması için yapılan müzakerelere dahil olmuştur. AB Konseyi seviyesinde de önemli tecrübeleri olan Ahern, AB Anayasası ve Lizbon Antlaşmaları sürecinde de önemli bir arabulucu ve imzacı olmuştur. 2005 yılında dönemin Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri Kofi Annan tarafından BM Reformu konusunda özel temsilci olarak atanmıştır.

Prof. Dr. Aşkın Asan

Professor Dr. Aşkın Asan is an executive board member of the Maarif Foundation, a member of Turkey's Democracy Platform, and a faculty member at Istanbul Ticaret University. Elected as a Member of the Turkish Grand National Assembly from Ankara, Prof. Dr. Asan served as a vice president of the Parliamentary Assembly of the Mediterranean and was a member of the Turkish Delegation of the Parliamentary Union of the Organisation of the Islamic Conference during her time in parliamentary office. She is a former Deputy Minister of Family and Social Policies (2011-2014) and was Rector of Avrasya University in Trabzon between 2014-2017.

Maarif Vakfı Mütevelli Heyeti üyesi ve Türkiye Demokrasi Platformu kurucu üyesi olan Aşkın Asan, 23. Dönem'de Ankara Milletvekili olarak Parlamentoda görev yaptı. TBMM'de Akdeniz Parlamenter Asamblesi (APA) Türk Grubu Başkanı, Milli Eğitim, Gençlik ve Spor Komisyonu ve İKÖPAB Türk Grubu Üyesi oldu. 2011-2014 Yılları arasında Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Bakan Yardımcısı görevini yürüttü. 2014-2017 yılları arasında Avrasya Üniversitesi'nin rektörlüğünü yapan Asan, şu an İstanbul Ticaret Üniversitesi öğretim üyesidir.

Prof. Dr. Mehmet Asutay

Professor Dr. Mehmet Asutay is a Professor of Middle Eastern and Islamic Political Economy & Finance at the Durham University Business School, UK. He researches, teaches and supervises research on Islamic political economy and finance, Middle Eastern economic development and finance, the political economy of the Middle East, including Turkish and Kurdish political economies. He is the Director of the Durham Centre for Islamic Economics and Finance and the Managing Editor of the Review of Islamic Economics, as well as Associate Editor of the American Journal of Islamic Social Science. He is the Honorary Treasurer of the BRISMES (British Society for Middle Eastern Studies); and of the IAIE (International Association for Islamic Economics).

Dr. Mehmet Asutay, İngiltere'deki Durham Üniversitesi'nin İşletme Fakültesi'nde Ortadoğu'nun İslami Siyasal Ekonomisi ve Finansı alanında profesör olarak görev yapmaktadır. Asutay Türk ve Kürt siyasal ekonomisi, İslami siyasal ekonomi, ve Ortadoğu'da siyasal ekonomi konularında dersler vermekte, araştırmalar yapmakta ve yapılan araştırmalara danışmanlık yapmaktadır.

Ali Bayramoğlu

Ali Bayramoğlu is a writer and political commentator. Since 1994, he has contributed as a columnist for a variety of newspapers. He is currently a columnist for *AL-Monitor*. He is a member of the former Wise Persons Committee in Turkey, established by then-Prime Minister Erdoğan.

Yazar ve siyaset yorumcusu olan Ali Bayramoğlu uzun yıllar günlük yayınlanan Yeni Şafak gazetesinde köşe yazarlığı yapmıştır. Recep Tayyip Erdoğan'ın başbakanlığı döneminde oluşturulan Akil İnsanlar Heyetinde yer almıştır. Bayramoğlu köşe yazılarına şu an Al-Monitor'de devam etmektedir.

Prof. Christine Bell

Professor Christine Bell is a legal expert based in Edinburgh, Scotland. She is Professor of Constitutional Law and Assistant Principal (Global Justice) at the University of Edinburgh, Co-director of the Global Justice Academy, and a member of the British Academy. She was chairperson of the Belfast-based human rights organization, the Committee on the Administration of Justice, from 1995-7, and a founder member of the Northern Ireland Human Rights Commission established under the terms of the Belfast Agreement. In 1999 she was a member of the European Commission's Committee of Experts on Fundamental Rights. She is an expert on transitional justice, peace negotiations, constitutional law and human rights law. She regularly conducts training on these topics for diplomats, mediators and lawyers, has been involved as a legal advisor in a number of peace negotiations, and acted as an expert in transitional justice for the UN Secretary-General, the Office of the High Commissioner for Human Rights, and UNIFEM.

İskoçya'nın başkenti Edinburgh'ta faaliyet yürüten bir hukukçudur. Edinburgh Üniversitesi'nde Anayasa hukuku profesörü olarak ve aynı üniversite bünyesindeki Küresel Adalet Projesinde Müdür yardımcısı olarak görev yapmaktadır. İngiliz Akademisi üyesi de olan Bell, 1995-1997 yılları arasında Belfast merkezli İnsan Hakları örgütü Adalet İdaresi Komisyonu başkanı ve Belfast Anlaşması şartları çerçevesinde kurulan Kuzey İrlanda İnsan Hakları Komisyonu kurucu üyesi olarak görev yaptı. 1999'da ise Avrupa Komisyonu Temel Haklar Uzmanlar Komitesi üyeliğinde bulundu. Temel uzmanlık alanları Geçiş Dönemi Adaleti, Barış Müzakereleri, Anayasa Hukuku ve İnsan Hakları olan Prof. Bell, aynı zamanda bu konularda diplomat, arabulucu ve hukukçulara eğitim vermekte, BM Genel Sekreterliği, İnsan Hakları Yüksek

Komiserliği Ofisi ve UNIFEM'in de dahil olduğu kurumlarda hukuk danışmanı olarak görev yapmaktadır.

Cengiz Çandar

Cengiz Çandar is currently a columnist for *Al-Monitor*, a widely respected online magazine that provides analysis on Turkey and the Middle East. He is a former war correspondent and an expert on the Middle East. He served as a special adviser to the former Turkish president, Turgut Özal. Cengiz Çandar is a Distinguished Visiting Scholar at the Stockholm University Institute for Turkish Studies (SUITS).

Kıdemli bir gazeteci ve köşe yazarı olan Çandar uzun yıllar Radikal gazetesi için köşe yazarlığı yapmıştır. Al Monitor haber sitesinde köşe yazarlığı yapmaktadır. Ortadoğu konusunda önemli bir uzman olan Çandar, bir dönem savaş muhabiri olarak çalışmış ve Türkiye eski Cumhurbaşkanı merhum Turgut Özal'a özel danışmanlık yapmıştır.

Andy Carl

Andy Carl is an independent expert on conflict resolution and public participation in peace processes. He believes that building peace is not an act of charity but an act of justice. He co-founded and was Executive Director of Conciliation Resources. Previously, he was the first Programme Director with International Alert. He is currently an Honorary Fellow of Practice at the School of Law, University of Edinburgh. He serves as an adviser to a number of peacebuilding initiatives including the Inclusive Peace and Transition Initiative at the Graduate Institute in Geneva, the Legal Tools for Peace-Making Project in Cambridge, and the Oxford Research Group, London.

Andy Carl çatışma çözümü ve barış süreçlerine kamusal katılımın sağlanması üzerine çalışan bağımsız bir uzmandır. Barışın inşasının bir hayırseverlik faaliyetinden ziyade adaletin yerine getirilmesi çabası olduğuna inanan Carl, çatışma Çözümü alanında çalışan etkili kurumlardan biri olan Conciliation Resources'un kurucularından biridir. Bir dönem Uluslararası Uyarı (International Alert) isimli kurumda Program Direktörü olarak görev yapan Carl, halen Edinburgh Üniversitesi Hukuk Fakültesi bünyesinde Fahri Bilim Kurulu Üyesi olarak görev yapmaktadır. Barış inşası üzerine çalışan Cenevre Mezunlar İnisiyatifi bünyesindeki Barış ve Geçiş Dönemi İnisiyatifi, Cambridge'te yürütülen Barışın İnşası için Yasal Araçlar Projesi ve Londra'da faaliyet yürüten Oxford Araştırma Grubu gibi bir dizi kurum ve oluşuma danışmanlık yapmaya devam etmektedir.

Dr. Vahap Coşkun

Dr. Vahap Coşkun is a Professor of Law at University of Dicle in Diyarbakır where he also completed his bachelor's and master's degrees in law. Coşkun received his PhD from Ankara University Faculty of Law. He has written for Serbestiyet and Kurdistan24 online newspaper. He has published books on human rights, constitutional law, political theory and social peace. Coşkun was a member of the former Wise Persons Commission in Turkey (Central Anatolian Region).

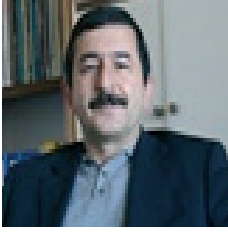
Dr. Vahap Coşkun Diyarbakır'da, Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde öğretim üyesidir. Lisans ve lisansüstü eğitimini Dicle Üniversitesi'nde tamamladıktan sonra Ankara Üniversitesi'nde Hukuk Doktoru tamamlamıştır. Serbestiyet ve Kurdistan 24 online gazetesinde makale yazan Coşkun, insan hakları, anayasa hukuku, siyasal teori ve toplumsal barış konulu kitaplar yayınlamıştır. Coşkun, Akil İnsanlar Komisyonu'nun İç Anadolu bölgesi üyesiydi.

Ayşegül Doğan

Ayşegül Doğan is a journalist who has conducted interviews, created news files and programmes for independent news platforms. She studied at the Faculty of Cultural Mediation and Communications at Metz University, and Paris School of Journalism. As a student, she worked at the Ankara bureau of Agence-France Presse (AFP), the Paris bureau of Courier International and at the Kurdish service of The Voice of America. She worked as a programme creator at Radyo Ekin, and as a translator-journalist for the Turkish edition of Le Monde Diplomatique. She was a lecturer at the Kurdology department of National Institute of Oriental Languages and Civilizations in Paris. She worked on political communications for a long time. From its establishment in 2011 to its closure in 2016, she worked as a programmes coordinator at IMC TV. She prepared and presented the programme “Gündem Müzakere” on the same channel.

Bağımsız haber platformlarına özel röportaj, haber dosyası ve programlar hazırlayan gazeteci Ayşegül Doğan; Metz Üniversitesi Medyasyon Kültürel ve İletişim Fakültesi'nin ardından eğitimine Paris Yüksek Gazetecilik Okulu'nda devam etti. Okul yıllarında, Fransız Haber Ajansı-AFP'nin Ankara, Courier International'ın Paris bürosunda ve Amerika'nın Sesi Kürtçe servisinde gazeteciliği deneyimledi. Radyo Ekin'de programcı, Le Monde Diplomatique Türkçe'de çevirmen gazeteci olarak çalıştı. Paris'te yaşadığı süre içinde Doğu Dilleri ve Medeniyetleri Enstitüsü Kürdoloji bölümünde okutmanlık yaptı. Uzunca bir süre siyaset iletişimi ile ilgilendi. 2011'de kurulan IMC TV 2016'da kapatılana dek; program koordinatörü olarak çalıştı. Aynı kanalda “Gündem Müzakere” programını hazırladı ve sundu. Halen ülkesindeki pek çok meslektaş gibi etik ilkelere bağlı; bağımsız bir gazeteci olarak çalışma arayış, istek ve heyecanını koruyor.

Prof. Dr. Fazıl Hüsnü Erdem

Dr. Fazıl Hüsnü Erdem is Professor of Constitutional Law and Head of the Department of Constitutional Law at Dicle University, Diyarbakır. In 2007, Erdem was a member of the commission which was established to draft a new constitution to replace the Constitution of 1982 which was introduced following the coup d'état of 1980. Erdem was a member of the Wise Persons Committee in Turkey, established by then Prime Minister Erdoğan, in the team that was responsible for the South-eastern Anatolia Region.

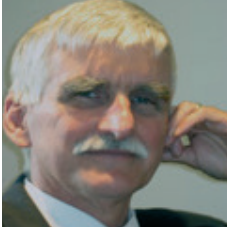
Fazıl Hüsnü Erdem Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Anayasa Hukuku Anabilim Dalı Başkanıdır. 2007'de, 1980 darbesinin takiben yürürlüğe giren 1982 darbe anayasasını değiştirmek üzere kurulan yeni anayasa hazırlama komisyonunda yer almıştır. Erdem, 2013'de Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti tarafından Demokratik açılım ve çözüm süreci kapsamında oluşturulan Akil İnsanlar Heyeti üyesidir.

Prof. Dr. Salomón Lerner Febres

Professor Dr. Salomón Lerner Febres holds a PhD in Philosophy from Université Catholique de Louvain. He is Executive President of the Center for Democracy and Human Rights and Professor and Rector Emeritus of Pontifical Catholic University of Peru. He is former President of the Truth and Reconciliation Commission of Peru. Prof. Lerner has given many talks and speeches about the role and the nature of university, the problems of scholar research in higher education and about ethics and public culture. Furthermore, he has participated in numerous conferences in Peru and other countries about violence and pacification. In addition, he has been a speaker and panellist in multiple workshops and symposiums about the work and findings of the Truth and Reconciliation Commission of Peru. He has received several honorary doctorates as well as numerous recognitions and distinctions of governments and international human rights institutions.

Prof. Salomón felsefe alanındaki doktora eğitimini Belçika'daki Université Catholique de Louvain'de tamamlamıştır. Peru'daki Pontifical Catholic Üniversitesi'nin onursal rektörü sıfatını taşıyan Prof. Salomón Lerner Febres, aynı üniversite bünyesindeki Demokrasi ve İnsan Hakları Merkezi'nin de başkanlığını yapmaktadır. Peru Hakikat ve Uzlaşma Komisyonu eski başkanıdır. Üniversitenin rolü ve doğası, akademik çalışmalarda karşılaşılan zorluklar, etik ve kamu kültürü konulu çok sayıda konuşma yapmış, şiddet ve pasifizm konusunda Peru başta olmak üzere pek çok ülkede yapılan konferanslara konuşmacı olarak katılmıştır.

Prof. Mervyn Frost

Professor Mervyn Frost teaches International Relations, and was former Head of the Department of War Studies, at King's College London, UK. He was previously Chair of Politics at the University of Natal, Durban, South Africa and was President of the South African Political Studies Association. He currently sits on the editorial boards of International Political Sociology and the Journal of International Political Theory, among others. He is an expert on human rights in international relations, humanitarian intervention, justice in world politics, democratising global governance, the just war tradition in an era of New Wars, and ethics in a globalising world.

Londra'daki King's College'in Savaş Çalışmaları bölümünün başkanlığını yapmaktadır. Daha önce Güney Afrika'nın Durban şehrindeki Natal Üniversitesi'nde Siyaset Bilimi bölümünün başkanlığını yapmıştır. Güney Afrika Siyaset Çalışmaları Enstitüsü Başkanlığı görevinde de bulunan Profesör Frost, İnsan Hakları ve Uluslararası İlişkiler, İnsancıl Müdahale, Dünya Siyasetinde Adalet, Küresel Yönetimin Demokratikleştirilmesi, Yeni Savaşlar Döneminde Adil Savaş Geleneği ve Küreselleşen Dünyada Etik gibi konularda uzman bir isimdir.

Martin Griffiths

Martin Griffiths is a senior international mediator and currently the UN's Envoy to Yemen. From 1999 to 2010 he was the founding Director of the Centre for Humanitarian Dialogue in Geneva where he specialised in developing political dialogue between governments and insurgents in a range of countries across Asia, Africa and Europe. He is a co-founder of Inter Mediate, a London based NGO devoted to conflict resolution, and has worked for international organisations including UNICEF, Save the Children, Action Aid, and the European Institute of Peace. Griffiths has also worked in the British Diplomatic Service and for the UN, including as Director of the Department of Humanitarian Affairs (Geneva), Deputy to the Emergency Relief Coordinator (New York), Regional Humanitarian Coordinator for the Great Lakes, Regional Coordinator in the Balkans and Deputy Head of the Supervisory Mission in Syria (UNSMIS).

Üst düzeyde uluslararası bir arabulucu olan Martin Griffiths, uluslararası bir arabulucudur ve yakın zamanda BM Yemen Özel Temsilcisi olarak atanmıştır. Asya, Afrika ve Avrupa kıtalarındaki çeşitli ülkelerde hükümetler ile isyancı gruplar arasında siyasi diyalog geliştirilmesi üzerine çalışan Cenevre'deki İnsani Diyalog Merkezi'nin (Centre for Humanitarian Dialogue) kurucu direktörü olan Martin Griffiths 1999-2010 yılları arasında bu görevi sürdürmüştür. Çatışma çözümü üzerine çalışan Londra merkezli Inter Mediate'in kurucuları arasında bulunan Griffiths, UNICEF, Save the Children ve Action Aid isimli uluslararası kurumlarda da görev yapmıştır. İngiltere Diploması Servisi'ndeki hizmetlerinin yanı sıra Birleşmiş Milletler bünyesinde Cenevre Ofisi'nde İnsani Faaliyetler Bölümü'nde yönetici, New York ofisinde Acil Yardım Koordinatörü yardımcılığı, Büyük Göller (Great Lakes) bölgesinde İnsani Yardım Koordinatörü, Balkanlarda BM Bölgesel

Koordinatörü ve BM eski Genel Sekreteri Kofi Annan'ın BM ve Arap Birliği adına Suriye özel temsilciliği yaptığı dönemde kendisine baş danışmanlık yapmıştır.

Kezban Hatemi

Kezban Hatemi holds an LL.B. from Istanbul University and is registered with the Istanbul Bar Association. She has worked as a self employed lawyer, as well as Turkey's National Commission to UNESCO and a campaigner and advocate during the Bosnian War. She was involved in drafting the Turkish Civil Code and Law of Foundations as well as in preparing the legal groundwork for the chapters on Religious Freedoms and Minorities and Community Foundations within the Framework Law of Harmonization prepared by Turkey in preparation for EU accession. She has published articles on women's, minority groups, children, animals and human rights and the fight against drugs. She is a member of the former Wise Persons Committee in Turkey, established by then Prime Minister Erdoğan, and sits on the Board of Trustees of the Technical University and the Darulacaze Foundation.

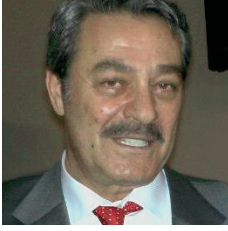
İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nden mezun olduktan sonra İstanbul Barosuna kayıtlı olarak avukatlık yapmaya başlamıştır. Serbest avukatlık yapmanın yanı sıra UNESCO Türkiye Milli Komisyonu'nda hukukçu olarak görev yapmış, Bosna savaşı sırasında sürdürülen savaş karşıtı kampanyalarda aktif olarak yer almıştır. Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne üyelik süreci gereği hazırlanan Uyum Yasaları Çerçeve Yasasının Dini Özgürlükler, Azınlıklar ve Vakıflar ile ilgili bölümlerine ilişkin hukuki çalışmalarda yer almış, Türk Ceza Kanunu ve Vakıflar Kanunu'nun taslaklarının hazırlanmasında görev almıştır. İnsan hakları, kadın hakları, azınlık hakları, çocuk hakları, hayvan hakları ve uyuşturucu ile mücadele konularında çok sayıda yazılı eseri vardır. Recep Tayyip Erdoğan'ın başbakanlığı döneminde oluşturulan Akil İnsanlar Heyetinde yer almıştır. Bunun yanı sıra İstanbul Üniversitesi ile Darulacaze Vakfı Mütevelli heyetlerinde görev yapmaktadır.

Dr. Edel Hughes

Dr. Edel Hughes is a Senior Lecturer in Law at Middlesex University. Prior to joining Middlesex University, Dr Hughes was a Senior Lecturer in Law at the University of East London and a Lecturer in Law and the University of Limerick. She was awarded an LL.M. and a PhD in International Human Rights Law from the National University of Ireland, Galway, in 2003 and 2009, respectively. Her research interests are in the areas of international human rights law, public international law, and conflict transformation, with a regional interest in Turkey and the Middle East. She has published widely on these areas.

Dr. Edel Hughes, Middlesex Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde kıdemli öğretim üyesidir. Daha önce Doğu Londra Üniversitesi Hukuk Fakültesi ve Limerick Üniversitesi'nde görev yapan Hughes, doktoraasını 2003-2009 yılları arasında İrlanda Ulusal Üniversitesi'nde Uluslararası İnsan Hakları Hukuku alanında tamamlamıştır. Hughes'un birçok yayınının da bulunduğu çalışma alanları içinde, Orta Doğu'yu ve Türkiye'yi de kapsayan şekilde, uluslararası insan hakları hukuku, uluslararası kamu hukuku ve çatışma çözümü yer almaktadır.

Kadir İnanır

Kadir İnanır was born in 1949 Fatsa, Ordu. He is an acclaimed actor and director, and has starred in well over a hundred films. He has won several awards for his work in Turkish cinema. He graduated from Marmara University Faculty of Communication. In 2013 he became a member of the Wise Persons Committee for the Mediterranean region.

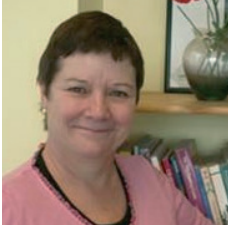
Ünlü oyuncu ve yönetmen Kadir İnanır, 100'ü aşkın filmde rol almış ve Türk sinemasına katkılarından dolayı pek çok ödüle layık görüşmüştür. 1949 senesinde Ordu, Fatsa'da doğan İnanır, Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi Radyo-Televizyon Bölümünden mezun olmuştur. 2013 senesinde barış sürecini yönetmek amacıyla kurulan Akil İnsanlar Heyeti'ne Akdeniz Bölgesi temsilcisi olarak girmiştir.

Prof. Dr. Ahmet İnsel

Professor Ahmet İnsel is a former faculty member of Galatasaray University in Istanbul, Turkey and Paris 1 Panthéon Sorbonne University, France. He is Managing Editor of the Turkish editing house, *İletişim*, and member of the editorial board of monthly review, *Birikim*. He is a regular columnist at *Cumhuriyet* newspaper and an author who published several books and articles in both Turkish and French.

İletişim Yayınları Yayın Kurulu Koordinatörlüğünü yürüten Ahmet İnsel, Galatasaray Üniversitesi ve Paris 1 Panthéon-Sorbonne Üniversitesi'nde öğretim üyesi olarak görev yapmıştır. Birikim Dergisi yayın kolektifi üyesi ve Cumhuriyet Gazetesinde köşe yazarıdır. Türkçe ve Fransızca olmak üzere çok sayıda kitabı ve makalesi bulunmaktadır.

Avila Kilmurray

Avila Kilmurray is a founding member of the Northern Ireland Women's Coalition. She was part of the Coalition's negotiating team for the Good Friday Agreement and has written extensively on community action, the women's movement and conflict transformation. She serves as an adviser on the Ireland Committee of the Joseph Rowntree Charitable Trust as well as a board member of Conciliation Resources (UK) and the Institute for British Irish Studies. She was the first Women's Officer for the Transport & General Workers Union for Ireland (1990-1994) and from 1994-2014 she was Director of the Community Foundation for Northern Ireland, managing EU PEACE funding for the re-integration of political ex-prisoners in Northern Ireland as well as support for community-based peace building. She is a recipient of the Raymond Georis Prize for Innovative Philanthropy through the European Foundation Centre. Kilmurray is working as a consultant with The Social Change Initiative to support work with the Migrant Learning Exchange Programme and learning on peace building.

Avila Kilmurray, Kuzey İrlanda Kadın Koalisyonu'nun kurucusudur ve bu siyasi partinin temsilcilerinden biri olarak Hayırlı Cuma Anlaşması müzakerelerine katılmıştır. Toplumsal tepki, kadın hareketi ve çatışmanın dönüşümü gibi konularda çok sayıda yazılı eseri vardır. Birleşik Krallık ve İrlanda'da aralarında Conciliation Resources (Uzlaşma Kaynakları), the Global Fund for Community Foundations (Toplumsal Vakıflar için Kürsel Fon) , Conflict Resolution Services Ireland (İrlanda Çatışma Çözümü Hizmetleri) ve the Institute for British Irish Studies (Britanya ve İrlanda çalışmaları Enstitüsü) isimli kurumlarda yönetim kurulu üyesi olarak görev yapmaktadır. 1990-94 yılları arasında Ulaşım ve Genel İşçiler Sendikası'nda

Kadınlardan Sorumlu Yönetici olarak çalışmış ve bu görevi yerine getiren ilk kadın olmuştur. 1994-2014 yılları arasında Kuzey İrlanda Toplum Vakfı'nın direktörlüğünü yapmış ve bu görevi sırasında eski siyasi mahkumların yeniden entegrasyonu ile barışın toplumsal zeminde yeniden inşasına dair Avrupa Birliği fonlarının idaresini yürütmüştür. Avrupa Vakıflar Merkezi tarafından verilen Yenilikçi Hayırseverler Raymond Georis Ödülü'nün de sahibidir.

Prof. Ram Manikkalingam

Professor Ram Manikkalingam is founder and director of the Dialogue Advisory Group, an independent organisation that facilitates political dialogue to reduce violence. He is a member of the Special Presidential Task Force on Reconciliation in Sri Lanka and teaches politics at the University of Amsterdam. Previously, he was a Senior Advisor on the Sri Lankan peace process to then President Kumaratunga. He has served as an advisor with Ambassador rank at the Sri Lanka Mission to the United Nations in New York and prior to that he was an advisor on International Security to the Rockefeller Foundation. He is an expert on issues pertaining to conflict, multiculturalism and democracy, and has authored multiple works on these topics. He is a founding board member of the Laksham Kadirgamar Institute for Strategic Studies and International Relations, Colombo, Sri Lanka.

Amsterdam Üniversitesi Siyaset Bilimi Bölümü'nde misafir Profesör olarak görev yapmaktadır. Sri Lanka devlet başkanına barış süreci için danışmanlık yapmıştır. Danışmanlık görevini hala sürdürmektedir. Uzmanlık alanları arasında çatışma, çokkültürlülük, demokrasi gibi konular bulunan Prof. Ram Manikkalingam, Sri Lanka'daki Laksham Kadirgamar Stratejik Çalışmalar ve Uluslararası İlişkiler Enstitüsü'nün kurucu üyesi ve yönetim kurulu üyesidir.

Bejan Matur

Bejan Matur is a renowned Turkey-based author and poet. She has published ten works of poetry and prose. In her writing she focuses mainly on Kurdish politics, the Armenian issue, minority issues, prison literature and women's rights. She has won several literary prizes and her work has been translated into over 28 languages. She was formerly Director of the Diyarbakır Cultural Art Foundation (DKSV). She is a columnist for the *Daily Zaman*, and occasionally for the English version, *Today's Zaman*.

Türkiye'nin önde gelen şair ve yazarlarından biridir. Şiir ve gazetecilik alanında yayımlanmış 10 kitabı bulunmaktadır. 2012 yılının başına kadar yazdığı düzenli köşe yazılarında Kürt siyaseti, Ermeni sorunu, gündelik siyaset, azınlık sorunları, cezaevi yazıları ve kadın sorunu gibi konuları işlemiştir. Yapıtları 28 değişik dile çevrilen Matur, çok sayıda edebiyat ödülü sahibidir. Diyarbakır Kültür ve Sanat Vakfı Kurucu Başkanlığı görevinde bulunmuştur.

Prof. Monica McWilliams

Professor Monica McWilliams teaches in the Transitional Justice Institute at Ulster University in Northern Ireland. She currently serves on a three-person panel established by the Northern Ireland government to make recommendations on the disbandment of paramilitary organisations in Northern Ireland. During the Northern Ireland peace process, Prof. McWilliams co-founded the Northern Ireland Women's Coalition political party and was elected as a delegate to the Multi-Party Peace Negotiations, which took place in 1996 to 1998. She was also elected to serve as a member of the Northern Ireland Legislative Assembly from 1998 to 2003. Prof. McWilliams is a signatory of the Belfast/Good Friday Agreement and has chaired the Implementation Committee on Human Rights on behalf of the British and Irish governments. For her role in delivering the peace agreement in Northern Ireland, Prof. McWilliams was one recipient of the John F. Kennedy Leadership and Courage Award.

Prof. Monica McWilliams, Ulster Üniversitesi'ndeki Geçiş Dönemi Adaleti Enstitüsü'ne bağlı Kadın Çalışmaları Bölümü'nde öğretim üyesidir. 2005-2011 yılları arasında Kuzey İrlanda İnsan Hakları Komisyonu Komiseri olarak Kuzey İrlanda Haklar Beyannamesi için tavsiyeler hazırlamaktan sorumlu olarak görev yapmıştır. Kuzey İrlanda Kadın Koalisyonu'nun kurucularından olan Prof. McWilliams 1998 yılında Belfast (Hayırlı Cuma) Barış Anlaşması'nın imzalanmasıyla sonuçlanan Çok Partili Barış Görüşmeleri'nde yer almıştır.

Hanne Melfald

Hanne Melfald worked with the Norwegian Ministry of Foreign Affairs for eight years including as the Senior Adviser to the Secretariat of the Foreign Minister of Norway before she became a Project Manager in HD's Eurasia office in 2015. She previously worked for the United Nations for six years including two years with the United Nations Assistance Mission in Afghanistan as Special Assistant to the Special Representative of the Secretary-General. She has also worked for the United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs in Nepal and Geneva, as well as for the Norwegian Refugee Council and the Norwegian Directorate of Immigration. Melfald has a degree in International Relations from the University of Bergen and the University of California, Santa Barbara, as well as a Master's degree in Political Science from the University of Oslo.

Hanne Melfald, başkanışmanlık dahil olmak üzere 8 yıl boyunca Norveç Dışışleri Bakanlığı bünyesinde çeşitli görevlerde bulunmuş, 2015 yılından itibaren İnsani Diyalog için Merkez isimli kurumun Avrasya biriminde Proje Müdürü olarak çalışmaya başlamıştır. Geçmişte Birleşmiş Milletler bünyesinde görev almış, bu görevi sırasında 2 yıl boyunca Birleşmiş Milletler'in Afganistan Yardım Misyonunda BM Genel Sekreteri Özel Temsilcisi olarak görev yapmıştır. Ayrıca Birleşmiş Milletler Cenevre Yerleşkesi bünyesinde bulunan Nepal İnsani Yardım Koordinasyon Ofisinde de görev almıştır. Bir dönem Norveç Sığınmacılar Konseyi ve Norveç Göçmenlik İşleri Müdürlüğünde çalışan Hanna Melfald Norveç'in Bergen ve ABD'nin Kaliforniya Üniversitelerinde aldığı Uluslararası İlişkiler eğitimini Olso Üniversitesinde aldığı Siyaset Bilimi yüksek lisans eğitimiyle tamamlamıştır.

Roelf Meyer

Meyer is currently a consultant on international peace processes having advised parties in Northern Ireland, Sri Lanka, Rwanda, Burundi, Iraq, Kosovo, the Basque Region, Guyana, Bolivia, Kenya, Madagascar, and South Sudan. Meyer's experience in international peace processes stems from his involvement in the settlement of the South African conflict in which he was the government's chief negotiator in constitutional negotiations with the ANC's chief negotiator and current South African President, Cyril Ramaphosa. Negotiating the end of apartheid and paving the way for South Africa's first democratic elections in 1994, Meyer continued his post as Minister of Constitutional Affairs in the Cabinet of the new President, Nelson Mandela. Meyer retired as a Member of Parliament and as the Gauteng leader of the National Party in 1996 and co-founded the United Democratic Movement (UDM) political party the following year. Retiring from politics in 2000, Meyer has since held a number of international positions, including membership of the Strategy Committee of the Project on Justice in Times of Transition at Harvard University.

Roelf Meyer, Güney Afrika'daki barış sürecinde iktidar partisi Ulusal Parti adına başmüzakereci olarak görev yapmıştır. O dönem Afrika Ulusal Kongresi (ANC) adına başmüzakereci olarak görev yapan ve şu an Güney Afrika devlet başkanı olan Cyril Ramaphosa ile birlikte yürüttüğü müzakereler sonrasında Güney Afrika'daki ırkçı apartheid rejim sona erdirilmiş ve 1994 yılında ülkedeki ilk özgür seçimlerin yapılması sağlanmıştır. Yapılan seçim sonrası yeni devlet başkanı seçilen Nelson Mandela kurduğu ilk hükümette Roelf Meyer'e Anayasal İlişkilerden Sorumlu Bakan olarak görev vermiştir. Roelf Meyer 2011-2014 yılları arasında Güney Afrika Savunma Değerlendirme

Komitesine başkanlık yapmış, aynı zamanda aktif olan bazı barış süreçlerine dahil olarak Kuzey İrlanda, Sri Lanka, Ruanda, Burundi, Irak, Kosova, Bask Bölgesi, Guyana, Bolivya, Kenya, Madagaskar ve Güney Sudan'da çatışan taraflara danışmanlık yapmıştır.

Mark Muller QC

Mark Muller, QC, is a senior advocate at Doughty Street Chambers (London) and the Scottish Faculty of Advocates (Edinburgh) where he specialises in public international law and human rights. Muller is also currently on the UN Department of Political Affairs Standby Team of Mediation Experts and is the UN Special Envoy to Syria in the Syrian peace talks. He has many years' experience of advising numerous international bodies, such as Humanitarian Dialogue (Geneva) and Inter-Mediate (London) on conflict resolution, mediation, confidence-building, ceasefires, power-sharing, humanitarian law, constitution-making and dialogue processes. Muller also co-founded Beyond Borders and the Delfina Foundation.

Mark Muller Londra merkezli Doughty Street Chambers Hukuk Bürosu'na ve Edinburg'daki İskoç Avukatlar Birliği'ne bağlı olarak çalışan tecrübeli bir hukukçudur. Uluslararası kamu hukuku ve insan hakları hukuku alanında uzman olan Muller, Afganistan, Libya, Irak ve Suriye gibi çeşitli çatışma alanlarında uzun seneler çatışma çözümü, arabuluculuk, çatışmasızlık ve iktidar paylaşımı konusunda danışmanlık hizmeti vermiştir. 2005'den bu yana İnsani Diyalog için Merkez (Centre for Humanitarian Dialogue), Çatışma Ötesi (Beyond Borders) ve Inter Mediate (Arabulucu) isimli kurumlara kıdemli danışmanlık yapmaktadır. Harvard Hukuk Fakültesi üyesi olan Muller bir dönem İngiltere ve Galler Barosu İnsan Hakları Komisyonu başkanlığı ve Barolar Konseyi Hukukun Üstünlüğü Birimi başkanlığı görevlerini de yürütmüştür. Kültürel diyalog yoluyla barışı ve uluslararası anlayışı teşvik etme amacıyla İskoçya'da kurulan Sınırlar Ötesi (Beyond Borders) isimli oluşumun kurucusu olan Muller halen BM Siyasal İlişkiler

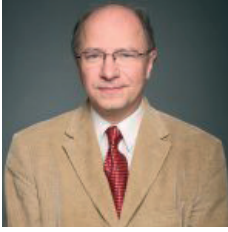
Birimi bünyesindeki Arabulucular Destek Ekibinde Kıdemli Arabuluculuk Uzmanı olarak görev yapmaktadır.

Avni Özgürel

Mehmet Avni Özgürel is a Turkish journalist, author and screenwriter. Having worked in several newspapers such as *Daily Sabah* and *Radikal*, Özgürel is currently the editor in chief of the daily *Yeni Birlik* and a TV programmer at TRT Haber. He is the screenwriter of the 2007 Turkish film, *Zincirbozan*, on the 1980 Turkish coup d'état, *Sultan Avrupa'da* (2009), on Sultan Abdülaziz's 1867 trip to Europe; and *Mahpeyker* (2010): *Kösem Sultan*, on Kösem Sultan. He is also the screenwriter and producer of 2014 Turkish film, *Darbe* (Coups), on the February 07, 2012 Turkish intelligence crisis. In 2013 he was appointed a member of the Wise Persons Committee in Turkey established by then Prime Minister Erdoğan.

Gazeteci-yazar Avni Özgürel, uzun yıllar Milliyet, Akşam, Sabah ve Radikal gibi çeşitli gazetelerde haber müdürlüğü ve köşe yazarlığı yaptı. 2013 yılında Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti tarafından Demokratik açılım ve çözüm süreci kapsamında oluşturulan Akil İnsanlar Heyeti üyesidir. 1980 darbesini konu eden belgesel film Zincirbozan (2007), Sultan Abdülaziz'in 1867'de Avrupa'ya yaptığı yolculuğu konu eden Sultan Avrupa'da (2009), Mahpeyker: Kösem Sultan (2010) ve 7 Şubat Milli İstihbarat Teşkilatı (MİT) operasyonunun anlatıldığı "Darbe" filmleri senaristliğini ve yapımcılığını üstlendiği projeler arasındadır. Özgürel, şu anda Yeni Birlik gazetesinin sahibi ve genel yayın yönetmenidir. Ayrıca TRT Haber'de program yapmaktadır.

Prof. John Packer

Professor John Packer is Associate Professor of Law and Director of the Human Rights Research and Education Centre (HRREC) at the University of Ottawa in Canada. Prof. Packer has worked for inter-governmental organisations for over 20 years, including in Geneva for the UN High Commissioner for Refugees, the International Labour Organisation, and for the UN High Commissioner for Human Rights. From 1995 to 2004, Prof. Packer served as Senior Legal Adviser and then the first Director of the Office of the OSCE High Commissioner on National Minorities in The Hague. In 2012 – 2014, Prof. Packer was a Constitutions and Process Design Expert on the United Nation's Standby Team of Mediation Experts attached to the Department of Political Affairs, advising in numerous peace processes and political transitions around the world focusing on conflict prevention and resolution, diversity management, constitutional and legal reform, and the protection of human rights.

Dr. John Packer Kanada'da Ottawa Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde doçent ve İnsan Hakları Araştırma ve Eğitim Merkezi (Human Rights Research and Education Centre) müdürüdür. 20 yıl boyunca Packer BM Mülteciler Yüksek Komiserliği, Uluslararası Çalışma Örgütü ve BM İnsan Hakları Yüksek Komiserliği gibi Cenevre'de bulunan hükümetler arası örgütlerde çalışmıştır. 1995'ten 2004'e kadar Lahey'de Packer Kıdemli Hukuk Danışmanı, ardından da Ulusal Azınlıklar Yüksek Komiserliği birinci müdürü olarak görev almıştır. 2012-2014 yıllarında Packer BM Arabuluculuk Uzmanlar Ekibi siyasi ilişkiler biriminde Anayasa ve Süreçlerin Tasarımı Uzmanı olarak yer aldı. Dünyadaki birçok barış süreci ve siyasi geçişler konusunda danışmanlık yapan Pecker, çatışma önleme ve çözümü, çeşitlilik yönetimi, anayasa ve hukuk reformları ve insan hakları korumasına odaklanmıştır.

Jonathan Powell

Jonathan Powell is the founder and CEO of Inter Mediate, an NGO devoted to conflict resolution around the world. In 2014, Powell was appointed by former Prime Minister David Cameron to be the UK's Special Envoy to Libya. He also served as Tony Blair's Chief of Staff in opposition from 1995 to 1997 and again as his Chief of Staff in Downing Street from 1997 to 2007. Prior to his involvement in British politics, Powell was the British Government's chief negotiator on Northern Ireland from 1997 to 2007 and played a key part in leading the peace negotiations and its implementation.

Ortadoğu, Latin Amerika ve Asya'da yaşanan çatışmaların çözümü üzerine çalışan ve devletten bağımsız arabuluculuk kurumu olan Birleşik Krallık merkezli Inter Mediate'in kurucusudur ve İcra Kurulu Başkanıdır. 2014 yılında Birleşik Krallık Başbakanı David Cameron tarafından Libya konusunda Özel Temsilci olarak atanmıştır. 1995-2007 yılları arasında Birleşik Krallık eski Başbakanı Tony Blair kabinesinde Başbakanlık Personel Daire Başkanlığı görevinde bulunmuş, 1997 yılından itibaren Kuzey İrlanda sorununun çözümü için yapılan görüşmelere Britanya adına başmüzakereci olarak katılmıştır. 1978-79 yılları arasında BBC ve Granada TV için gazeteci olarak çalışmış, 1979-1994 yılları arasında ise Britanya adına diplomatlık yapmıştır.

Sir Kieran Prendergast

Sir Kieran Prendergast is a former British diplomat who served as the Under-Secretary General for Political Affairs at the United Nations from 1997 to 2005 and as High Commissioner to Kenya from 1992 to 1995 and to Zimbabwe from 1989 to 1992. During his time at the UN, Prendergast stressed the human rights violations and ethnic cleansing that occurred during the War in Darfur and was involved in the 2004 Cyprus reunification negotiations. Since his retirement from the UN, he has conducted research at the Belfer Center for Science and International Affairs (United States) and is a member of the Advisory Council of Independent Diplomat (United States). Prendergast also holds a number of positions, including Chairman of the Anglo-Turkish Society, a Trustee of the Beit Trust, and Senior Adviser at the Centre for Humanitarian Dialogue.

Birleşik Krallık Dışişleri Bakanlığı bünyesinde aralarında Kıbrıs, Türkiye, İsrail, Hollanda, Kenya ve ABD'de diplomat olarak çalışmıştır. Birleşik Krallık Dışişleri ve Milletler Topluluğu Bürosu'nun (Foreign and Commonwealth Office) Güney Afrika'daki Apartheid rejimi ve Namibya konularıyla ilgilenen birimine başkanlık etmiştir. Bir dönem BM Siyasal İlişkiler Biriminde Müsteşar olarak çalışmış, BM Genel Sekreteri'nin Barış ve Güvenlik konulu yönetim kurulu toplantılarının düzenleyiciliğini yapmış, Afganistan, Burundi, Kıbrıs, Demokratik Kongo Cumhuriyeti, Doğu Timor gibi bölgelerde barış çabalarına dahil olmuştur.

Rajesh Rai

Rajesh Rai was called to the Bar in 1993 with his areas of expertise including human rights law, immigration and asylum law, and public law. He has been treasurer of 1MCB Chambers (London) since 2015 and has also been a Director of an AIM-listed investment company where he led their renewable energy portfolio. Rai is a frequent lecturer on a wide variety of legal issues, including immigration and asylum law and freedom of experience (Bar of Armenia), minority linguistic rights (European Parliament), and women's and children's rights in areas of conflict (cross-border conference to NGOs working in Kurdish regions). He is also Founder Director of HIC, a community centred NGO based in Cameroon.

1993 yılında İngiltere ve Galler Barosu'na kaydolmuştur. İnsan Hakları Hukuku, Göçmenlik ve Sığınma Hakkı hukuku ile Kamu Hukuku temel uzmanlık alanlarıdır. Kamerun'daki HIC isimli sivil toplum örgütü ile Uganda'daki Human Energy isimli şirketin kurucusudur. Bir dönem The Joint Council for the Welfare of Immigrants – JCWI – (Göçmenlerin Refahı için Ortak Konsey) direktörlüğünü yapmıştır. Başta İngiltere ve Galler Barosu İnsan Hakları Komisyonu adına olmak üzere uluslararası alanda özellikle Avrupa, Asya, Afrika, ABD ve Hindistan'da çok çeşitli hukuki konular üzerine seminerler ve dersler vermiştir.

Sir David Reddaway

Sir David Reddaway is a retired British diplomat currently serving as Chief Executive and Clerk of the Goldsmiths' Company in London. During his previous career in the Foreign and Commonwealth Office, he served as Ambassador to Turkey (2009-2014), Ambassador to Ireland (2006-2009), High Commissioner to Canada (2003-2006), UK Special Representative for Afghanistan (2002), and Charge d'Affaires in Iran (1990-1993). His other assignments were to Argentina, India, Spain, and Iran, where he was first posted during the Iranian Revolution.

Halen çeşitli özel şirket ve üniversitelere danışman, yönetim kurulu üyesi ve konsültasyon uzmanı olarak hizmet etmektedir. 2016 yılının Ocak ayından bu yana Londra Üniversitesi bünyesindeki Goldsmith Koleji'nde Konsey üyesi ve Goldsmith şirketinde yönetici katip olarak görev yapmaya başlamıştır. Bir dönem Birleşik Krallık adına Türkiye ve İrlanda Cumhuriyeti Büyükelçisi olarak görev yapan Reddaway bu görevinden önce Birleşik Krallık adına Kanada'da Yüksek Misyon Temsilcisi, Afganistan'da Özel Temsilci, İran'da ise Diplomatik temsilci olarak görev yapmıştır. Bu görevlerinin yanı sıra İspanya, Arjantin, ve Hindistan'da diplomatik görevler üstlenmiştir.

Prof. Naomi Roht-Arriaza

Professor Naomi Roht-Arriaza is a Distinguished Professor of Law at the Hastings College of Law, University of California (San Francisco) and is renowned globally for her expertise in transitional justice, international human rights law, and international humanitarian law. She has extensive knowledge of, and experience in, post-conflict procedures in Latin America and Africa. Roht-Arriaza has contributed to the defence of human rights through legal and social counselling, her position as academic chair, and her published academic works.

Prof. Naomi Roht-Arriaza Amerika Birleşik Devletleri'nin San Francisco şehrindeki UC Hastings College of the Law isimli Hukuk okulunda öğretim üyesi olarak görev yapmaktadır. Geçiş Dönemi Adaleti, İnsan Hakları İhlalleri, Uluslararası Ceza Hukuku ve Küresel Çevre Sorunları gibi konular uzmanlık alanına girmektedir.

Prof. Dr. Mehmet Ufuk Uras

Mehmet Ufuk Uras is a co-founder and member of social liberal Greens and the Left Party of the Future, founded as a merger of the Greens and the Equality and Democracy Party. He was previously a former leader of the now-defunct University Lecturers' Union (Öğretim Elemanları Sendikası) and was elected the chairman of Freedom and Solidarity Party in 1996. Ufuk resigned from the leadership after the 2002 general election. Ufuk ran a successful campaign as a "common candidate of the Left", standing on the independents' ticket, backed by Kurdish-based Democratic Society Party and several left-wing, environmentalist and pro-peace groups in the 2007 general election. He resigned from the Freedom and Solidarity Party on 19 June 2009. After the Democratic Society Party was dissolved in December 2009, he joined forces with the remaining Kurdish MPs in the Peace and Democracy Party group. On 25 November 2012, he became a co-founder and member of social liberal Greens and the Left Party of the Future, founded as a merger of the Greens and the Equality and Democracy Party. Ufuk is a member of the Dialogue Group and is the writer of several books on Turkish politics.

Prof. Dr. Mehmet Ufuk Uras İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi'nde lisans, yüksek lisans ve doktora öğrenimini tamamladıktan sonra, milletvekili seçilene kadar İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde yardımcı doçent doktor olarak görev yapmıştır. 22 Temmuz 2007 genel seçimlerinde İstanbul 1. Bölge'den bağımsız milletvekili adayı olmuştur. Seçimlerin sonucunda %3,85 oranıyla yani 81.486 oy alarak İstanbul 1. Bölge'den bağımsız milletvekili olarak 23. dönem meclisine girmiştir. Seçimler öncesinde liderliğinden ayrıldığı Özgürlük ve Dayanışma Partisi (ÖDP) Genel başkanlığına 11 Şubat 2008'de yapılan 5. Olağan

Kongresi'ni takiben geri dönmüştür. 17 Haziran 2009 tarihinde, partinin dar grupçu bir anlayışa kaydığı düşüncesi ve sol siyasetin daha geniş bir yelpazeye ulaşması iddiasıyla bir grup arkadaşıyla Özgürlük ve Dayanışma Partisi'nden istifa etmiştir. ÖDP'den ayrılışıyla birlikte Eşitlik ve Demokrasi Partisi kuruluş sürecine katılmıştır. DTP'nin 19 kişiye düşüp grupsuz kalmasından sonra, Kürt sorununun parlamentoda çözülmesi gerektiğini savunarak Barış ve Demokrasi Partisi (BDP) grubuna katılmıştır. Ufuk Uras, seçim sürecinde, kuruluş çağrısını yaptığı Eşitlik ve Demokrasi Partisi'ne üye olmuştur. 25 Kasım 2012'de kurulan Yeşiller ve Sol Gelecek Partisinin kurucularındandır ve aynı zamanda PM üyesidir. Uras'ın çok sayıdaki yayınları arasında "ÖDP Söyleşileri", "İdeolojilerin Sonu mu?" (Marksist Araştırmaları Destek Ödülü), "Sezgiciliğin Sonu mu?", "Başka Bir Siyaset Mümkün", "Kurtuluş Savaşında Sol", "Siyaset Yazıları" ve "Alternatif Siyaset Arayışları" "Sokaktan Parlamente'ye" "Söz Meclisten Dışarı" ve "Meclis Notları" adlı kitapları da bulunmaktadır.

Prof. Dr. Sevtap Yokuş

Professor Dr Sevtap Yokuş is a Law Faculty Member at İstanbul Altınbaş University in the Department of Constitutional Law. She holds a PhD in Public Law from the Faculty of Law, İstanbul University, awarded in 1995 for her thesis which assessed the state of emergency regime in Turkey with reference to the European Convention on Human Rights. She is a widely published expert in the areas of Constitutional Law and Human Rights and has multiple years' experience of working as a university lecturer at undergraduate, postgraduate and doctoral level. She also has experience of working as a lawyer in the European Court of Human Rights.

Prof. Dr. Sevtap Yokuş İstanbul Altınbaş Üniversitesi Anayasa Hukuku Anabilim Dalı öğretim üyesidir. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Kamu Hukuku Doktora Programı bünyesinde başladığı doktoraasını “Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin Türkiye’de Olağanüstü Hal Rejimine Etkisi” başlıklı tezle 1995 yılında tamamlamıştır. Akademik görevi sırasında lisans, yüksek lisans ve doktora aşamasında dersler veren Prof. Dr. Yokuş özellikle Anayasa Hukuku ve İnsan hakları Hukuk alanında uzmanlaşmıştır. Ayrıca Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’ne başvuruda pratik avukatlık deneyimi de bulunmaktadır.

11 Guilford Street
London WC1N 1DH
United Kingdom
+44 (0) 207 405 3835

info@democraticprogress.org
www.democraticprogress.org

 @DPI_UK

 DemocraticProgressInstitute